

Elisabeth Prytz Stai

"Hele greia er et frihetsprosjekt"

En kvalitativ analyse av norske foreldres erfaringer med kjønnsbevisst barneoppdragelse.

Masteroppgave i Likestilling og mangfold

Veileder: Guro Korsnes Kristensen

Medveileder: Jennifer Branlat

Mai 2023

Elisabeth Prytz Stai

"Hele greia er et frihetsprosjekt"

En kvalitativ analyse av norske foreldres erfaringer med kjønnsbevisst barneoppdragelse.

Masteroppgave i Likestilling og mangfold
Veileder: Guro Korsnes Kristensen
Medveileder: Jennifer Branlat
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for tverrfaglige kulturstudier

Kunnskap for en bedre verden

Likestilling og mangfold

Læringsutbytte

En student som har fullført programmet, forventes å ha oppnådd følgende læringsutbytte, definert i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap

Kandidaten har

- avansert kunnskap om det tverrfaglige kjønnsforskningsfeltets sentrale teorier, debatter og kontroverser
- spesialisert innsikt i så vel historiske som samtidige endringsprosesser knyttet til likestilling og mangfold i det norske samfunnet, i lys av internasjonale og globale kontekster
- kunnskap på høyt nivå om hvordan kjønn som sosial og symbolsk kategori kan virke sammen med andre sosiale og symbolske kategorier og fenomener.

Generell kompetanse

Kandidaten kan

- gjennomføre et selvstendig, avgrenset forsknings- og utredningsarbeid i tråd med gjeldende forskningsetiske normer
- anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder i tverrfaglig dialog og samarbeid med andre eksperter
- formidle resultater av eget faglig arbeid muntlig og skriftlig på en selvstendig måte både til eksperter og allmennhet

Ferdigheter

Kandidaten kan

- identifisere og arbeide selvstendig med praktiske og teoretiske problemer knyttet til likestilling og mangfold i konkrete samfunnsmessige sammenhenger
- vurdere og benytte relevante metoder og teorier for undersøkelse og analyse av kjønn og eventuelt andre sosiale kategorier i spesifikke empiriske problemstillinger på en selvstendig måte
- analysere og forholde seg kritisk til problemstillinger knyttet til forståelser av kjønn, likestilling og mangfold på ulike samfunnsarenaer og derigjennom se og anvende flere tilnæringsmåter

Abstract

Although parenting practices that challenge traditional gender norms for children are not new, the more recent arrival of different form of 'gender-aware parenting' in recent years offers an interesting object of study. In this thesis, I examine the meaning-making processes of parents who engage in what I have chosen to call gender-aware parenting. Gender-aware parenting is defined in this study as the practices of parents attempt to expand or challenge certain gender norms that prevail in Norway today.

In this qualitative study, which draws from interviews with eleven parents of mainly small children, I show some of the ways in which gender-aware parenting is done in Norway today. The first analysis chapter investigates parents' motivations for gender-aware parenting and what meaning they attach to such practices. The second analysis chapter deals with where and with whom the parents negotiate when it comes to gender-aware childrearing while the third and final analysis chapter deals with the parents' own understandings of gender.

Overall, this study concludes that parents who attempt gender-aware parenting are motivated by the idea of giving the child the freedom to grow up and develop as they are, free from what they view as society's restrictive gendered expectations. At the same time, the parents tell complex narratives about the many arenas where gender can be negotiated and with whom such negotiations occur. The parents' understanding of gender is also problematized, and it appears that most parents to varying degrees understand gender as a social construction. Which means that they don't understand gender as something natural and fixed. This opens the possibility to reflect upon and negotiate how gender can be done in childrearing.

While this topic has been given attention in Anglo-American contexts, the current study fills an important gap in gender-aware parenting practices in a Norwegian context. A close examination of the tension and complexity in the parents' narratives reveal the negotiations and understandings that underpin gender and shed light on the experiences of parents who raise children in a gender-aware manner in today's Norway, a society where several different discourses regarding gender awareness co-exist.

Sammendrag

Selv om oppdragelsespraksiser som utfordrer tradisjonelle kjønnsnormer ikke er noe nytt, tilbyr utviklingen av forskjellige former for kjønnsbevisst barneoppdragelse de siste årene et interessant tema for forskning. I denne oppgaven undersøker jeg de meningssskapende prosessene til foreldre som engasjerer seg i det jeg har valgt å kalle en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Kjønnsbevisst barneoppdragelse defineres i denne studien som oppdragelse der foreldre forsøker å utvide eller utfordre visse kjønnsnormer som råder i dagens Norge.

I denne kvalitative studien, som bygger på intervju med elleve foreldre til stort sett små barn, viser jeg noen av måtene kjønnsbevisst barneoppdragelse kan gjøres på i Norge i dag. Oppgavens første analysekapittel undersøker foreldrenes motivasjoner for å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse og hvilken mening de tillegger en slik praksis. Oppgavens andre analysekapittel tar for seg hvor og med hvem foreldrene forhandler om kjønn, mens det tredje og siste analysekapittelet tar for seg foreldrenes forståelser av kjønn.

Overordnet konkluderer denne studien med at foreldre som forsøker seg på en kjønnsbevisst barneoppdragelse motiveres av tanken på å gi barnet en frihet til å vokse opp og utvikle seg som den de er, fri for samfunnets restriktive kjønnsnormer. Samtidig forteller foreldrene ut komplekse narrativ om de mange arenaer hvor kjønn kan forhandles og med hvem slike forhandlinger foregår. Foreldrenes forståelser av kjønn er også problematisert, og det framkommer at foreldrene i varierende grad forstår kjønn som en sosial konstruksjon. Det betyr at de ikke forstår kjønn som noe naturlig og fast. Dette åpner muligheten for å reflektere over og forhandle hvordan kjønn kan gjøres i barneoppdragelsen.

Mens tema har fått en del oppmerksomhet i angloamerikanske sammenhenger, fyller denne studien et viktig forskningshull i kjønnsbevisste foreldrepraksiser i en norsk kontekst. En nærmere undersøkelse av spenningen og kompleksiteten i foreldrenes fortellinger avdekker de forhandlinger og forståelser som ligger til grunn for kjønn og belyser opplevelsene til foreldre som oppdrar barn på en kjønnsbevisst måte i dagens Norge. Et samfunn der flere ulike diskurser om kjønnsbevissthet eksisterer side om side.

Forord

Plutselig var arbeidet med denne oppgaven over. Selv om det blir godt, er det litt vemodig å skulle levere. Til tross for at jeg tidvis har revet meg i håret, har jeg trivdes overraskende godt med den lange berg-og-dal-banen arbeidet med masteroppgaven har vært. Disse to årene har vært en spennende og lærerik prosess.

Interessen for oppgavens tema har bygget seg opp over tid. Fra tidligere studier ble jeg bevisst hvordan voksne møter barn ulikt på bakgrunn av kjønn og har siden fulgt med i debatten om kjønn og barn. Gjennom denne oppgaven har jeg lært mer om hvordan kjønn spiller inn i barndommen, hvilket har skapt et voksende engasjement for å skape et større mulighetsrom for å gjøre kjønn. Jeg tror det gagnar oss alle. Om jeg noen gang selv får barn vil jeg ta med meg alt jeg har lært i denne prosessen.

Jeg vil først og fremst takke mine veiledere Guro Korsnes Kristensen og Jennifer Branlat. I første veiledning sa Guro at de på en måte skulle være min lille heiagjeng gjennom prosessen. Det har dere virkelig vært, og jeg setter pris på deres konstruktive og oppløftende tilbakemeldinger. Takk for at dere også bidro i rekrutteringsprosessen. Takk til alle andre som også har vært på banen og hjulpet meg med å komme i kontakt med intervjupersonene mine. Videre vil jeg selvsagt takke intervjupersonene som har deltatt i denne studien. Tusen takk for at dere delte så mye av deres liv. Uten deres fortellinger hadde jeg ikke fått til denne oppgaven.

Jeg vil også rette en takk til mine medstudenter både på første og andre året master i likestilling og mangfold. For en reflektert og herlig gjeng dere er! Takk til alle venner og familie som har vært der for meg gjennom en krevende tid. Spesielt du, Emil. En ekstra takk til mine to samboere, Sofie og Rikke, gjennom to år. Sammen har vi kommet oss gjennom både frustrerende og koselige skrivestunder rundt spisebordet i kollektivet. Sist, men ikke minst vil jeg takke mine korrekturlesere Lisbeth og min tante, Ellen.

Elisabeth Prytz Stai
Tokyo, 16. mai 2023

Innholdsfortegnelse

1 - INNLEDNING	1
1.1 TO KJØNNSDISKURSER	1
1.1.1 <i>Kjønn i barneoppdragelse</i>	2
1.2 TIDLIGERE FORSKNING	3
1.2.1 <i>Kjønn og barn på den sosiale arena</i>	3
1.2.2 <i>Foreldreskap, barn og kjønn i familien</i>	5
1.2.3 <i>Oppsummering av tidligere forskning</i>	9
1.3 FORMÅL OG PROBLEMSTILLING	9
1.4 VALG AV BEGREPER OG BEGREPSAVKLARING	9
1.5 OPPGAVENS OPPBYGNING.....	10
2 - TEORETISK RAMMEVERK	12
2.1 FORSTÅELSER AV KJØNN	12
2.1.1 <i>Biologiske forståelser av kjønn</i>	12
2.1.2 <i>Å gjøre kjønn</i>	13
2.1.3 <i>Performativt kjønn</i>	13
2.1.4 <i>Kjønns sosialisering, kjønn hierarki, maskulinitet og femininitet</i>	14
2.2 SELVET, DEN REFLEKSIVE MODERNITET OG FORHANDLENDE FAMILIER	14
2.2.1 <i>Den refleksive modernitet</i>	15
2.2.2 <i>Forhandlende familier</i>	15
2.3 DISKURS, SKEIV TEORI OG DEN HETEROSEKSUELLE MATRISEN.....	16
2.3.1 <i>Skeiv teori og den heteroseksuelle matrisen</i>	16
3 - METODE	18
3.1 REKRUTTERING OG UTVALG AV INTERVJUPERSONER	18
3.1.1 <i>Intervjupersonene</i>	19
3.2 KVALITATIVE DYBDEINTERVJU	19
3.2.1 <i>Intervjuguide og gjennomføring av intervju</i>	19
3.3 PERSONVERN OG ETIKK	21
3.3.1 <i>Min rolle som forsker</i>	22
3.3.2 <i>Validitet og reliabilitet</i>	23
3.4 ANALYSE AV DATAMATERIALET	23
3.4.1 <i>Narrativ analyse</i>	24
4 – MOTIVASJONER FOR OG MENINGEN MED KJØNNSBEVISST BARNEOPPDRAGELSE	26
4.1 <i>Å bryte med normen - egne erfaringer som motiverende faktor</i>	26
4.2 <i>Ønske om et større mulighetsrom</i>	29
4.3 <i>"Hele greia er et frihetsprosjekt"</i>	30
4.4 <i>Oppsummering</i>	33
5 – FORHANDLING AV KJØNN I BARNEOPPDRAGELSE	34
5.1 <i>Forhandling i parforholdet</i>	34
5.2 <i>Forhandlinger med det autonome barnet</i>	36
5.3 <i>Forhandlinger med familien: "og den kampen er jeg ikke villig til å ta heller"</i>	38
5.4 <i>Forhandling med den sosiale arena</i>	39
5.5 <i>Oppsummering</i>	42

6 – KJØNNSBEVISSTE FORELDRES FORSTÅELSE AV KJØNN	43
6.1 FORTELLINGER OM Å VITE BARNETS KJØNN: "ER DET JENTE ELLER GUTT?"	43
6.2 ET KJØNNSBLIKK PÅ FRAMTID OG FORTID	45
6.3 FEMININ AMBIVALENS: "VI ER IKKE ALLERGISKE MOT ROSA, MEN VI HAR IKKE LYST PÅ ROSA UNGER"	46
6.4 OPPSUMMERING	49
7 - OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE REFLEKSJON.....	51
7.1 SENTRALE FUNN.....	51
7.2 VEIEN VIDERE	52
8 – LITTERATURLISTE	54
VEDLEGG 1 – INTERVJUGUIDE	58
VEDLEGG 2 – INFORMASJONSSKRIV	60

1 - Innledning

1.1 To kjønnsdiskurser

Vi er i en tid der kjønns mangfold stadig får økende oppmerksomhet både i Norge og andre land. Det kjønnsnøytrale pronomen hen ble nylig tatt inn som et ord i norsk ordbok (Språkrådet, 2023). Samtidig legges det i det offentlige mer til rette for kjønns mangfold, som eksempelvis rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver fra 2017 spesifiserer. I 2021 kunne også kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen bekrefte at regjeringen skal utrede en tredje kjønns kategori (Bakke, 2021). Mens mange bejubler den økende toleransen, koker det hos andre. Ofte blir barn og barneoppdragelse sentralt i debatten omkring kjønns mangfold. Da det ble kjent at det canadiske paret Kathy Witterick og David Stocker valgte å holde sitt barns biologiske kjønn hemmelig, mottok paret mye oppmerksomhet i media og opplevde hets fra flere hold (Green & Friedman, 2013, s. 2-3). I Sverige skal et foreldrepar ha blitt beskyldt for barnemishandling for å gjøre det samme (Orenstein, 2011, s. 57). I Norge ble seniorrådgiver for Likestillings senteret KUN, Linn Bylund, beskyldt for å bruke barna som 'prøvekaniner for en kjønns ideologi' da hun i en kronikk i *Adressa* i september 2022 uttrykt et ønske om mer kjønns mangfoldige barneklær¹. Likevel virker trenden for det jeg har valgt å kalle en kjønns bevisst barneoppdragelse, å bli mer og mer populær (Savage, 2022).

Sosiologene Karin A. Martin (2005, s. 458) og Elizabeth Rahilly (2022, s. 262) situerer opprinnelsen til kjønns bevisste foreldre praksiser til feminismens andre bølge. Den andre bølgen feminisme vokste fram på 1960-tallet og satte søkelys på kvinners undertrykkelse, fra dette vokste teorier om patriarkatet fram (Pilcher & Whelehan, 2016, s. 166). Patriarkalske teorier omhandler kort fortalt at relasjonen mellom kvinner og menn er basert på en grunnleggende og universell form for undertrykking av kvinner (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 68). Spesielt var denne formen for barneoppdragelse en interesse som opptok de liberale feministene, som hadde et ønske om å gi jentene de samme mulighetene som guttene (Martin, 2005, s. 458). Praktisk sett innebar dette å jobbe for å gi jentene økt tilgang til eksempelvis sport, og redusere det som begrenset jentenes tilgang til å være like frie som guttene, som eksempelvis plikter som husarbeid eller forventninger om å gå i kjole. Målet var å oppdra frie barn (Martin, 2005, s. 460). I tillegg peker Rahilly (2022, s. 262) på at det å oppdra barn utenfor den vestlige binære kjønns ordenen lenge har vært vanlig i samfunn utenfor vesten. Med andre ord er ikke fenomenet nytt.

Da jeg begynte med denne masteroppgaven la jeg mer og mer merke til hvordan fenomenet i stor grad opptar spesielt skeive aktivister på det sosiale mediet Instagram². Merkelig nok eksisterer denne økte bevisstheten samtidig med den økende populariteten med fenomenet *gender reveal* som er spesielt populært i USA, og det later til at Norge har latt seg inspirere. Fenomenet dreier seg om at foreldre arrangerer en fest der

¹ Beskyldningen kom i et motsvar skrevet av Ørjan Greiff Johnsen. Motsvaret ble trykt i *Adressa* 29. september 2022.

² Se for eksempel zesyra (Tyskland), drkylmyers (USA) and travellingwiththem (Storbritannia).

barnets kjønn deles med gjestene før fødsel. Dette gjøres ofte ved at de har en ballong som de sprekker slik at det enten kommer rosa eller blå konfetti ut av ballongen. Alt dette baserer seg på et ultralydbilde som viser genitaliene det kommende barnet ser ut til å ha. *Gender reveal* som et kulturelt fenomen viser at arbeidet med å konstruere barnet som et kjønnert vesen oppstår så fort man vet noe om barnets genitalier og lenge før det blir født. Alt fra navn til klær er med på å bekrefte det kjønnert barnet ble tildelt ved fødsel (Lorber, 1994, s. 14). Å vedkjenne barnet som et kjønnert med et gitt pronomen, er en makt de voksne har over barnet og som vil være med på å forme hvordan barnet ser seg selv og verden på (Travers, 2018, s.1-2). UngIdag utvalget av 2019, peker på at den biologiske forståelsen er dypt forankret i det norske samfunn. Det vil si at kjønn knyttes til de to etablerte kategoriene kvinne og mann, og at det ofte hefter seg ulike forventninger til en person på bakgrunn av kjønn. Samtidig forstås kjønn i økende grad både som noe vi er og gjør, og at kjønn kan gjøres på mange ulike måter (NOU 2019: 19, s. 52).

Kjønn er avgjørende for hvordan vi møter og snakker om barn (Lorentzen, 2006, s. 23) og en rekke studier fra skandinaviske barnehager viser at barnehagepersonell møter barna ulikt på bakgrunn av kjønn (NOU 2019: 3, s. 20). Kjønn tas ofte for gitt og det kan derfor være vanskelig å få øye på hvordan dette kan virke inn på måten vi møter hverandre. Med et mål om å forstå hvordan kjønnsbevisste foreldrepraksiser kan gjøres i dagens Norge ville jeg snakke med noen som ikke har tatt kjønn for gitt, og som har tatt et aktivt valg om å forsøke å endre eksisterende kjønnsnormer. Denne oppgaven undersøker hvilke erfaringer foreldre i Norge som prøver seg på en kjønnsbevisst barneoppdragelse har. Med kjønnsbevisst barneoppdragelse mener jeg at foreldrene på ulike måter ønsker å utfordre eller endre kjønnsnormer gjennom barneoppdragelse. Jeg lurer på hva deres motivasjoner er for å gjøre dette, og hvordan de gjennomfører dette i praksis. Hva legger disse foreldrene i begrepet kjønn og det å utøve en kjønnsbevisst barneoppdragelse?

1.1.1 Kjønn i barneoppdragelse

Synet på barn og dermed hva som er en god barneoppdragelse er stadig i endring. Innføringen av barnekonvensjonen og barneloven på slutten av 1900-tallet satte, med verdier som barns medbestemmelse og barnets beste, preg på dagens barnesyn (Holthe, 2003, s. 103) og preger i stor grad foreldrerollen i dag (Hougaard, 2008, s. 82). Demokratisering i det norske samfunnet har skapt et syn på barn som subjekter hvor foreldre og barn er i et subjekt-subjekt forhold. Vi har fått det flere peker på som forhandlingsfamilier, hvor det er viktig og forventet at barn utvikles til reflekterende individer som kan ta del i familiens forhandlinger (Nielsen, 2003, s. 83-86; Frønes, 2011, s. 76). Det barnesentrerte samfunn har produsert mye kunnskap om barn, og det eksisterer i dag hyllemeter på hyllemeter med bøker om barneoppdragelse rettet mot foreldre. Dette viser at barneoppdragelse ikke forstås som noe intuitivt og naturgitt, men tvert imot noe som kan læres og utvikles. I tillegg vitner de mange publikasjonene om at det er ulike syn på hva som er en god tilnærming.

Marta Breen skriver i sin bok *Født feminist* fra 2014, hvordan det var å vokse opp med en feministisk mor. Hun skildrer i boken en ganske ulik barndom fra den vi kan se i dagens Norge med tanke på spesielt ytre representasjon. Hun skriver blant annet om sine ganske nøytrale snekkerbukser og setter dem opp mot dagens prinsesser. De kjønnsløse snekkerbuksene møter vi også i amerikanske Peggy Orenstein sin bok *Cinderella Ate my Daughter* fra 2011. Hun lurer på om trangen til å skape små prinsesser kommer fra å ha

blitt oppdratt i de relativt kjønnsnøytrale 70-årene. Videre deler hun erfaringer fra eget foreldreskap der hun har fokus på hvordan de ulike utfordringene man som foreldre som ønsker, det hun kaller, en ikke kjønnsstereotypisk barneoppdragelse møter på, samt hvordan man kan håndtere disse. På samme måte skriver også Christia Spears Brown fra USA i sin bok, *Parenting beyond Pink and Blue: How to Raise Your Kids Free of Gender Stereotypes*, fra 2014 om egne erfaringer med kjønne forventninger til barneoppdragelsen. Hun setter søkelys på hvordan vi mennesker deles inn etter kjønn gjennom blant annet språk, praksiser og symboler. I boken følger en rekke råd og tips for å gjøre barneoppdragelsen fri for kjønnsstereotyper, samt de utfordringene en kan støte på som forelder når man forsøker å gjøre dette.

En svensk bok som henvender seg både til foreldre og til de som jobber med barn er *Gi barna 100 muligheter i stedet for 2*, (2011/2009) skrevet av Kristina Henkel og Maria Tomičić. Den fungerer som et hjelpemiddel for å få voksne til å unngå å havne i 'kjønnsfeller'. Med dette mener de å skape en bevissthet om hvordan kjønn legger føring på hvordan vi møter hverandre (Henkel & Tomičić, 2011/2009, s. 15), og kommer med tips til hvordan foreldre og pedagoger kan jobbe med å utvide det de kaller 'kjønnsrammer'. Disse omhandler alt fra klær, kroppsspråk, til valg av yrke og kjæreste (Henkel og Tomičić, 2011/2009, s. 234). I en uendelighet av oppdragelsesbøker finnes det altså en del bøker rettet mot foreldre som er nysgjerrig på det å gjennomføre en form for kjønnsbevisst barneoppdragelse. Disse bøkene viser at kjønn og barneoppdragelse er et aktuelt tema, som retter seg mot et voksende publikum (Savage, 2022). Ikke minst tydeliggjør bøkene hvordan dette ikke er en trend begrenset til det norske, men tvert imot framstår som en internasjonal trend.

1. 2 Tidligere forskning

Med bakgrunn i alle disse oppdragelsesbøkene, ofte basert på forfatterens erfaringer, vil jeg redegjøre for tidligere forskning som gjør seg gjeldende for oppgavens tema. Til tross for den allmenne interessen for det jeg har valgt å kalle kjønnsbevisst barneoppdragelse, virker det å være lite forskning på foreldre som ønsker å prøve seg på en slik barneoppdragelse (Savage, 2022). Spesielt er kjønn i barneoppdragelse lite utforsket i en norsk kontekst (NOU 19: 2019, s. 84). I min søken etter tidligere forskning har jeg derfor orientert meg langt utenfor norsk forskning. I det følgende vil jeg presentere tidligere tekster fra pedagogikken, sosiologien og kjønnsforskningen gjort på tema kjønn, foreldreskap og barn. Forskningen er kategorisert etter hvilken kontekst forskningen er gjort i. Jeg tar først for meg forskning på kjønn og barn på den sosiale arena som skolen og barnehagen, før jeg tar for meg forskning på barn, foreldreskap og kjønn i familien. Oversikten følger en kronologisk framstilling etter utgivelsesår.

1.2.1 Kjønn og barn på den sosiale arena

Utgangspunktet for å ta med forskning gjort på barn og kjønn i barnehage og skole er for å vise til hvordan barns sosialisering strekker seg langt utenfor familien. Forskningen jeg har trukket fram er primært eksempler på hvordan barn i samspill med jevnaldrende utforsker og utfordrer kjønnsnormer. Sagt med andre ord gir forskningen et innblikk i hvordan barn ikke er passive mottakere av kjønns sosialisering, men heller aktive deltakere i utformingen av den.

I en norsk kontekst har *Historien om jenter og gutter: Kjønns sosialisering i et utviklingspsykologisk perspektiv* (1988) av Harriet Bjerrum Nielsen og Monica Rudberg

satt spor innenfor pedagogikken. I et håp om å finne ut forskjellen mellom jenter og gutter forsøker forfatterne å formulere en teori om utvikling i et kjønnsperspektiv. De peker på hvordan barn møtes ulikt og spør seg om man kan oppnå mer likeverd mellom kjønnene for eksempel gjennom barneoppdragelse (Nielsen & Rudberg, 1988, s. 22). Boken bygger på observasjoner og intervjuer med barn i ulike aldre, i ulike kontekster. Som teoretisk rammeverk tar de utgangspunkt i rolleteori hvor sosialisering ses som en læringsprosess der vi internaliserer holdninger og normer som omgivelsene ønsker at vi skal ha (Nielsen & Rudberg, 1988, s. 11).

På samme måte er også Barrie Thornes bok *Gender Play – Girls and Boys in School* fra 1993 basert på observasjoner av barns samhandling gjennom skoledagen. Hun ønsket å undersøke hvordan barn sammen skaper og utfordrer kjønnede strukturer og meninger. Observasjonene ble gjennomført i USA i 1976, 1977 og 1980. Thorne (1993) tar i bruk et feministisk rammeverk for forskningen, og teksten er særlig mer kritisk enn Nielsen og Rudberg (1988). Nielsen og Rudberg (1988) trekker i større grad enn Thorne (1993) på biologiske forståelser av kjønn. Thorne (1993) ligger nok nærmere forståelsen av kjønn som West og Zimmermann presenterer i artikkelen *Doing gender* (1987), en forståelse som har fått utbredt fotfeste innen vestlig kjønnsforskning. Et av hovedfunnene til Thorne (1993) er at barn ikke er passive mottagere av kjønns sosialisering, men er aktive deltakere i forhandlinger av kjønn. Thornes (1993) arbeid er relevant for denne masteroppgaven fordi den gir oss et nøyte beskrevet innblikk i hvordan kjønn viser seg både i skolens strukturer og i barnas samspill. Hun gir oss i tillegg et innblikk i egne erfaringer med det hun kaller *nonsexist parenting*, og beskriver hvordan hun og mannen eksempelvis aktivt var på søken etter bøker som kunne vise barna et bredere kjønns mangfold.

En som både tar for seg kjønn og klasse er den svenske kjønnsforskeren Fanny Ambjörnsson. I *en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasitjejer* fra 2004 tar utgangspunkt i intervjuer og deltakende observasjon av svenske jenter i alderen 16-18 år på de to studieretningene samfunnsvitenskap og barne- og fritidsprogrammet. Studien gir et komplisert innblikk i hvordan både seksualitet, etnisitet og klasse bidrar til å iscenesette kjønn (Ambjörnsson, 2004, s. 296). Det vil si at ulike identitetskategorier bidrar til at jentene både har ulike normer for feminitet og ulik tilgang til å snakke om feminitet. I studien kom det eksempelvis fram at jentene kategoriserer hverandre etter studieprogram. Med bakgrunn i dette kunne jentene på samfunnsvitenskap, ofte med middelklasse bakgrunn, snakke om jentene på barne- og fritidsprogrammet, ofte med arbeiderklasse bakgrunn, som umodne og bråkete (Ambjörnsson, s. 51-57). Slik konstruerte jentene på begge studieprogrammene et skille i måten å utøve feminitet på forankret i klasse. Forskningen til Ambjörnsson (2004) viser dermed hvordan klasse og kjønn henger tett sammen.

I artikkelen *Preschool Work Teams' View of Ways of Working with Gender-Parents' Involvement*, fra 2008, har Karlson og Simonsson undersøkt svenske barnehager som utfører det de kaller en kjønns sensitiv pedagogikk. Artikkelen tar utgangspunkt i poststrukturell teori omkring kjønn og utdanning, og skiller seg ut fra den overnevnte litteraturen ved at det er fokus på samarbeid mellom barnehage og skole, framfor hvordan kjønn vises i barns samspill. Forskerne peker innledningsvis på hvordan tema kjønn har fått økende interesse i svenske barnehager (Karlson & Simonsson, 2008, s. 171) og artikkelen utgår fra fire fokusgruppeintervju med ansatte fra svenske barnehager. Intervjuene viste at de ansatte opplevde at foreldrene hadde lav

kompetanse på kjønn, og så det som sitt ansvar å lære opp foreldrene. Opplæringen gjøres både mer formelt og uformelt. De ansatte kunne fortelle at foreldrene var positive til en slik pedagogikk og var villige til å lære om det. De merket også at de foreldrene som tok del i det formelle læringsopplegget også forsøkte å engasjere de andre foreldrene (Karlson & Simonsson, 2008, s. 175). Forskningen er av interesse for denne masteroppgaven fordi den gir et innblikk i hvordan foreldre og barnehage kan forhandle om kjønn.

Enda en studie fra svenske barnehager er *Early preschool environments and gender: Effects of gender pedagogy in Sweden* (2017) skrevet av Kristin Shutts, Ben Kenward, Helena Falk, Anna Ivegran og Christine Fawcett. De har forsøkt å måle hvilken effekt såkalte kjønnsnøytrale barnehager i Sverige har på barnas kjønnsstereotypifisering. De gjennomførte ulike tester med barna som blant annet omhandlet om de kunne se om noen var mann eller kvinne på bilder. Videre ble de presentert for bilder med ulik sammensetning av jenter og gutter, og skulle peke ut hvem de helst ville vært venn med. Oppsummert skriver forskerne at eksperimentet med venner viste at disse barna var mer åpne for å velge venner uavhengig kjønn enn tidligere forskning viser at barn generelt er. Det viste seg imidlertid for de andre eksperimentene moderate avvik fra undersøkelser gjort på barn i ikke-kjønnsnøytrale barnehager. Artikkelen sier noe om at det eksisterer en interesse for å finne en 'effekt' av kjønnsbevisste praksiser. Denne oppgaven forsøker heller å utforske de erfaringer og tanker som dukker opp i prosessen når foreldre prøver seg på en kjønnsbevisst barneoppdragelse.

En nyere, norsk studie fra 2019 viser også det samme som eksempelvis Nielsen og Rudberg (1988) og Thorne (1993). I artikkelen *Tracking Gender in Kindergarden* konkluderer Aud Torill Meland og Elsa Helen Kaltvedt at barn gjennomgående utforsker og utfordrer kjønnsnormer, og slik utøver kjønn på mangfoldige måter. Artikkelen er basert på observasjoner fra 20 barnehager gjennomført av 40 bachelorstudenter på barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Stavanger. Målet var å observere hvordan barnehagelærerne forholdt seg til kjønn (Meland & Kaltvedt, 2019, s. 96). Studentene fant blant annet at barnehagelærerne opptrådte svært kjønn, spesielt når det kom til å gi barna komplimenter. Det var også forskjell i hvor mye oppmerksomhet barna fikk fra de voksne. Guttene fikk tydelig mer oppmerksomhet enn jentene. Studentene peker på variasjon blant de voksnes håndtering av kjønn, men avdekker at de voksne 'irettesetter' barna dersom de tydelig bryter med hva som er forventet å gjøre som jente eller gutt (Meland & Kaltvedt, 2019, s. 100-101). Studien gir med dette et innblikk i hvordan voksne møter barn ulikt på bakgrunn av kjønn.

1.2.2 Foreldreskap, barn og kjønn i familien

Jeg vil nå gå mer spesifikt inn i det som er masteroppgavens tema, nemlig kjønn og barneoppdragelse. Forskningen sentrerer seg hovedsakelig rundt foreldre og barns erfaringer med ulike former for kjønnsbevisst barneoppdragelse. Forskningen som er trukket fram her vil jeg bruke til å sammenligne funn fra eget datamateriale.

June Stathams bok *Daughters and Sons: Experiences of Non-sexist Childraising* fra 1986 er basert på intervjuer med 30 foreldre fra Storbritannia som forsøker seg på, det hun kaller, en ikke-sexistisk barneoppdragelse. Studien omhandler hvilke mål og ideer foreldrene har for sine barn, og i hvor stor grad disse har latt seg gjennomføre. Boken bygger på hennes egen doktorgrad som hun begynte på i 1979. De fleste deltakerne i studien hadde yrker innen akademia, alle var hvite, og Statham (1986) plasserer dem

som hovedsakelig middelklasse . Intervjuene ble gjennomført mellom 1979-1982. Oppsummert finner Statham (1986) at foreldrene forteller om det å gjøre en ikke-sexistisk barneoppdragelse som en strategi for å muliggjøre en oppvekst så fri for kjønnsstereotyper som mulig. Hun fant at 'fenomenet' var komplekst, og at foreldrene bygget på sosialiseringforståelser der barnet ble sett som en selvstendig aktør. Foreldrene reflekterte rundt det feminine lavere status i samfunnet. Her trakk de fram at det var mer utfordrende å gjøre en ikke-sexistisk oppdragelse med sønnene, ettersom det ikke er like akseptabelt for gutter å inneha feminine egenskaper som det er for jenter å inneha maskuline egenskaper (Statham, 1986, s. 179). Foreldrene var opptatt av at ikke-sexistisk barneoppdragelse var en måte å gi barna makt over seg selv og sitt eget liv, framfor å prøve å få dem til å passe inn i roller som både begrenser og undertrykker (Statham, 1986 s. 180-181). Selv om foreldrene innså at dette ikke ville løse problemet med kjønnsulikstilling uttrykte de et håp om at det kunne bidra til sosial endring.

En mer barnefokustert studie ble gjort noen år senere. Barbara J. Risman og Kristen Myers (1997) undersøker i artikkelen *As the Twig Is Bent: Children Reared in Feminist Household* amerikanske barns erfaringer med å vokse opp i en feministisk familie. Studien er basert på intervju og observasjon med barna selv. Barna kommer fra hvite, privilegerte familier med foreldre som hadde et ønske om å dekonstruere kjønn gjennom både å oppmuntre barna til å utvikle seg fri for stereotyper, men også gjennom å strukturere arbeidsoppgavene og sosiale roller i familien på en likestilt måte (Risman & Meyers, 1997, s. 236). Til sammen var det 26 barn i de 15 utvalgte familiene. Barna som ble intervjuet var fra fire år og oppover. Oppsummert skriver forfatterne at barna i stor grad har adaptert sine foreldres likestilte syn på spesielt den voksne verden. Når de derimot snakket om sin egen verden, barnas verden, delte de erfaringer som tydet på at de i stor grad hadde lært seg at jenter og gutter er svært ulike (Risman & Myers, 1997, s. 247). Forfatterne tror at kjønns sosialisering skjer på mange plan, og at det er flere motstridende normer og verdier involvert. De ser på foreldrene som viktige for sosialiseringen, men at det er et stort press for å passe inn i normer fra utsiden. Forfatterne hevder at denne måten å oppdra barn på er en del av en gradvis prosess av en kjønnsrevolusjon hvor barna kan komme til å utfordre kjønnsnormer i framtiden (Risman & Myers, 1997, s. 248). Både Statham (1986) og Risman og Myers (1997) sin forskning viser til erfaringer med og 'effekten' av kjønnsbevisste foreldrepraksiser under feminismens andre bølge. Min forskning vil gi et nytt innblikk i norske foreldres erfaring med en kjønnsbevisst barneoppdragelse.

Nesten ti år senere har den amerikanske professoren i sosiologi, Karin A. Martin (2005), tatt for seg bøker, artikler og nettsider som retter seg mot foreldre og inneholder råd om oppdragelse. I artikkelen *William wants a doll. Can he have one?* undersøker hun hvordan disse ressursene gir råd om hvordan foreldre skal forstå og håndtere barnas kjønn. Hun fant at alle tekstene tok for seg hvordan kjønn blir konstruert, men at de utgikk fra et heteroseksuelt perspektiv. Noen av tekstene lente seg dog mye på den biologiske forståelsen av kjønn, og stilte seg negativ til kjønnsnøytral barneoppdragelse. Likevel var det flere bøker som var positive til fenomenet (Martin, 2005, s. s. 467-469). Når det kom til å bryte med normer om kjønn, ber de fleste tekstene foreldrene om ikke å bekymre seg og sier at det mest sannsynlig er en fase. Martin (2005, s. 470) hevder at tekstene generelt ser på det å bryte med kjønnsnormer som et problem. Videre var også det å bryte med kjønnsnormer knyttet til homoseksualitet, der det ble framstilt som et problem at spesielt gutter viste denne formen for atferd (Martin, 2005, s. 473). Gjennom hennes forskning får vi innblikk i hvordan litteratur rettet mot foreldre forholder seg til

kjønn, noe som er viktig for denne oppgaven fordi det sier noe om hvordan man ser på barn og kjønn.

Til forskjell fra Martin (2005) har Emily W. Kane (2006) i artikkelen *No Way My Boys Are Going to Be Like That!* undersøkt foreldrenes syn på barnas kjønnete atferd. Hun gjennomførte 42 intervjuer med foreldre til barn på tre år og oppover, fra alle samfunnsklasser og med ulik etnisk bakgrunn, både skeive og heterofile foreldre. Intervjuene ble gjennomført i Maine, USA fra 1999-2002. 24 mødre og 18 fedre deltok. Fokus for kodingen har vært hva foreldrene selv rangerer som typisk og atypisk kjønnet attributter. Hvorpå Kane kunne dele inn hvordan foreldrene syns å reagere på det å bryte med kjønnsnormer og kategoriserte foreldrenes reaksjoner i positiv, nøytral og negativ. Reaksjonene kom fra faktiske og oppdiktede eksempler. Kane (2006, s. 157) fant at foreldrene generelt er positive i datterens bryting av kjønnsnormer, og at foreldrene oftere oppmuntrer døtrene til å velge typisk maskuline aktiviteter. Noen foreldre nevnte at de likevel ville passe på at datteren ikke ble for 'guttete'. Hun fant videre at et mye større antall foreldre reagerte negativt på sønnens eventuelle brudd med kjønnsnormer, noe som samsvarer med det Martin (2005) fant i oppdragelsesbøkene. Likevel forholdt flere av foreldrene seg spesielt positive til å lære sønnene om følelser og å lage mat (Kane, 2006, s. 158). Selv om foreldrene snakket om biologi som en forklaring på hvorfor barna gjør som de gjør, fant hun også at maskulinitet var noe som måtte jobbes med for å oppnås, noe som viser en forståelse om at kjønn ses på som noe som må formes og konstrueres (Kane, 2006, s. 172). Mens Kane (2006) har gått bredt ut og undersøkt foreldre generelt, vil min forskning kunne tilby et innblikk i foreldre som bevisst har gått inn for en kjønnsbevisst foreldrepraksis.

Med større fokus på klasse og mindre på kjønn, har Kari Stefansen (2008) i andre kapittel i boken *Utfordrende foreldreskap (2008) Et uendelig ansvar. Om foreldreskap i middelklassen*, sett på hvordan norsk middelklasse utøver foreldreskap. Hun har på bakgrunn av intervju med foreldre fra middelklassen foretatt seg en metaforanalyse. Om foreldreskap i middelklassen finner hun at det er typisk med en dyptgående orientering om barns utvikling mot å nå sitt optimale som menneske (Stefansen, 2008, s. 28). Dette var også viktig for foreldrene i forskningen til Statham (1986). Stefansen (2008, s. 31) fant i tillegg at middelklasseforeldrene forstår barnet som kompetent, selvhevnede og fleksibelt, og at foreldrene er opptatt av å være årvåkne for å følge opp barnets initiativer (Stefansen, 2008, s. 35). Hvis vi ser forskningen til Statham (1986) og Stefansen (2008) sammen, virker det som om kjønnsbevisst barneoppdragelse kan være et middelklassefenomen. Det er mulig dette kan knyttes til middelklassens idealer om barnets utvikling og autonomi.

Ved bruk av intervju og observasjon har Fanny Ambjörnsson i en studie fra 2011 undersøkt svenske foreldres forhold til fargen rosa. I boken *Rosa – den farliga färgen* fokuserer hun blant annet på småbarnsforeldres tanker knyttet til fargen rosa. Foreldrene i utvalget bor i by og kan defineres som middelklasse. Ambjörnsson (2011, s. 11) skriver at boken må betraktes som en feministisk kulturstudie. Ett at hennes funn handlet om at foreldrene syns det er lettere å kle datteren i nøytrale eller mer guttete klær enn å kle guttene i rosa (Ambjörnsson, 2011, s. 21). Større tilbøyelighet for mer guttete jenter enn vice versa så vi også at Kane (2008) fant i sin studie. Ved å peke på hvordan foreldrene snakker om stil, mener Ambjörnsson (2011, s. 24) å finne at klasse er en viktig faktor hos foreldrene som foretrekker kjønnsnøytrale klær. Flere nevner at rosa ikke er deres stil og trekker på at fargen er *tacky*. Ambjörnsson (2011, s. 49-50) kobler dette til

Bourdieu's teorier om at klasse i stor grad også omhandler hvordan vi skiller oss fra hverandre gjennom smak, stil og sosiale relasjoner.

En noe nyere forskning kan tilby en litt annen vinkling. Ann Travers' bok *The Trans Generation: How Trans Kids (and Their Parents) Are Creating a Gender Revolution*, fra 2018, sammenfatter observasjoner og intervjuer med barn og deres foreldre om hvordan de har forholdt seg til kjønn i oppveksten. Barna er fra fire år og oppover. Flest fra middelklassen. Intervjuene ble gjennomført over en femårsperiode i både USA og Canada. Barna Travers (2018) har vært i kontakt med har tidlig brutt kjønnsnormer og definerer seg som trans. Både skeive og ikke-skeive foreldre har deltatt i studien. Travers (2018) stiller spørsmål ved den binære kjønnsforståelsen, og hvordan vi kan legge til rette for at barn i større grad kan påvirke egen kjønnsidentitet.

Spesielt kapittel 4 i boken sentrerer rundt intervjuene med foreldrene og hvilken jobb de gjør for å støtte barna sine. Travers (2018, s. 118) finner at alle foreldrene var støttende og oppmuntret barna til å utprøve sin kjønnsidentitet. Noen av foreldrene hadde allerede før de visste at de hadde barn som var trans en intensjon om å lage familien til et sted fri for sexisme og kjønnsstereotypi. Foreldrene kunne kjennetegnes av at de var barnesentrerte (Travers, 2018, s. 120) ved at de blant annet aktivt begynte å lese seg opp på tema trans da de opplevde at barnet forsøkte å fortelle at de ikke identifiserte seg som det kjønn de fikk tildelt ved fødsel (Travers, 2018, s. 130). Noen opplevde imidlertid et press utenfra eller manglende forståelse, som gjorde at de i en kort periode prøvde å få barnet til å passe inn i den kjønns-kategorien barnet hadde fått ved fødsel (Travers, 2018, s. 133). Dette viser hvor utfordrende det kan være å bryte med kjønnsnormer. Min studie vil også kunne gi innblikk i dette, men jeg vil fokusere mer på hvordan det kan oppleves å aktivt forsøke å endre kjønnsnormene gjennom barneoppdragelse.

Med utgangspunkt i intervju med 21 foreldre og 11 besteforeldre undersøker den amerikanske sosiologen Elizabeth Rahilly i artikkelen *'Well Duh, That's How You Raise a Kid': Gender-Open Parenting in a (Non)Binary World* et lite utforsket tema, nemlig det hun kaller *gender open parenting*. I hennes studie betyr det at foreldrene oppdrar barna uten å vedkjenne de som et kjønn. Det vil si at de eksempelvis bruker kjønnsnøytrale pronomen fram til barnet eventuelt velger et pronomen selv. Deltakerne i Rahillys (2022) studie var hovedsakelig hvite og fra middelklassen, men det var stor variasjon i foreldrenes kjønns- og seksualidentitet. Alle var foreldre til barn under 9 år. Rahilly (2022, s. 269) fant blant annet at foreldrenes motivasjoner for en slik foreldrepraksis virker å være forankret i ønske om frigjørelse fra kjønnsstereotypi. Videre fant hun at språk var viktig for foreldrene. Dette viste seg stort sett i hvordan foreldrene stilte seg til bruk av pronomen hos familiens kjæledyr, barnas leker og når de eksempelvis leste for barna. Foreldrene brukte gjerne kjønnsnøytrale pronomen eller byttet på mellom kjønnede og kjønnsnøytrale pronomen (Rahilly, 2022, s. 274). Forskningen til Rahilly (2022) ligner min egen, men jeg har ikke gått like spisset til verks. Jeg hadde ikke krav om at foreldrene jeg har intervjuet skulle oppdra barna med kjønnsnøytralt pronomen. I tillegg vil jeg kunne tilby et norsk perspektiv på foreldres erfaringer med en lignende foreldrepraksis.

1.2.3 Oppsummering av tidligere forskning

Den tidligere forskningen jeg har presentert i dette kapittelet tilbyr en forståelse av at kjønn og barneoppdragelse er noe som har vært av interesse over tid. Hovedsakelig pekte forskningen gjort på kjønn og barn på den sosiale arena at barn ikke er passive mottakere av kjønns sosialisering. Dette er viktig for denne oppgaven fordi det viser til at oppdragelse ikke er noe som utøves av foreldre mot passive mottakere. Forskningen på barn og kjønn i familien spisset seg inn mot oppgavens tema, og vi fikk innsikt i hvordan ulike former for kjønnsbevisst barneoppdragelse har blitt utprøvd. Det viser seg at fenomenet er komplekst og at kjønnsnormer er noe som kan være vanskelig å utfordre. Selv om min studie vil ha likheter med den forskningen jeg har presentert, har tema vært lite undersøkt i en norsk kontekst. Denne studien bidrar dermed til å sette søkelys på norske foreldres erfaringer med kjønnsbevisste foreldrepraksiser, og vil gi innsikt i hvilken grad disse foreldrene gjennom forhandling har mulighet til å utvide kjønnsnormer. I det følgende vil jeg presentere oppgavens formål og problemstilling.

1.3 Formål og problemstilling

Ettersom den allerede eksisterende forskningen på temaet hovedsakelig er å finne utenfor Skandinavia, mener jeg det eksisterer et viktig forskningshull på kjønnsbevisste foreldrepraksiser i en norsk kontekst, et samfunn med flere ulike diskurser om kjønnsbevissthet som eksisterer side om side. Med denne masteroppgaven ønsker jeg derfor å belyse erfaringene til foreldre som prøver ut en kjønnsbevisst barneoppdragelse i dagens Norge. På bakgrunn av oppgavens formål har jeg utarbeidet følgende problemstilling:

Hvordan kan kjønnsbevisst barneoppdragelse gjøres i dagens Norge og hva forteller dette om kjønne forventninger og foreldrenes handlingsrom når det gjelder å utvide dette?

Til å belyse problemstillingen har jeg utarbeidet tre forskningsspørsmål:

1. Hvilke motivasjoner legger foreldrene til grunn for å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse, og hvilken mening tillegger de kjønnsbevisst barneoppdragelse?
2. Hvordan og med hvem forhandler foreldrene om kjønnsbevisst barneoppdragelse, hvor møter de motstand og hvor møter de støtte?
3. Hvilke forståelser av kjønn kommer til uttrykk i foreldrenes hverdagsfortellinger om kjønnsbevisst barneoppdragelse?

1.4 Valg av begreper og begrepsavklaring

I begynnelsen av masterprosjektet, tok jeg i bruk begrepet 'kjønnsnøytral' barneoppdragelse. Ettersom studien utviklet seg, ble jeg utilfreds med begrepet ettersom det virker som om det å oppnå nøytralitet er oppnåelig. Som vi vet fra litteraturen er kjønn en pågående prosess som konstant gjøres i daglige interaksjoner (West & Zimmermann, 1987, s. 126-129). Jeg fortalte medstudenter i klassen at jeg ikke likte begrepet og fikk forslag om heller å bruke begrepet kjønnskreativ, et begrep som for meg åpner opp forståelsen av at man legger vekt på prosessen framfor resultatet. Dette begrepet tok jeg i bruk under hele rekrutterings- og intervjufasen med tilhørende

forklaring; kjønnskreativ kan bety at man på ulike måter utfordrer eller utvider måten å forstå kjønn på.

I søken etter å finne det mest åpne begrepet for 'fenomenet' har jeg vært opptatt av å la foreldrene selv tillegge sin mening til begrepet. Da jeg transkriberte datamaterialet mitt la jeg merke til at foreldrene snakket om det å være seg bevisst kjønn og har derfor landet på å kalle fenomenet for kjønnsbevisst barneoppdragelse. Kjønnsbevisst er for øvrig et begrep brukt av blant annet Ingerid Bø (2018). I boken *Kjønnsblind, kjønnsnøytral eller kjønnsbevisst?* for pedagogstudenter og pedagoger i arbeid i barnehage og skole, beskriver hun at det å være kjønnsbevisst handler om å forstå hva som former kjønnete væremåter og å reflektere over hvordan man vil forholde seg til disse (Bø, 2018, s. 24). I forlengelsen av hennes forklaring vil jeg tillegge at den kjønnete bevisstheten fører til et ønske om å utvide eller endre eksisterende kjønnsnormer gjennom barneoppdragelse. For de av foreldrene som imidlertid brukte et annet begrep for oppdragelsen, vil jeg forholde meg til disse i analysedelen. Hovedsakelig beskriver alle begrepene at foreldrene på ulike måter oppdrar barna med et bevisst ønske om å utvide eller endre de rådende kjønnsnormene.

Ordet barneoppdragelse har i den senere tid blitt problematisert fordi det tradisjonelt sett har gitt uttrykk for barn som passive mottagere av kunnskap, verdier og holdninger. Innenfor spesielt pedagogikk har man derfor gått mer over til å bruke dannelse som begrep, da dette legger vekt på barnet som et aktivt subjekt som har evne til kritisk refleksjon (Schjelderup, 2015, s. 7-8). Fordi min masteroppgave tar utgangspunkt i privatsfæren, vil jeg likevel bruke begrepet barneoppdragelse.

1.5 Oppgavens oppbygning

Så langt har jeg redegjort for oppgavens bakgrunn og aktualitet, samt gjennomgått tidligere forskning som har relevans for oppgavens tema. Jeg har også presentert problemstillingen og tilhørende forskningsspørsmål som ligger til grunn for denne oppgaven. Videre følger oppgaven denne oppbygningen:

Kapittel 2: *Teoretisk rammeverk* tar for seg oppgavens teoretiske rammeverk. Her redegjør jeg for teorier knyttet til forståelser omkring kjønn, der jeg spesielt vil vektlegge teorier om kjønn som en sosial konstruksjon. Videre har jeg også tatt for meg teori knyttet til det å konstruere et selv, diskurs og skeiv teori.

Kapittel 3: *Metode* beskriver mine metodiske valg som jeg har tatt underveis i arbeidet med denne oppgaven, fra rekruttering til gjennomføring av intervju og analyse av datamaterialet.

Kapittel 4: *Motivasjoner for og meningen med kjønnsbevisst barneoppdragelse* er det første av tre analysekapitler. Kapitlet tar for seg fortellinger om motivasjoner for å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Jeg undersøker også hva foreldrene legger i det å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse.

Kapittel 5: *Forhandling av kjønn i barneoppdragelse* er det andre analysekapitlet. Der presenterer jeg og analyserer hvordan foreldrene snakker om kjønnsbevisst barneoppdragelse som noe en forhandler. Her skal vi se at forhandlingene foregår både i parforholdet, med barna og de ansatte i skole og barnehage. Vi skal se at foreldrene både møter motstand og støtte i de ulike forhandlingene.

Kapittel 6: *Kjønnsbevisste foreldres forståelser av kjønn* er det siste analysekapitlet. Jeg vil der se nærmere på hvilke forståelser av kjønn som

kommer til uttrykk i foreldrenes hverdagsfortellinger om kjønnsbevisst barneoppdragelse. Her skal vi se at foreldrene i ulik grad forstår kjønn som noe konstruert. Vi skal også her ta et blikk på hvordan en ambivalens til det feminine kommer til uttrykk i foreldrenes fortellinger.

Kapittel 7: *Oppsummering og avsluttende refleksjoner* er oppgavens siste kapittel, der vil jeg oppsummere mine viktigste funn. Jeg vil også reflektere over hvordan tema kan utforskes mer og skrive ut oppgavens avsluttende refleksjoner.

2 - Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet er det teoretiske rammeverket som denne oppgaven trekker på presentert. Kapitlet starter med en redegjørelse av forståelser av kjønn gjennom tidene. Først kommer en kort gjennomgang av de biologiske forståelsene av kjønn før jeg går dypere inn i forståelser omkring kjønn som noe konstruert. Her står spesielt teorier om å gjøre kjønn og kjønn som en hierarkisk struktur sentralt. Ettersom jeg benytter meg av narrativ analyse og er interessert i hvordan foreldrene konstruerer et selv, ser jeg det som fruktbart å også presentere hvordan en i den 'refleksive modernitet' (Giddens, 1991) arbeider med å skape et selv og hvordan dette får betydning for forståelsen av kjønn. Dette vil danne et bakteppe for analysen. Til slutt gjennomgår jeg kort begrepene diskurs, skeiv teori og den heteroseksuelle matrise og forklarer hvordan jeg anvender disse i analysen av eget datamateriale.

2.1 Forståelser av kjønn

Det første spørsmålet når noen får barn eller blir gravid er ofte om barnet er en gutt eller jente (Lorentzen, 2006, s. 23). Forståelser av kjønn har imidlertid endret seg gjennom tidene, dette er kunnskap som er nødvendig i denne masteroppgaven fordi det danner bakteppe for hvordan vi forstår kjønn i dag. Ifølge historikeren Thomas Laqueur (1990, sitert i Lorentzen, 2006, s. 24) var det ikke før på midten av 1700-tallet man fikk kunnskap om at kvinners reproduktive system fungerer på en annen måte enn mannens. Før den tid opererte man med en ettkønnsmodell, hvor en fysiologisk sett ikke så på menn og kvinner som to adskilte kjønn. Det vil si at man ikke anerkjente kvinnen som et eget kjønn, men heller en dårlig kopi av mannen. Da man på 1700-tallet fikk bedre kunnskap om hvordan det reproduktive system fungerer ble tokønnsmodellen innført. Man så deretter på kvinner og menn som totalt ulike, hvor kvinnekroppen ble konstruert som mannens motsetning heller enn hans kopi (Laqueur, 1990, sitert i Bondevik & Rustad, 2006, s. 44-45). Tenkere som Rousseau og Kant var i bresjen for å forme denne forskjellstankegangen og mente at det betød at jenter og gutter burde oppdras ulikt (Bondevik & Rustad, 2006, s. 45). Selv om de færreste i dag vil mene at gutter og jenter bør oppdras vidt forskjellig, preger denne forskjellstankegangen oss fortsatt i stor grad (Lorentzen, 2006, s. 24).

2.1.1 Biologiske forståelser av kjønn

Biologiske forklaringer av kjønn kan ifølge Lorentzen (2006, s. 26) deles inn i tre. Dette er forklaringer som er knyttet til hjernen, hormoner eller sosiobiologien. En forståelse av at kjønn sitter i hjernen beror på at det er kjønnete ulikheter i hjernen som avgjør hvordan man er. En forståelse forankret i hormoner bygger på at kjønnsforskjeller kan forklares i østrogen og testosteron. Innenfor sosiobiologien mener man at ulikhetene forklares i reproduksjon og evolusjonsteori. Sagt med andre ord formes kjønn ut fra ulike reproduktive roller, og de ulike oppgavene kvinner og menn skal ha hatt under evolusjonen (Lorentzen, 2006, s. 26-29). Connell (2003/2002, s. 19), som er en sentral forsker innenfor maskulinitetsforskningen, hevder biologiske forklaringer bygger på dikotomi og kontrast. Det vil si at kjønn er tuftet på binaritet og forstås som to gjensidig utelukkende kategorier. Lorentzen (2006, s. 26) peker på at biologiske forklaringer av kjønn fortsatt står sterkt i dagens samfunn.

2.1.2 Å gjøre kjønn

I den senere tid har kjønn som noe konstruert i større grad fått fotfeste innenfor den vestlige samfunnsvitenskapen. På 1980- og 1990 tallet begynte perspektiver som omhandler kjønn som skapes gjennom samhandling og praksis i bestemte kontekster og relasjoner å dominere kjønnsforståelsen (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 70). Da fikk artikkelen *Doing gender* av Candace West og Don. H. Zimmermann fra 1987 utbredt betydning. Å gjøre kjønn involverer ifølge West og Zimmermann (1987, s. 126) komplekse sosiale, interaksjonelle og mikropolitiske aktiviteter. Selv om det er individer som gjør kjønn er det en situert handling som foregår med andres tilstedeværelse, ettersom vi også forventes å respondere på andres gjøring av kjønn gjennom å anerkjenne eller sanksjonere. En inngang til å forstå kjønn på denne måten åpner opp for at kjønn er noe som kan forhandles. På samme måte som West og Zimmermann (1987) snakker om å gjøre kjønn, kan man også snakke om å gjøre barneoppdragelse, fordi barneoppdragelse også er en situert handling som foregår med andres tilstedeværelse. Dermed er barneoppdragelse ikke bare et privat prosjekt, men også et sosialt prosjekt. Vi skal i kapittel 5 få særlig innblikk i hvordan dette kan virke i praksis.

Måten vi kategoriserer mennesker ut fra kjønn bidrar til å legitimere sosiale ordninger i samfunnet. Kjønn er dermed et produkt av sosiale gjøringer (West & Zimmermann, 1987, s. 129). Å gjøre kjønn handler om å lage forskjeller mellom kvinner og menn, hvor forskjellene over tid er blitt så etablert at de virker essensielle for oss (West & Zimmermann, 1987, s. 137). Dermed kan man si at virkningen av kjønn ofte tas for gitt. West og Zimmermann (1987, s. 142) mener barn tidlig oppfatter andres forventinger til dem. Barn blir i ung alder en del av en selvregulerende prosess for å styrke sin identitet som jente eller gutt, hvor de overvåker sin egen og andres måte å gjøre kjønn på. Å gjøre kjønn legitimerer måten vi strukturerer det sosiale liv. Kjønn virker dermed som et kraftfullt ideologisk redskap som produserer, reproduserer og legitimerer valg og grenser basert på kjønnskategori (West & Zimmermann, 1987, s. 146-147). Gjennom mitt datamateriale kan vi få innblikk i hvordan teorier om å gjøre kjønn manifesterer seg i praksis. Foreldrene jeg har snakket med peker i varierende grad på spesifikke sider av gjøring av kjønn i tråd med det West & Zimmermann her gjør.

2.1.3 Performativt kjønn

Videre har Judith Butler i stor grad preget både kjønnsforskning og skeiv teori. Hen har gitt inngang til en forståelse av kjønn som noe performativt, hvilket betyr at språklige og kroppslige ytringer og uttrykk repeterer normer for skjønnhet og danner grunnlag for sosial og kulturell kjønnspraksis (Bondevik & Rustad, 2006, s. 57). Kjønn er ifølge Butler (2020/1990, s. 46) fabrikkert, hen viser dette ved å peke på performancekunsten *drag* hvor som oftest menn ikler seg feminine uttrykk og spiller ut en kvinnelig rolle. Gjennom dette mener Butler (2020/1990, s. 51) dragartistene avdekker kjønnets egen imiterende karakter og vilkårlighet, og avslører at det ikke finnes noen original. Sagt med andre ord er det vilkårlig om biologi og det vi på norsk kan kalle sosialt kjønn samsvarer eller ei. Kjønn er dermed en konstruksjon som tvinger oss til å tro at kjønn er nødvendig og naturlig, som gjennom kroppslig stilisert gjentakelse av handling konstituerer en identitet over tid. Jeg bruker ikke performativitetsteorien i min analyse, men da den ses som en videreutvikling av West og Zimmermanns teorier om å gjøre kjønn (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 74), ser jeg det som fruktbart å nevne den. Teorien er viktig for hvordan man har forstått og fortsatt forstår kjønn innenfor kjønnsforskningen. Flere av foreldrene jeg har intervjuet nevnte også at de hadde kjennskap til Butlers teorier, noe som har betydning for hvordan de snakker om kjønn.

2.1.4 Kjønnssosialisering, kjønn hierarki, maskulinitet og femininitet

Da denne oppgaven dreier seg om barneoppdragelse, finner jeg det fruktbart også å forklare teorier som omhandler kjønnssosialisering. Innenfor samfunnsvitenskapen har spesielt kjønn blitt knyttet til sosialisering, der kjønn forstås som roller vi sosialiseres inn i. I de nordiske landene har strukturfunksjonalismen preget samfunnsvitenskapen i stor grad. Her sentrerer man forståelsen rundt samfunnet som at det er bygget opp av ulike posisjoner knyttet til normer og forventninger. Disse bestemmer hvordan en bør handle i bestemte posisjoner (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 65). Connell (2003/2002, s. 103-104) kaller dette "å ikle seg kjønnsrollene gjennom sosialisering", hvilket betyr at en gjennom ulike sanksjoner 'hjelper' barnet på plass inn i sin rolle. Et eksempel på kjønnssosialisering er jenters lek med dukker, som forbereder dem på rollen som mødre (Frønes, 2011, s. 19, Orenstein, 2011, s. 45). Connell (2003/2002, s. 111) er likevel kritisk til at det finnes universelle regler for hvordan individer sosialiseres inn i kjønn. Hun argumenterer for at kjønn ikke er statisk (Connell, 2003/2002, s. 109), og at det finnes flere mønstre for maskulinitet og femininitet (Connell, 2003/2002, s. 104-105). Dermed vil barnet kontinuerlig eksponeres for et komplekst sett av maskuliniteter og femininitet både av foreldrene og andre (Connell, 2003/2002, s. 108).

For Connell omhandler kjønn i stor grad hvordan kjønnsrelasjoner er strukturert gjennom maktforskjeller mellom og blant menn og kvinner (Masserschmidt & Messner, 2018, s. 37-38). Connell (1995, s. 73-74) foreslår en tredelt modell for å forklare hvordan kjønnsstrukturer i samfunnet fungerer. Den ene siden består av makrelasjoner som handler om at kvinner alltid er underlegne menn, denne strukturen kalles patriarkatet. Den andre siden består av produksjonsrelasjoner og omhandler kapital, og viser til at det er menn som vanligvis tjener og eier mest. Den tredje siden av modellen omhandler begjærsrelasjoner. Her danner den reproduktive arenaen praksiser for hvordan begjær formes og realiseres, og skaper en hierarkisk struktur som preger sosial praksis (Connell, 1995, s. 71). Sagt med andre ord handler kjønn om hvordan samfunnet forholder seg til kropp (Connell, 2003/2002, s. 22).

Maskulinitet og femininitet er ifølge Connell (1995, s. 72) å sette ord på sammenstillingen om kjønnspraksiser. Maskulinitet og femininitet er i den forstand kjønnsprosjekter som er formet gjennom prosesser som praktiseres over tid. Både maskulinitet og femininitet vil alltid kunne påvirkes av motsettende diskurser og historisk endring (Connell, 1995, s. 73). Begrepene femininitet og maskulinitet viser til variasjon menn seg imellom og kvinner seg imellom (Connell, 1995, s. 69). Forholdet mellom femininitet og maskulinitet er basert på strukturelle fakta om den globale dominans av menn over kvinner (Connell, 1987, s. 183) og Connell (1987, s. 186) hevder at all femininitet er konstruert deretter. Dominansen viser seg for eksempel gjennom hvordan kvinner over tid har blitt portrettert som objekter (Connell, 1987, s. 113). I lys av Connells teorier om kjønn som hierarkisk struktur skal vi i kapittel 6 se hvordan foreldrenes fortellinger reflekterer en form for feminin ambivalens.

2.2 Selvet, den refleksive modernitet og forhandlende familier

Ettersom jeg benytter et narrativt grep i analysen, er det fruktbart å trekke fram teorier om hvordan mennesker konstruerer et selv. Her ser jeg til den refleksive modernitet. Innenfor den refleksive modernitet forstår man også kjønn som noe konstruert, men retningen skiller seg fra poststrukturalistiske forståelser, som for eksempel Butlers

performativitetsteori. Istedenfor å forstå subjektet som desentrert, ser man subjektet som samlet, det vil si at man igjen og igjen skaper et selv gjennom en vedvarende refleksiv prosess (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 75). Innenfor den refleksive modernitet har spesielt den britiske sosiologen Antony Giddens preget tenkningen. For Giddens (1991, s. 75) er selvet en refleksiv prosess som den enkelte er ansvarlig for å utvikle; "we are, not what we are, but what we make of ourself" (Giddens, 1991, s. 75).

2.2.1 Den refleksive modernitet

For Giddens (1991, s. 63) handler kjønn om en kontinuerlig prosess hvor man lærer og jobber med å gjøre kjønn. Han hevder at vår tid er preget av et ønske om å kunne frigjøre seg fra tradisjonelle identitetsskapende kategorier. Kategorier som kjønn og spesielt kropp var i den førmoderne tid til stor grad fast, mens i den moderne tid tillater ens refleksivitet å åpne opp forståelsen for disse kategoriene (Giddens, 1991, s. 74). Hvordan man vil uttrykke kjønn handler nå om flere ulike muligheter en må ta stilling til gjennom livet (Giddens, 1991, s. 217). Framfor å forme våre selv gjennom å bruke allerede eksisterende narrativ skaper man seg selv i en refleksiv og vedvarende prosess ved å forme egne narrativ. Identiteten er for Giddens dermed ikke fastlagt, men skapes ved at man gjentar for seg selv hvem man er, og den kan formes og revideres gjennom livet. Dette perspektivet fører med seg et krav om å gjøre identitet på visse måter og reflektere over visse ting, og fører med seg en tanke om at spørsmålet om identitet også blir en del av familiepraksisen. Opplevelse av kjønnsmessig frihet er en naturlig følge av at en rekke tidligere tatt-for-gittheter i økende grad tematiseres og derfor må forsvares. I lys av den refleksive modernitet kan en dermed ikke lengre skape sin personlige identitet uten å reflektere over egen kjønnetthet (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 75). Dette er på samme måte gjeldende for foreldrene jeg har intervjuet. Kjønningen av barn er ikke noe foreldrene bare kan se forbi og la samfunnet gjøre mot barnet sitt. I kapittel 4 skal jeg se nærmere på hvordan foreldrenes motivasjoner for å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse kan ses i lys av den refleksive modernitet. Giddens (1991) refleksive modernitet har blitt kritisert for å ikke ta forbehold om de maktforskjellene som fortsatt eksisterer i det moderne samfunn. Den refleksive modernitet fordrer også for individet å ta de riktige valgene, der de som tar 'feil' valg dømmes i henhold til at individet har ansvar for seg selv (McRobbie, 2004, s. 260-261).

2.2.2 Forhandlende familier

Måten foreldrene forteller fram et selv gjennom sine hverdagsfortellinger om barneoppdragelse sier noe om hvordan de ser på familien sin. Som nevnt i kapittel 1 er forhandlingsfamilier et moderne produkt av samfunnets demokratisering (Nielsen, 2003; Frønes, 2011, s. 76) Forhandlende familier ilegger barnas medbestemmelse stor betydning (Nielsen, 2003, s. 88). Foreldrene i de forhandlende familiene har en demokratisk autoritet, de er ikke autoritære (Frønes, 2011, s. 77). Barna ses på som selvstendige og kompetente (Frønes, 2011, s. 78) og oppfordres til å uttrykke sin mening og gå inn som kritiske forhandlere (Glaser, 2008, s. 127). Foreldre som anerkjenner barnas individuelle egenart vil påvirke hvilket sosialt og kulturelt innhold de presenterer, samtidig som de vil gi dem muligheten til å gjøre egne erfaringer og i økende grad være medbestemmende og stå for egne handlinger. Barna øves dermed opp i å reflektere og være kritiske. Forhandlingsforeldre legger også til grunn at de selv må begrunne sine egne synspunkter slik at barna kan forstå dem (Nielsen, 2003, s. 86). I kapittel 5 får vi innblikk i hvordan dette spesielt spiller inn i forhandlingene med det autonome barnet.

2.3 Diskurs, skeiv teori og den heteroseksuelle matrisen

For å forstå hvordan kjønnsbevisst barneoppdragelse kan se ut i dagens Norge er det også fruktbart å se på begrepet diskurs. Den franske filosofen og idéhistorikeren Michel Foucault (1926-1984) er en av de som har stått i bresjen for å analysere diskurs. Diskurs påvirker hvordan vi ser noe som virkelig, og vi forstår dermed verden gjennom diskursene og kan kun ta i bruk de strukturene som er tilgjengelig for oss for å tolke og kategorisere det vi opplever. Ofte er vi ikke bevisst diskursene (Mills, 2003, s. 55-56). Inspirert av Foucault ser Butler på kjønnsidentitet som en diskursiv effekt, hvilket betyr at det å være kvinne eller mann handler om bestemte måter å repetere spesifikke iscenesettelser på. Gjennom dette siteres måter å opptre som et bestemt kjønn på, hvor repetisjonene er normative (Bondevik & Rustad, 2006, s. 56-58). Eksempelvis er heteronormativitet ifølge Butler (sitert i Solbrække & Aarseth, 2006, s. 73) noe som er med på å bestemme hvordan vi gjentar oss selv som kjønn. Repetisjonene danner bestemte mønstre der man kan vise seg selv som enten mann eller kvinne og få anerkjennelse ved at man blir gjenkjent som 'det riktige'. En klar avgrensning av kjønn betyr at de som ikke klarer å gjøre kjønn sitt riktig vil bli straffet. Dermed kan de rådende diskursene ofte begrense måten vi kan uttrykke oss og tenke om kjønn (Mills, 2003, s. 57).

Ettersom jeg både trekker inn begrepet diskurs av Foucault samtidig som jeg ser til Giddens (1991), er det igjen verdt å nevne hvordan den refleksive modernitet skiller seg fra poststrukturalistiske tenkere som Foucault. Giddens' (1991) refleksive modernitet forsøker både å forstå hvordan subjektet formes gjennom diskursene, men også hvordan vi svarer på diskursene og slik kan bidra til å forme nye diskurser (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 76). Jeg vil ikke aktivt benytte meg av diskurs i analysen av mitt datamateriale, men fordi foreldrene trekker på eksisterende diskurser i samfunnet i sine fortellinger og samtidig gjennom barneoppdragelsen forsøker å forme noen gitte diskurser om kjønn, ser jeg det som hensiktsmessig å presentere begrepet i forkant av analysen.

2.3.1 Skeiv teori og den heteroseksuelle matrisen

Både Foucault og Butler har vært viktige for skeiv teori. Å ta i bruk skeiv teori betyr at man er kritisk til de objektive sannhetene om at noen former for identiteter tas for gitt som essensielle og naturlige (Sullivan, 2003). Skeiv teori kan brukes for å få øye på hvordan både heterofili og ciskjønn konstrueres som normalt i vårt samfunn, og hvordan normer som indikerer at dette er naturlig bidrar til å marginalisere skeive personer (Bolsø, 2010, s. 59). Årsaken til at jeg velger å ta i bruk skeiv teori på deler av datamaterialet mitt er fordi det kan bidra til å belyse hvordan normen om det heterofile fortsatt gjennomsyrer spesielt familieliv og barndom i dagens Norge, og dermed også hvordan det oppleves å bryte med heteronormen.

For Foucault og Butler konstrueres seksualitet gjennom diskurser. I vårt moderne samfunn i vesten har heterofili blitt konstruert som det normale og derav skapt en kompleks heteroseksuell matrise (Sullivan, 2003, s. 39). Butlers (2007/1990) heteroseksuelle matrise kan i denne oppgaven bidra til å understreke noen av foreldrenes opplevelser med enten erfart eller tenkte normbrudd når det kommer til kjønn og/eller seksualitet. Den heteroseksuelle matrisen tar utgangspunkt i en binær forståelse av mann, kvinne, maskulinitet og femininitet, og opprettholder og viderefører dermed det binære som begripelig og naturlig. Butler (2007/1990, s. 67-69) hevder at mennesker kun blir begripelige når de tildeles et kjønn som er i overenstemmelse med et gjenkjennbart mønster for kjønn. Det begripelige kjønn er det som opprettholder og

viderefører en viss koherens mellom sosialt kjønn, biologisk kjønn og seksualitet. Dermed kan vi også snakke om en begripelighetsmatrise. Vi skal i kapittel 4 se hvordan dette manifesterer seg i praksis.

3 - Metode

Metode fungerer som et redskap for å undersøke noe. Ved hjelp av metode kan vi samle inn, organisere og tolke ulike typer data. Kvalitativ metode gjør det mulig å undersøke meninger og opplevelser som ikke kan måles eller tallfestes (Dalland, 2017, s. 51). Da denne masteroppgaven har som formål å utforske erfaringene til foreldre i Norge som prøver ut en kjønnsbevisst barneoppdragelse, har jeg valgt å bruke kvalitativt dybdeintervju som metode. Denne formen for metode gjør det mulig å tilegne seg omfattende kunnskap om hvilke perspektiver mennesker har om sitt liv og sin verden (Thagaard, 2018, s. 89). Gjennom foreldrenes fortellinger har jeg tilegnet meg verdifull informasjon om hvordan kjønnsbevisst barneoppdragelse kan gjøres i dagens Norge.

3.1 Rekruttering og utvalg av intervjupersoner³

I starten av denne oppgaven stod jeg overfor valget om et generelt eller spesielt utvalg. Jeg kunne enten rekruttere foreldre generelt og spørre dem ut om deres tanker om kjønnsbevisst barneoppdragelse. Eller jeg kunne rekruttere foreldre som spesielt mente at de gjorde en form for kjønnsbevisst barneoppdragelse. Jeg fant relativt fort ut at sistnevnte virket mer spennende, og utarbeidet på bakgrunn av dette tre rekrutteringskriterier. For det første ønsket jeg at foreldrene bevisst mente at de forsøker å ta noen valg i sin barneoppdragelse som begrunnes i et ønske om å utvide eller utfordre kjønnsnormer. For det andre ønsket jeg fortrinnsvis at foreldrene skulle ha en bevisst tanke om kjønn og barneoppdragelse før de fikk barn. For det tredje ønsket jeg at foreldrene skulle ha minst ett barn som hadde begynt i barnehage eller som hadde fylt to år. Jeg ønsket å sette en nedre aldersgrense på to år fordi det er omkring denne alderen barn begynner å få forståelse for kjønn og kjønnsidentitet (Kane, 2006, s. 150, Nielsen, 2003, s. 163, NOU 19: 2019, s. 100).

Rekrutteringsprosessen er en viktig og stor del av forskningen (Kristensen & Ravn, 2015, 735). Kristensen og Ravn (2015) beskriver rekrutteringsprosessen i kvalitativ forskning som målorientert, men også utforskende, hvilket betyr at det ikke alltid lar seg gjøre å ha klare rammer for utvalgskriteriene fra start til slutt. Jeg har brukt ulike metoder for rekruttering av intervjupersoner. Noen kom jeg i kontakt med fordi jeg selv hadde en tanke om at de kunne være aktuelle intervjupersoner. Andre har jeg kommet i kontakt med ved at veileder har fungert som en mediator. En mediator fungerer som et slags mellomledd mellom forsker og intervjuperson, og hjelper forskeren å nå ut til informanter ved bruk av sin posisjon eller stilling (Kristensen & Ravn, 2015, s. 725). Noen ble også rekruttert gjennom hverandre, også kalt snøballmetoden (Kristensen & Ravn, 2015, s. 724). I tillegg har venner hjulpet meg med råd og tips. Jeg valgte å ta kontakt med intervjupersonene første gang via mail. Noen mailet jeg litt fram og tilbake med før vi avtalte om det var aktuelt med intervju. Andre hadde jeg også en telefonsamtale med før intervjuet. Jeg forsøkte også å nå ut til intervjupersoner gjennom tre ulike netttora. Jeg sendte forespørsel til administratorene og forklarte hva prosjektet gikk ut på. Jeg fikk ingen respons på mine forespørsler og valgte dermed ikke å gå videre med denne rekrutteringsmåten.

³ Jeg velger å bruke begrepet intervjupersoner framfor informanter for å anerkjenne foreldrene som deltakende subjekter. Dette bidrar også til å skape mindre avstand mellom meg og dem jeg har intervjuet (Dalland, 2017, s. 65).

3.1.1 Intervjupersonene

Mitt datamateriale består av åtte intervjuer med til sammen elleve intervjupersoner. Tre av intervjuene var parintervju. Å intervju mennesker i par gir muligheten til å innhente data fra flere intervjupersoner på samme tid. I tillegg kan det være en trygghet å bli intervjuet sammen med en man kjenner (Tjora, 2017, s. 23). I mitt tilfelle var jeg også interessert i å oppfatte dynamikken mellom foreldrene, og hvordan de eventuelt hadde ulike opplevelser. Jeg opplevde dog en utfordring i alle parintervjuene, det var tydelig at en part snakket mer enn den andre, og det var utfordrende å få den andre til å utdype mer, ettersom de ofte var enig i det som hadde blitt sagt av partner. Likevel var det situasjoner der det kom fram at de opplevde en og samme situasjon ulikt. Til sammen har fire par deltatt i studien. Det ene paret ble intervjuet hver for seg.

Utvalget jeg endte opp med er en gruppe med høy utdanning. Flere av dem har kunnskap om kjønn som fagfelt gjennom utdanning, arbeid, aktivisme eller personlig erfaring. Seks er skeive, og fem av dem lever i heterofile forhold. Utvalget består av seks kvinner, tre menn, hvorav en transmann, og to personer som ikke definerer seg som et spesifikt kjønn. Utvalget består altså av flest kvinner. Noe av årsaken til dette kan blant annet skyldes at min veileder, som var mediator, gjerne tipset meg om intervjupersoner som på en eller annen måte har en tilknytning til kjønnsforskning, et felt som består av en høy kvinneandel. Mediatorer påvirker utvalget direkte og derfor også kunnskapen som blir produsert. I noen tilfeller kan dette føre til at validiteten svekkes, mens i andre tilfeller kan det føre til økt gjennomførbarhet og at det gir godt grunnlag for informasjon og en inngang til å se hvilke forståelser de deler med meg som forsker (Kristensen & Ravn, 2015, s. 732). Alle foreldrene bodde i by eller med nær tilknytning til by. Aldersspennet på foreldrene er fra slutten i tyveårene til omtrent midten av førtiårene. De hadde barn mellom ni måneder til omtrent 15 år. De fleste av dem var foreldre til jenter, noe som kan være en svakhet ved denne oppgaven og som rekruttering til videre forskning bør ta hensyn til. Det er også verdt å nevne at dette er en masteroppgave, og at jeg på bakgrunn av oppgavens rammer kan tillate meg å ha et nokså snevert utvalg. Til videre forskning vil jeg foreslå en mer variert gruppe intervjupersoner.

3.2 Kvalitative dybdeintervju

Intervju har, sammen med observasjon, vært den mest utbredte metoden i den tidligere forskningen jeg har presentert i kapittel 1. Intervju som metode egner seg godt til å få grep om hvordan mennesker tenker om seg selv og sin situasjon (Thagaard, 2018, s. 53). Ettersom jeg ønsket å undersøke norske foreldrenes tanker og erfaringer knyttet til kjønnsbevisst barneoppdragelse falt valget på kvalitative dybdeintervjuer som mest hensiktsmessig.

3.2.1 Intervjuguide og gjennomføring av intervju

Jeg har valgt en delvis strukturert intervjuguide der jeg har delt inn spørsmålene i tre temaer; familien, kjønn og møte med samfunnet. Delvis strukturert intervju er den mest brukte formen for intervju, temaene i et slikt intervju er delvis lagt, men ikke faste (Thagaard, 2018, s. 91). De valgte temaene skulle sikre at jeg fikk svar på det jeg lurte på. Jeg tok i bruk åpne spørsmål, som likevel hadde som formål å få intervjupersonene til å fortelle om konkrete tanker eller erfaringer. Jeg hadde relativt få hovedspørsmål, der jeg la opp til at intervjupersonene skulle kunne fortelle mye. I tilfelle jeg kom til å møte noen som snakket lite utarbeidet jeg noen oppfølgingsspørsmål. Den løse formen på

intervjuene skulle sikre at jeg var åpen for å utforske temaer intervjupersonene tok opp, som jeg på forhånd ikke hadde tenkt over (Thagaard, 2018, s. 91).

For å teste ut intervjuguiden gjennomførte jeg et testintervju med min veileder Jennifer. Jeg erfarte at intervjuguiden fungerte godt, men jeg innså at jeg ville måtte forklare mer gjennomgående til intervjupersonene hvorfor jeg ønsket å skrive om dette temaet. Intervjuguiden ble fulgt slavisk i testintervjuet. Hovedgrunnen til det tror jeg var at veileder på forhånd hadde lest den. Ingen av intervjupersonene etterspurte intervjuguiden på forhånd, og dermed hadde ingen av dem lest den før intervjuet. Intervjuguiden ble aldri gjennomført akkurat slik den var satt opp i de faktiske intervjuene. Jeg opplevde at hvert intervju utviklet seg ulikt, der jeg hadde varierende behov for å legge til, omformulere eller utelate spørsmål underveis. Noen snakket mye og dekket flere spørsmål i ett, mens andre snakket mindre slik at jeg måtte stille oppfølgingsspørsmål.

I forkant av intervjuet fortalte jeg intervjupersonene om formålet med intervjuet og behandling av data. Jeg forsikret dem om at deltakelse var frivillig, og at de enkelt kunne trekke tilbake samtykket om deltakelse både underveis og i etterkant av intervjuet. Jeg stilte ikke spørsmål direkte knyttet til yrke, sivilstand, alder etc, selv om det ofte blir anbefalt å gjøre innledningsvis for å skape en avslappende stemning (Tjora, 2017, s. 154). Personlig synes jeg dette virker noe oppramsende og stivt og valgte heller å be dem å fortelle litt om familien sin. Jeg tenkte at dette ville få dem til å snakke mye og at de her ville nevne yrke og alder dersom de selv så på dette som viktig. For de fleste av intervjuene stemte dette.

For å avrunde ba jeg intervjupersonene oppsummere det vi hadde snakket om. Dette gjorde jeg for å gi en indikasjon på hva som kan ha vært det viktigste for dem. Helt til slutt spurte jeg om de hadde tenkt over hva jeg kom til å spørre om, eller om de kanskje hadde spørsmål de ville stilt dersom de skulle intervjuet seg selv. Jeg tok dette grepet fordi jeg ønsket å gi dem muligheten til å tilføye andre ting som jeg ikke hadde tenkt ut på forhånd. De fleste av dem sa at de ville spurt om mye av det samme, og noen la til hva de selv ville fokusert på dersom de skulle skrevet denne oppgaven.

Utenom ett intervju, som ble avholdt over Teams, ble intervjuene gjennomført fysisk. Etter å ha hørt på opptaket av intervjuene, merket jeg meg at jeg på det første intervjuet holdt meg mer slavisk til intervjuguiden enn resten av intervjuene, og at dette intervjuet generelt bar preg av en noe stivere stemning enn de andre intervjuene. Dette kan ha noe med å gjøre at det var mitt første intervju, og at jeg ikke var så kjent med intervjuguiden og selve intervjusituasjonen ennå. Intervjuene som ble gjennomført fysisk fant sted på universitetets campus, hjemme eller på arbeidsplassen til intervjupersonen eller i et annet offentlig lokale. Intervjuene hjemme hos intervjupersonene startet i en avslappende og lett tone, vi spiste mat og det ble litt småprat om andre ting underveis. I det vi nærmet oss slutten av intervjuet opplevde jeg at de hadde gitt meg deres tid, mat og informasjon om sitt liv, mens jeg ikke hadde gitt dem noe tilbake. Jeg satt igjen med en følelse av at det var rart å komme hjem til noen og få så mye, for så å dra og ikke snakke med dem igjen. De sa at de var interessert i å lese masteroppgaven og jeg håper den kan være en måte å gjengjelde deres gjestfrihet.

3.3 Personvern og etikk

Forskningsetikk dreier seg om de vurderingene vi må gjøre fra start til slutt i en forskningsprosess. Noe av det viktigste en må tenke på er prinsippet om at de som deltar i forskningen ikke skal komme til skade (Dalland, 2017, s. 236). Virkningene av forskning med mennesker er likevel vanskelig å forutse fordi man ikke kan være sikker på hvordan forskningen preger de som har deltatt eller samfunnet rundt (Ingerid, 2018).

Fordi jeg har gjennomført en studie hvor jeg samlet inn personvernopplysninger måtte jeg først og fremst innhente godkjenning fra Norsk senter for forskningsdata. For å ivareta deltakernes personvern på en forskningsetisk måte har jeg videre innhentet fritt informert samtykke fra alle intervjupersonene. Dette har jeg gjort gjennom et skriftlig informasjonsskriv, samt muntlig informasjon både før og i etterkant av intervjuet. Ettersom jeg brukte båndopptaker under intervjuene informerte jeg i forkant at de når som helst kunne be meg pause eller avslutte opptaket uten å oppgi noen grunn for dette. Å kunne ta lydopptak av intervjuene gjorde at jeg kunne fokusere bedre på intervjusituasjonen. Jeg tok likevel noen anonymiserte notater underveis. Ulempen med å ta opp intervjuet med båndopptaker er at det er fare for at intervjupersonene tilbakeholder informasjon. På noen av opptakene var kvaliteten tidvis dårlig og det var vanskelig å høre hva som ble sagt. Dermed har jeg også mistet noen poenger som kan ha hatt innvirkning på hvordan jeg har tolket datamaterialet i etterkant.

Det forskningsetiske kravet om konfidensialitet innebærer at man har taushetsplikt overfor deltakerne og at datamaterialet som hovedregel skal være anonymisert når det publiseres (Thagaard, 2018, s. 24). Anonymitet står sentralt i denne oppgaven. I arbeidet med å transkribere intervjuene, anonymiserte jeg fortløpende ved å gi de ulike intervjupersonene enten bokstav eller tall framfor å skrive navn. Jeg har også anonymisert spesifikk informasjon knyttet til for eksempel bosted, landbakgrunn og arbeidsplass. I gjengivelse av sitater har jeg bevisst unnlatt å bruke dialekt av hensyn til anonymitet. Ettersom jeg ser interessen for en kjønnsbevisst barneoppdragelse som noe som per nå er forbeholdt en gruppe foreldre som er i mindretall i Norge øker muligheten for gjenkjennelse av intervjupersonene. I tillegg er noen av dem faglig eller aktivistisk engasjert innenfor tema kjønn, noe som ytterligere øker muligheten for at intervjupersonene kan bli gjenkjent av andre eller hverandre. Noen har også kjennetegn som gjør dem lettere gjenkjennelige enn andre. Dette har preget måten jeg har skrevet om foreldrene og hvilke sitater jeg har valgt ut til analyse. Nesvold et al. (2014) peker likevel på at dersom man anonymiserer så mye at det ikke er mulig å overprøve forskningen kan dette gå utover forskningens troverdighet. Jeg har dermed forsøkt å balansere hensyn til anonymisering og troverdighet på en måte som overholder begge kravene.

Noen av intervjupersonene kan sies å tilhøre en sårbar gruppe, og jeg var på forhånd klar over at jeg kunne bli fortalt sårbare historier. Jeg ønsket ikke å legge opp til at de skulle fortelle mer enn de selv ønsket og tilpasset intervjuguiden deretter. I tillegg har jeg vist spesielt hensyn ved utvelgelse av sitater. Intervjupersonene kunne også komme til å dele informasjon om en tredjepart, som familie og venner, og ikke minst en spesielt sårbar gruppe, nemlig deres barn. Selv om foreldrene har samtykket til å dele denne informasjonen var jeg bevisst på at jeg ikke oppfordret dem til å dele mer om sine barn enn det som var nødvendig for min oppgave. Jeg var tydelig på at mitt hovedmål for denne oppgaven var foreldrenes erfaringer med det å prøve en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Noen av foreldrene fortalte mer direkte om sine barn enn andre, og

jeg har underveis i transkribering og gjennom utvalg av sitater tatt hensyn til å skjerme barna mest mulig med tanke på anonymisering av det foreldrene forteller om dem. I tillegg opplevde jeg at andre personer som ikke hadde samtykket til å bli tatt opptak av var til stede under intervjuet. I to av intervjuene var for eksempel barna med. Under transkripsjon har jeg unnlatt å gjengi det de eventuelt har sagt under intervjusituasjonen.

I analysen har jeg forsøkt å behandle intervjupersonene mine med respekt. Jeg har eksempelvis valgt å korrigere noen utsagn for å få intervjupersonene til å virke mer sikre og tydelige i praten. Dette innebærer at jeg eksempelvis har valgt å fjerne "eee", "ehm" og gjentakelse av ord som ofte er vanlig når man formulerer seg muntlig. Dette gjør også sitatene mer leservennlig. Likevel fjerner det noe av den muntlige fortellerformen som et intervju er og dermed vil det kunne ha gjort noe med hvordan jeg har tolket det intervjupersonene har sagt. For å fremme enkelte poeng som har vært viktig for oppgaven, har jeg innimellom satt sammen sitater fra ulike tidspunkt i intervjuet. Dette preger også hvordan jeg som forsker har tolket intervjupersonenes utsagn.

3.3.1 Min rolle som forsker

I et tradisjonelt positivistisk vitenskapssyn ser man på forskeren som objektiv og tar ikke i betraktning forskerens rolle i feltet. I det interaksjonistiske og konstruktivistiske perspektivet ser en derimot at forskeren i aller høyeste grad preger forskningen. Forskeren vil aldri kunne være nøytral fordi hen er med på å forme deltakerens historie, gjennom eksempelvis valg av spørsmål og hva hen velger å utforske og 'overse' (Thagaard, 2018, s. 41). Kristensen og Ravn (2015, s. 733) argumenterer for at forskerens kjønn, sosiale klasse, nasjonalitet og alder har betydning for rekrutteringen. Utvalget består av flest kvinner, noe som kan gjenspeile min fagbakgrunn innen et kvinnedominert yrke. I tillegg var veileder mediator, hun er kvinne og jobber innenfor kjønnsforskning, noe som gjør at hun har større tilgang på kvinner enn menn. I tillegg har både veileder og mitt nettverk stort sett høyere utdanning, noe som også gjør at jeg har lettere tilgang på mennesker som er i middelklassen enn for eksempel arbeiderklassen. De fleste intervjupersonene var norske. Dette kan være påvirket av at både jeg og veileder er norske og dermed har mindre inngang til å komme i kontakt med mennesker med ikke-norsk bakgrunn.

Thagaard (2018, s. 105) peker videre på at kjønn, alder, klasse og etnisitet kan være med på enten å skape avstand eller tillitt i intervjusituasjonen. Jeg som forsker er en hvit cis-kvinne⁴ som med stor sannsynlighet også blir lest som cis-kjønnen ved at jeg ikke åpenbart bryter noen kjønnsnormer gjennom ytre representasjon. Dette kan ha vært med på å skape avstand til enkelte av intervjupersonene, mens det for andre kan ha gjort avstanden til meg som forsker mindre. Dette kan også ha preget samspillet underveis i intervjuene. Samspillet mellom deltaker og intervjuer er en viktig faktor som påvirker hvordan intervjuet blir, og dermed hvilket datamateriale man ender opp med (Dahl, 2012, s. 15). At jeg er en ung kvinne uten barn kan også påvirke situasjonen. Mye av det foreldrene snakket om kan jeg ikke ha fullstendig forståelse for, da jeg aldri har opplevd livet med barn. At jeg ikke selv har barn ble ikke nevnt i forkant av intervjuene og ble heller ikke nevnt av meg, dersom det ikke ble relevant og falt seg naturlig å nevne.

⁴ Cis er betegnelsen som brukes om mennesker som identifiserer seg med det kjønn de fikk tildelt ved fødsel.

Det jeg la fram som årsak til at jeg forsker på dette kan ha hatt betydning for hva intervjupersonene valgte å snakke om. Det kan også ha vært med på enten å skape avstand eller nærhet til meg som forsker, fordi intervjupersonen enten kjente seg enig eller uenig i det jeg innledet tema med. Kunnskap produseres mellom forsker og intervjuperson underveis i et intervju, og jeg var relativt delaktig i intervjuet med bruk av prober (Thagaard, 2018, s. 96) og delte erfaringer eller ting jeg også har lagt merke til. Jeg opplevde at dette stort sett ga intervjuet flyt og bidro til at de fortalte mer.

Ettersom intervjupersonene ofte har hatt høyere utdanning enn meg, ofte også innen kjønn, har det gjort at jeg har følt på det Staunæs og Søndergaard (2005, s. 60) kaller å forske oppad. Intervjupersonene sitter med ekspertkunnskapen, først og fremst fordi det er deres liv, men også fordi de har mer akademisk tyngde enn meg. Dog er det *mitt* masterprosjekt, noe som gjør at en likevel kan argumentere for et asymmetrisk maktforhold ved at jeg som forsker styrer intervjuet. Det er jeg som velger hva jeg ønsker å gå videre med og ikke. I tillegg står de i en mer sårbar situasjon enn meg ettersom det er de som skal fortelle om sine liv (Thagaard, 2018, s. 91). Videre skal jeg som forsker analysere deres fortellinger, noe de har liten kontroll over (Thagaard, 2018, s. 198). Jeg som forsker innehar ifølge Staunæs og Søndergaard (2005, s. 60) mer definisjonsmakt over deres fortellinger. Det vil si at jeg som forsker har makt til å tolke og bruke deres fortellinger på den måten jeg mener er best for oppgaven.

3.3.2 Validitet og reliabilitet

Reliabilitet, validitet og overførbarhet er en del av forskningsetikk. Reliabilitet handler om hvor pålitelig forskningen kan sies å være, mens validitet handler om forskningens gyldighet (Thagaard 2018, s. 187). Overførbarhet handler om hvorvidt forskningen også kan vise seg å være relevant i andre settinger. Forskeren må beskrive hvordan og hva hen gjør slik at det kan prøves i ettertid av andre forskere (Thagaard, 2018, s. 200). For å underbygge oppgavens validitet, reliabilitet og overførbarhet har jeg gjennom oppgaven hatt fokus på nøye begrunne de valg jeg har tatt. Jeg har gjort flere avgrensninger som vil ha innvirkning på de resultatene jeg har fått. Eksempelvis kan utvalget mitt sies å være spesielt og dermed ikke representativt for det norske folk. Derfor er det viktig for meg å presisere at mitt utvalg er valgt ut på bakgrunn av at jeg ønsket å rekruttere foreldre som prøver å gjøre en form for kjønnsbevisst barneoppdragelse, og at de har sagt ja til å delta på bakgrunn av at de mener de prøver å gjøre dette. Likevel kan jeg argumentere for at jeg selv har funnet sammenheng mellom det mine intervjupersoner snakker om og forskning som er gjort tidligere, og dermed kan anta at det vil være grunnlag for at andre vil kunne trekke på de funnene jeg legger fram i denne oppgaven. Mine funn kan imidlertid også være preget av at jeg nettopp har lest den forskningen jeg har lest og på bakgrunn av dette har utformet en intervjuguide med en tanke om at jeg kanskje også vil kunne få lignende svar.

3.4 Analyse av datamaterialet

Første steg i analysen var å gjøre en form for tematisk analyse inspirert av den Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018) presenterer i boken *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Jeg gjorde dette ved å lese gjennom intervjuene med øye for hvilke ord som ofte ble brukt av intervjupersonene. Jeg gullet ut ord, skrev dem opp og sammenlignet hvilke ord jeg hadde fått fra hvert intervju. Deretter forsøkte jeg å lage ordgrupper med mulige tema. Her var jeg først og fremst på utkikk etter fellestrekk mellom intervjuene (Johannessen et al., 2018, s. 279). Jeg fant ut at alle foreldrene

snakket om barneoppdragelse som noe som måtte forhandles mellom flere ulike parter og bestemte meg derfor for at ett overordnet tema skulle være forhandling. Deretter gikk jeg videre med kun dette ene temaet og kodet på nytt alle intervjuene, der jeg igjen gullet ut segmenter som omhandlet en form for forhandling. Når jeg hadde gjort dette leste jeg det jeg hadde gullet ut i hvert intervju og sammenlignet dette for både å finne fellestrekk og ulikheter. Ut fra dette valgte jeg ut sitater fra intervjuene som kunne belyse hvordan kjønnsbevisst barneoppdragelse viser seg gjennom forhandling på ulike arenaer og med ulike personer involvert.

For å finne tema nummer to så jeg igjen på ordene jeg hadde samlet inn under første tematisering. Denne gangen så jeg på det med et snevrere blikk og lot problemstillingen min styre meg mer. Gjennom å diskutere oppgavens mål med veilederne, ble det tydelig at jeg måtte skrive noe om de motivasjonene foreldrene la til grunn for å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse. På bakgrunn av dette leste jeg igjen over alle intervjuene og gullet ut sitater som kunne gi informasjon om foreldrenes motivasjon for å prøve seg på en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Fra start av hadde jeg også en idé om at jeg ønsket å se nærmere på hvilke forståelser av kjønn som kommer til uttrykk i foreldrenes fortellinger. Med samme framgangsmåte luket jeg ut sitater som kunne danne mitt tredje og siste analysekapittel for oppgaven. Sitatene kopierte jeg anonymisert i et dokument og gikk systematisk gjennom dem ord for ord for å dekonstruere hva fortellingene handlet om. Jeg har et rikt intervjumateriale hvor hvert intervju ga meg utfyllende og gode fortellinger. Derfor har det vært utfordrende for meg å plukke ut de sitatene som jeg mener egnet seg best i oppgaven. Jeg har gått flere runder på hva jeg skulle ta med og ikke, og forsøkte å velge sitater som både kunne gi innblikk i likheten mellom foreldrenes erfaringer, men også bredden og variasjonen i fortellingene deres.

3.4.1 Narrativ analyse

Da jeg startet mitt masterprosjekt, gikk jeg inn for å gjøre en narrativ analyse. Selv om jeg har tenkt at jeg har vært åpen for andre analysestrategier har nok dette formet det endelige valget om å gjøre en narrativ analyse. Et narrativ kan beskrives som en fortelling av et meningsskapende plot, der plottet er fortellingens røde tråd. Det som sies om fortid, nåtid og fremtid skaper en helhet og sammenheng. Å benytte seg av narrativ analyse gjør at man blant annet kan si noe om hvordan mennesker konstruerer identiteter og sin væren i verden (Thomsen et. al., 2016, s. 14).

En inngang til narrativ analyse er å ta i bruk små og store fortellinger. De små fortellingene handler om måten det fortelles om noe på, altså et narrativt hvordan. Her legges det vekt på hvordan narrativet utføres og løser bestemte oppgaver som eksempelvis identitetsdannelse. I de små fortellingene er man opptatt av hvem det er som forteller og hvem vedkommende forteller historien til, fordi dette har betydning for hvordan narrativet utformes. Narrativer skapes altså i en sosial interaksjon mellom den som intervjuer og den som blir intervjuet (Phoenix, 2016, s. 61). Små fortellinger i den forstand Phoenix bruker det, muliggjør å analysere fram hvordan sosiale kategorier alene og sammen settes i spill når individer skaper sine narrativ (Carstensen, 2016, s. 225). De store fortellingene fokuserer på det som faktisk sies, altså handlingen i fortellingen, vi snakker om et narrativt hva. Gjennom de store fortellingene kan vi få øye på hvordan begivenhetene knyttes sammen til personens livshistorie og skaper en slags selvbiografi, og gjennom dette analysere identitet. En tilgang som tar utgangspunkt i både små og

store fortellinger kan belyse både hvordan mennesker bygger opp og utspiller sine narrativ (Phoenix, 2016, s. 78).

I denne oppgaven vil de store fortellingene omhandle selve den kjønnsbevisste barneoppdragelsen. Når jeg har spurt foreldrene om deres tanker og erfaringer med kjønn før de fikk barn og fram til i dag har jeg blitt fortalt om begivenheter som gir meg tilgang til deres livshistorie. Fortellingene har skapt intervjupersonenes selvbiografi, og gjennom disse har jeg fått inngang til å se hvordan intervjupersonene konstruerer et selv. De små fortellingene er de hverdagsfortellingene som fortelles i løpet av intervjuet. Analysen er dermed basert på de narrative som har blitt skapt i intervjusituasjonen mellom meg og intervjupersonene.

Kulturen og konteksten intervjupersonene lever i påvirker hvordan de kan konstruere et selv gjennom fortellingen (Thomsen et. al., 2016, s. 16). Gjennom fortellingene kan en si like mye om samfunnet og kulturen vi lever i som vi kan si om en person eller gruppe (Riessman, 2008, sitert i etter Sørensen, 2018, s. 169). Det er dog viktig å påpeke at narrativer er fortolkninger av noe som har skjedd, det er ikke en direkte gjengivelse av virkeligheten. Som forsker gjenfortolker jeg fortellingene på nytt når jeg hører dem og når jeg analyserer. Narrativer kan dermed ikke gi et innblikk i virkeligheten, men kan likevel bidra til innsikt i hvordan enkeltindivider handler, reflekterer og motiveres i en større kulturell og sosial kontekst (Sørensen, 2018, s. 169).

4 – Motivasjoner for og meningen med kjønnsbevisst barneoppdragelse

I dette kapitlet har jeg ved bruk av narrativ analyse, slik det ble presentert i kapittel 3, sett på hvilke motivasjoner for det å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse som kommer fram i foreldrenes fortellinger. Hvilken mening de legger i begrepet kjønnsbevisst barneoppdragelse er også skildret i dette kapitlet. For å belyse dette har jeg benyttet meg av teorier om kjønn slik det blir forstått innenfor den reflekssive modernitet, der særlig Antony Giddens' (1991) teori om å løsrive seg fra identitetsskapende kategorier vil stå i fokus. Fordi noen av sitatene tydelig peker på skeive erfaringer har jeg, der det er relevant, benyttet meg av Butlers (2007/1990) heteroseksuelle matrise for bedre å belyse hvordan det å bryte med normer for kjønn og seksualitet kan oppleves i dagens Norge.

4.1 Å bryte med normen - egne erfaringer som motiverende faktor

Den første forelderen vi skal møte i dette kapitlet er Sol. Som de fleste andre intervjupersonene i studien bor Sol i en større norsk by og har høy utdanning. Hun har tre barn mellom fire og åtte år fra et skeivt parforhold. De er ikke sammen lenger. Intervjuet med Sol ble gjennomført over Teams og var det første intervjuet jeg gjennomførte. Hun var særlig opptatt av at rommet for å gjøre kjønn i Norge i dag fortsatt er relativt trangt, og påpekte at man ofte ikke oppdager hvor trangt det er før en selv bryter med disse normene. Sol jobber innenfor academia og fortalte at hun lenge har hatt en faglig interesse for kjønn og brukte begrepet 'normkreativitet' da hun snakket om det med å ha et bevisst forhold til hvordan kjønn virker inn på oss. Hun fortalte selv at dette handlet om å utforske, utfordre og handle utenfor boksen og var opptatt av hvordan man sammen med barn kunne reflektere over normer og normbrudd. Da jeg spurte om hun kunne fortelle om noen hendelser som hadde fått henne til å tenke mer over hvordan kjønn virker inn på oss svarte hun:

Sol: Kanskje først det der med å oppleve å være en familie som i seg selv bryter med normer da, som gjorde at det skapte en bevissthet rundt hvordan framstår vi, hvordan framstår barna våre. De er jo etter hvert tvunget til å hele tiden liksom komme ut som en annerledes familie uten at de har valgt det da. Men sånn hvorfor jeg ble veldig bevisst på det her med kjønnsroller og trange kjønnsnormer også videre da var jo fordi han eldste viste seg å bryte litt med de stereotype normene for kjønn da han ganske tidlig uttrykte at hans favorittfarge var rosa da for eksempel og han ville ha langt hår som jenta på avdelingen da, og at ja han ikke var så typisk da ... Det utvida mine horisonter også ble jeg faglig interessert i det og leste meg opp. Har alltid vært interessert i kjønn sånn rent akademisk, men da ble det liksom personlig og da.

Sols fortelling er preget av erfaringer med normbrudd. Erfaringen med å få barn som må "komme ut som en annerledes familie" sier oss noe om at skeive familier i dagens Norge fortsatt blir sett på som noe annerledes. Ved bruk av Judith Butlers (2007/1990, s. 67-69) teori om den heteroseksuelle matrise som går ut på at heteroseksuelle begjær konstrueres som det normale, kan vi se hvordan skeive familier i dagens Norge fortsatt må 'komme ut' og forklare seg selv. Videre gir fortellingen inngang til å si noe om hvor

implementert den heteronorme familiestrukturen er i vårt samfunn, der spesielt familien er en svært kjønnet struktur. Sols fortelling danner dermed et godt bilde for at det kan være utfordrende å bryte med normer knyttet til kjønn og seksualitet. I forlengelse av dette ble det enda tydeligere hva normbrudd omhandler, da hennes eldste barn viste seg å "ikke være så typisk". På bakgrunn av Sols fortelling kan vi se at hennes motivasjon kommer fra erfaringer med både selv å ha brutt med heteronormen, men også erfaringer med å ha et barn som heller ikke gjør kjønn på en normativ måte.

Ved at Sol reflekterer over sin egen reise med hvordan hun har blitt mer bevisst kjønn gir hennes fortelling et innblikk i hvordan den refleksive modernitet skaper en kontekst hvor subjektet reflekterer over egen identitet. Ved bruk av egne erfaringer skaper hun et narrativ om seg selv hvor hun viser til en vedvarende refleksiv prosess. Slik Giddens (1991, s. 217) påpeker har hennes refleksivitet åpnet forståelsen for hvordan hun som person ønsker å forholde seg til kjønn. Erfaringene med å være skeiv, og spesielt å få barn i et skeivt forhold, har skapt et ønske om å bidra til å utvide rommet for å gjøre kjønn slik at det skal mer til å være den som bryter, og at det skal bli lettere å bryte dersom man gjør det. Videre kan man også argumentere for at Sol forstår selve fenomenet kjønnsbevisst barneoppdragelse som noe som skal bidra til å åpne rommet for å gjøre kjønn. Med dette mener jeg at hun ikke legger føring på hva hennes barn skal like basert på barnets kjønn. Sol viser ved å snakke om hvordan barnets normbrudd også utvidet hennes horisonter hvordan hun jobber med seg selv for å tilpasse den kjønnsbevisste barneoppdragelsen til hvem barnet er. Slik blir det tydelig at hun forstår kjønnsbevisst barneoppdragelse som en læringsprosess.

I likhet med jentene på studiespesialisering i forskningen til Ambjörnsson (2004) kan Sol gjennom å presentere sin tilnærming til temaet oppdragelse og kjønn som faglig interesse ved at hun "har alltid vært interessert i kjønn sånn rent akademisk" konstruere seg selv både som utdannet og inn i en middelklasseposisjon. I dette ligger det at hennes faglige bakgrunn gir henne tilgang til å snakke om sin læringsprosess på denne måten, og som også gir henne tilgang til å kunne forholde seg til kjønnsnormer på en kritisk måte og implementere dette som en del av sin barneoppdragelse.

Det å bryte med normer for å gjøre kjønn viste seg på noen andre måter i intervjuet med Ellis og Robin. De lever i et heterofilt parforhold og ble intervjuet sammen. De har to døtre, den eldste var omtrent to år og den yngste var i underkant av ett år på intervjutidspunktet. De bor i nærheten av en større norsk by og har begge høy utdanning. Ellis har bakgrunn fra et annet europeisk land. Intervjuet med Ellis og Robin ble avholdt på et grupperom på et offentlig bibliotek som Ellis hadde vært behjelpelig med å ordne. Jeg opplevde stemningen som lett og ledig under hele intervjuet. De ga utfyllende svar på spørsmålene mine og intervjuet varte i nesten to timer. Ellis og Robin beskrev seg selv som en familie som var engasjert i å følge barnas interesser. Ellis fortalte at hun var opptatt av *girl power*, og om hvordan hun ser på seg selv og Robin som litt androgyne i parforholdet fordi de som regel ender opp med at Ellis gjør de typiske 'manneoppgavene' mens Robin gjør mye av de typiske 'kvinneoppgavene'. Helt i starten av intervjuet spurte jeg om de kunne fortelle meg litt om familien sin, og dette var det de fortalte meg:

Robin: *Da jeg var liten så, jeg har alltid likt best å leke med jenter for eksempel og trives best i jentemiljøer, så jeg var så mye med jenter at jeg ble bedt i jentebursdager. Aldri egentlig, jeg har alltid sett på meg selv som gutt og mann*

og sånn, men jeg har egentlig siden jeg var liten da gjort det jeg har hatt lyst til å gjøre da så jeg har jo tatt, gått kvinnedominert yrke ... Trivdes godt med det og ja, for eksempel dratt på treningstur med bare damer og ja gjør det jeg har lyst til å gjøre da uansett hva andre måtte mene eller noe sånt da. Trives godt med det da, og ønsker også å videreføre det til barna, ja det at man kan gjøre det man har lyst til å gjøre.

Ellis: *Så det har sikkert prega den lille familien nå da. Altså du har jo vært i (kvinnedominert yrke) altså fra du var 16 eller noe?*

Robin: *Ja.*

Ellis: *Ja så det preger nok helt sikkert litt hvordan vi gjør familie.*

Robin: *Ja, ja så jeg tenker egentlig sånn generelt mer på henne (ser på barnet) som et individ enn definert som en jente eller gutt eller ja.*

Robins fortelling om normbrudd fra barndommen og fram til voksenlivet virker å prege Robin og Ellis' motivasjon for det å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Dette underbygges av at Robin sier han gjerne vil "videreføre det til barna" ettersom han stort sett har opplevd at det har vært fint å gjøre det han ønsker. I motsetning til Sols opplevelse virker Robins opplevelse med normbrudd å være mindre problematisk. Ettersom han er ciskjønn og også lever i et heterofilt parforhold må han i mindre grad forklare seg til verden, selv om han inntar feminine arenaer og egenskaper. Jo mer sammenheng det er mellom sosialt kjønn, biologisk kjønn og seksualitet, jo mer begripelig er man for andre (Butler, 2007/1990, s. 67-69). I lys av den refleksive modernitet viser Robin gjennom sin fortelling også hvordan han skaper et selv i en refleksiv og vedvarende prosess ved å forme et eget narrativ, heller enn å bruke allerede eksisterende narrativer om hvordan en cis-mann i et heterofilt parforhold skal gjøre kjønn. Den kjønnsbevisste barneoppdragelsen forstås i forlengelsen av dette som en måte for Robin hvor han kan åpne rommet for å gjøre kjønn slik at døtrene også skal få kjenne på den friheten han selv har følt på. Robin viser også hvordan kjønnsbevisst barneoppdragelse er en måte å tilnærme seg barnet først og fremst som et subjekt, der den voksne er i en kontinuerlig læringsprosess der man forsøker å lære hvem barnet er og hvordan man på ulike måter kan forme barneoppdragelsen slik at barnet har størst mulig rom til å "gjøre det man har lyst til å gjøre".

At det å bryte med normer kan "prege litt hvordan vi gjør familie" som Ellis sier, tyder på at hun forstår kjønnsbevisst barneoppdragelse som noe normbrytende i seg selv. Å ha med seg erfaringer om å bryte med normer virker å være av betydning for hvorfor Robin og Ellis prøver ut en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Noe som underbygges gjennom Ellis fortelling om normbrudd senere i intervjuet:

Ellis: *Det var faktisk en catchphrase, jeg hadde bøtteklipp og var litt lubben og gikk i altså hummer og kanari klær, så da var det en del som trodde at jeg var en gutt. Så da fant jeg ut at hvis jeg bare sa det selv først så var det liksom min strategi å bare, da var vi ferdig med den diskusjonen.*

Her kan vi se hvordan Ellis utviklet en strategi for å håndtere at hun ble lest som gutt. En mulig konsekvens av dette kunne vært at Ellis mente at det var viktig at hennes jenter ikke skal bli feilkjønn og derfor var motivert for en mer kjønnsstereotyp barneoppdragelse. Hun vil motsatt heller vise sine jenter at man kan være jente på flere ulike måter, og at dette blir mulig gjennom en kjønnsbevisst barneoppdragelse. I lys av den refleksive modernitet kan vi se hvordan Ellis har reflektert over sin egen kjønnethet i

prosessen med å danne en personlig identitet (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 75). Ellis' erfaring har videre hatt betydning for hennes motivasjon til å aktivt forsøke å løsrive egne barn fra å defineres ut fra tradisjonelle kjønns kategorier. Noe som Robin støtter opp under ved å si at han først og fremst ser på datteren som et individ framfor et kjønn. Deres fortelling gir dermed et tydelig innblikk i hvordan kjønnsbevisste foreldre i dagens Norge tar i bruk sin refleksivitet for å åpne opp forståelsene rundt kjønn.

4.2 Ønske om et større mulighetsrom

De fleste av foreldrene la vekt på at kjønnsbevisst barneoppdragelse i stor grad handlet om å skape et større mulighetsrom for at barnet kunne 'være seg selv'. Dette er forenelig med det vi i første kapittel så at Stefansen (2008, s. 28) skrev om middelklassens orientering mot at barnet får utviklet seg best mulig, og når sitt potensiale som menneske. Isa og Noa var et foreldrepar som spesielt la vekt på dette. De er et skeivt par som bor i en større norsk by, de ble intervjuet sammen. Isa er trans og Noa ser ikke på seg selv som et spesifikt kjønn. De har begge høyere utdanning, og sønnen deres var to år på intervjutidspunktet. Intervjuet med Isa og Noa foregikk hjemme hos dem tidlig på morgenen, vi hadde avtalt å ta intervjuet over frokost. Da jeg ringte på, var Isa ute og leverte sønnen i barnehagen. Jeg og Noa hadde pratet litt og satt ved matbordet da Isa kom hjem. Vi hilste kort før vi gikk i gang med intervjuet. I ettertid ser jeg at dette intervjuet kanskje fikk en litt brå start og spesielt Isa opplevdes ikke helt varm i trøya før senere i intervjuet. Jeg opplevde at intervjuet med Isa og Noa var preget av deres opplevelser som skeive, og at de ikke ønsket at barnet skulle føle på en annerledeshet, slik de selv har opplevd og fortsatt kan oppleve. Samtidig fortalte de at nettverket deres bestod av mange skeive, noe som reduserte følelsen av å være annerledes.

Da jeg gjennomførte intervjuene, brukte jeg begrepet kjønnskreativ barneoppdragelse. Ettersom jeg var usikker på om dette var riktig begrep å bruke i oppgaven, var jeg interessert i å høre hva foreldrene tenkte om begrepet. Jeg spurte derfor Isa og Noa om dette, og da svarte de:

Noa: ... hvor jeg tenker jeg ser at noe kan gi barn flere muligheter til å finne ut hvem de er ... altså en tilnærming til barn hvor de skal få lov til å være den de er, er vel for at de skal ha større mulighet til å, å faktisk utvikle seg altså ut ifra seg selv, ikke ut ifra samfunnets normer.

...

Isa: men det gir jo også mange muligheter til å snakke om hvordan man oppfører seg mot andre da, så det med at ja hva man skal forvente av andre, hvordan andre skal se ut og hvordan andre skal være. Jeg håper jo at vi kan få lære han at, at andre kan få lov til å gjøre som de vil på en måte og at de kan få lov til å like de tingene de liker.

Noa: ja også tenker, jeg er jo helt sikker på at han om ett år eller to kommer til å si sånn at, at han også kommer til å få en ganske tydelig forståelse av hva samfunnet forventer, det gjør han garantert altså alle barn gjør det uansett om de vokser opp altså kjønnsnøytralt eller mangfoldig eller mere normativt. Det ser de jo gjennom altså tv, igjennom symboler i samfunnet, gjennom barnehagen, jeg tror uansett altså det får de med seg og jeg tenker at da er oppgaven vår heller å undre oss sammen da ... men, altså jeg tror jo overraskende mange i, av våre skeive venner velger jo også å ha en sånn tilnærming som oss så, vi tenker at ja

det er begrensa muligheter til å oppdra barn veldig annerledes uten at de blir annerledes.

Noa og Isas fortelling inneholder flere motivasjoner for å gjøre det de kaller en kjønns mangfoldig barneoppdragelse. At Isa sier at han håper kjønns mangfoldig barneoppdragelse kan hjelpe barnet å *"utvikle seg altså ut ifra seg selv, ikke ut ifra samfunnets normer"*, tyder på at han ser samfunnets kjønnsnormer som trange og derfor som noe som til dels hindrer mennesker å være seg selv. Ved bruk av den refleksive modernitet kan man se hvordan Isa dermed forstår den kjønns mangfoldige barneoppdragelsen som en måte å gi barnet en mulighet til å skape sitt eget narrativ, heller enn å bruke allerede eksisterende narrativ tilknyttet tradisjonelle kjønns kategorier. Isa er opptatt av å også legge til rette for at barnet skal reflektere over både seg selv og hvordan man forholder seg til andre, og trekker fram at den kjønns mangfoldige barneoppdragelsen gir en mulighet til å eksempelvis snakke om *"hva man skal forvente av andre"* og at de skal kunne lære barnet noe om dette. Kjønns mangfoldige foreldre praksiser er dermed også noe som kan bidra til å skape en refleksivitet hos barnet.

Videre kan vi i lys av Butlers heteroseksuelle matrise (2007/1990, s. 67-69) forstå at Isa også ser kjønns mangfoldig barneoppdragelse som en mulig strategi for å skape et mer tolerant og mangfoldig samfunn, gjennom at det gir inngang til å lære og normalisere for barn at det finnes flere former for kjønn og seksualiteter. En annen motivasjon de peker på er hvordan de ser til sine skeive venner og at de har en lignende måte å oppdra sine barn. Dermed kan vi si at Isa og Noa på samme tid gjør noe som kan ses som norm innenfor deres omgangskrets, samtidig som de bryter med normen for hvordan kanskje majoriteten forholder seg til kjønn i sin barneoppdragelse. Noe som gir innblikk i hvordan ulike diskurser florerer samtidig.

Hvordan kjønnen i samfunnet gjør av barnet er ikke noe Isa og Noa passivt kan forholde seg til. Gjennom å vise til at de skal undre seg over kjønn sammen med barnet, forteller de seg inn i et narrativ som er i overensstemmelse med den refleksive modernitet presentert i Giddens (1991) der dette med å stadig reflektere over seg selv er sentralt. Selvet er en refleksiv prosess som en selv er ansvarlig for, og det vi er handler om hva vi gjør ut av oss selv (Giddens, 1991, s. 75). Likevel uttrykker Noa at *"det er begrensa muligheter til å oppdra barn veldig annerledes uten at de blir annerledes"*, og hen ramser opp flere kjønne symboler og ting som vil være med på å påvirke sønnen deres i oppveksten. Gjennom deres fortelling får vi dermed innblikk i hvor gjennomsyret kjønn er i samfunnet og hvor ofte en blir eksponert for hvordan kjønn skal gjøres. Dermed vil det være begrenset med muligheter for å gjennomføre en kjønns mangfoldig barneoppdragelse ettersom dette kan bidra til å gjøre barnet mer annerledes enn de ønsker, og kanskje føre til at han opplever gjentatte sanksjoner eller blir mobbet.

4.3 "Hele greia er et frihetsprosjekt"

I alle intervjuene finner jeg fortellinger knyttet til ufrihet og frihet. Motivasjoner begrunnet i frihet fant også June Statham (1983) i sin forskning på middelklasseforeldre fra Storbritannia som mente de gjorde en non-sexist oppdragelse. Foreldrene hun har intervjuet snakket om at kjønns roller bidrar til både å undertrykke og begrense barn. Kjønne forventninger snakkes på lignende vis i mine intervjuer også som en begrensning, der en kjønnsbevisst barneoppdragelse kan bidra til frigjørelse fra

begrensingene. Loui er den intervjupersonen som tydeligst ga uttrykk for at kjønnsbevisst barneoppdragelse i stor grad handler om å gi barnet frihet, og snakket mye om hvordan og hvorfor Loui mente at kjønn begrenser og undertrykker oss. Loui er aleneforelder til en jente i midten av tenårene. Loui definerer seg ikke som et kjønn og bruker ikke pronomen om seg selv. I likhet med foreldrene i studien til Rahilly (2022) var Loui den eneste forelderen i min studie som hadde tatt et konsekvent valg om pronomen. Foreldrene Rahilly (2022) intervjuet hadde vanligvis valgt *they* pronomen på barna sine fram til de selv eventuelt valgte noe annet. På lignende vis var Loui konsekvent på å ha en pronomenløs barndom for sitt barn. Loui beskriver at barnet selv valgte sitt pronomen rundt syv års alder. Loui bor i en større norsk by og har høy utdanning. Intervjuet med Loui fant sted på Louis arbeidsplass. Da jeg møtte Loui, viste Loui meg bilder av barnet og fortalte at barnet ikke har hatt et spesielt kjønn uttrykk i oppveksten. Jeg opplevde at intervjuet med Loui var preget av en lett og ledig stemning hvor Loui var engasjert i spørsmålene mine og pratet i vei. Vi snakket om utfordringer i forhold til barnehagestart og familie da Loui igjen nevnte at frihet kanskje var det viktigste i det *dekonstruktive pedagogiske prosjektet*⁵ som Loui selv benevnte barneoppdragelsen som:

Loui: Men det var jo, hele greia er et frihetsprosjekt, ikke sant. Jeg ønsker å gi henne den, jeg tror aldri hvis hun noensinne blir interessert i å skulle ha en kjæreste og det ... jeg tror hvert fall ikke kjønn ville begrense henne og det er jo en frihet. Hvis hun ønsker å gå med sånne og sånne klær eller ha whatever ting hun er opptatt av så, så begrenses de ikke av kjønn. Det er fint.

I dette utdraget kommer det tydelig fram at Loui sin motivasjon for å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse handler om å gi frihet. Motivasjonen er basert på Louis syn på kjønn som en begrensing. I lys av den refleksive modernitet kan vi forstå Loui som en som tydelig har reflektert over sin kjønnethet. Når Loui snakker om kjønn som en begrensing gir Loui uttrykk for egne erfaringer. Loui uttrykte på et tidspunkt at det er "*befriende å ikke sitere kjønn*" hvilket understreker Louis motivasjon for en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Kjønnningen i samfunnet er heller ikke noe Loui kan forholde seg passiv til når det kommer til barneoppdragelsen. For Loui er det viktig at barnet opparbeider seg en refleksivitet og dermed kan ta begrunnede valg i utformingen av egen kjønnsidentitet. Dette kommer godt til uttrykk i måten Loui snakker om barnets eventuelle kjærlighetsliv, som peker på hvordan forventningen om det heteroseksuelle begjær bidrar til å begrense begjærsrelasjoner som ikke er heterofile. I lys av Butlers (2007/1990, s. 67-69) heteroseksuelle matrise kan vi få øye på hvordan Loui tenker at kjønnsbevisst barneoppdragelse kan bidra til å bryte ned matrisen gjennom å avstå fra å eksempelvis kommentere på og lage forventninger om hvem barnet skal bli kjæreste med. At Loui forklarer kjønnsbevisst barneoppdragelse som et dekonstruktivt pedagogisk prosjekt vil videre si at Loui ser på seg selv som en aktiv aktør som har innvirkning på hvordan barnet formes. Gjennom Louis refleksivitet muliggjør Loui for barnet også å reflektere over eget kjønn, og gir gjennom dette frihet fra de tradisjonelle kjønnede kategoriene.

En annen som også ga uttrykk for at kjønnsbevisst barneoppdragelse handlet om å gi frihet, var Billie. Hun lever i et heterofilt parforhold og har en datter på tre år. Hun har

⁵ For oppgavens lesbarhet har jeg i Louis tilfelle avviket fra å bruke de ordene Loui selv bruker om barneoppdragelse. Loui ga uttrykk for at Loui ikke likte å bruke enkle ord på komplekse fenomener som kjønnsbevisst barneoppdragelse er.

bakgrunn fra et annet europeisk land og bor i en større norsk by. Intervjuet med Billie ble gjennomført på campus på kveldstid. Selv om jeg opplevde at intervjuet var preget av flyt, hadde dette intervjuet mest stillhet og lengst pauser. Intervjuet var nummer fire i rekken, og noen av pausene kan forklares ved at jeg forsøkte å følge intervjuguiden min mer slavisk enn jeg hadde gjort i de to siste intervjuene som varte mye lenger enn planlagt. Jeg opplevde at Billie var svært opptatt av at oppdragelsen, som hun kalte normkritisk, handlet om mye mer enn bare å være kritisk til kjønnsnormer. Hun la også vekt på at det å gjøre barneoppdragelsen slik hun først hadde tenkt ikke lot seg gjennomføre like godt i praksis, og at hun derfor hadde måtte justere tankesettet etter at hun hadde blitt forelder. Relativt tidlig i intervjuet spurte jeg henne om hvilke tanker hun hadde om kjønn før hun skulle bli forelder:

Elisabeth: Hvilke tanker hadde du knyttet til kjønn da du fikk, eller før du fikk barn?

...

Billie: ... og vært veldig mye interessert i og lest mye studier knytta til det hvordan ja hvordan man allerede før barnet er født skaper noen bestemte, forhåndsbestemte rammer da for hva, hva hvert kjønn kan, altså en boks som hvert kjønn kan få plass i. Så jeg hadde jo et veldig sterkt ønske om at jeg ønska å utvide den boksen da og det mulighetsrommet. At ikke det skulle være veldig forutinntatt og bestemt for, for hva som skulle være lov eller på hvilken måte man skal få utfolde seg eller hvordan man har lyst å uttrykke seg ...

På samme måte som hos Loui finner vi også i Billies fortelling en motivasjon begrunnet i frihet. Billie peker på kjønn som begrensende rammer og bokser. I lys av Giddens (1991) refleksive modernitet blir det tydelig hvordan Billie ikke kan velge å se bort fra denne kjønningen og hvilken effekt dette har, hvilket er en tydelig motivasjon for å gjøre en normkritisk barneoppdragelse. Dog uttrykker Billie at hun "hadde jo et veldig sterkt ønske" om å gjøre en normkritisk barneoppdragelse, hvilket tyder på at det eksisterer et avvik mellom det hun så for seg at hun skulle gjøre og det hun faktisk får til. Gjennom dette kan vi få innblikk i at normkritisk barneoppdragelse ikke er normen for barneoppdragelse i dagens Norge, og at foreldre som prøver seg på en form for normkritisk barneoppdragelse befinner seg i en stadig læringsprosess hvor de lærer å navigere hva som er mulig å få til og ikke. Billies hverdagsfortelling gir oss dermed et innblikk i hvordan det å bryte med normer om kjønn kan være utfordrende.

Billie forteller på lignende vis som Sol fram en faglig interesse for kjønn, og vi kan også her trekke paralleller til hvordan jentene i Ambjörnsson (2004) konstruerer klasse i sine hverdagsfortellinger. Forskingen viste at jentene på bakgrunn av sin klasseposisjon hadde ulik tilgang til å snakke om og å gjøre kjønn. På samme måte som klasse bidrar til å iscenesette kjønn (Ambjörnsson, 2004, s. 296) bidrar også klasse til å konstruere andre former for identiteter, og her er det tydelig hvordan måten Billie snakker om sin interesse for kjønn bidrar til å konstruere henne inn i en middelklasseposisjon. Gjennom hennes fortelling kan vi også forstå Billie som en som også kjenner på et ansvar for å tilegne seg kunnskap slik at hun kan legge til rette for barnet sitt på best mulig vis. Å forstå sin rolle som forelder som en som skal legge til rette for at barnet skal utfolde seg på best mulig vis, er i tråd med det Stefansen (2008) mener er typisk for middelklasseforeldre. Nemlig at foreldres oppgave er å sørge for at barna blir optimale versjoner av seg selv.

4.4 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett hvordan intervjupersonene argumenterer for motivasjoner for å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Det vil si hvilke motivasjoner som kommer til uttrykk i deres narrativ når jeg har spurt dem om dette. Vi har nå sett at det å bryte med normer om enten seksualitet eller forventninger til sitt kjønn virker å være en tydelig motivasjon for hvorfor noen av foreldrene ønsker å prøve ut en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Dette ble tydelig ved bruk av Butlers (2007/1990) heteroseksuelle matrise, hvor både egne og barnas erfaringer med normbrudd bidro til å belyse hvordan spesielt familiestrukturen i dagens Norge fortsatt er svært kjønna. På samme tid viser den hvor vanskelig det å bryte med normen kan være, og at kjønnsbevisst barneoppdragelse i seg selv i stor grad handler om å bryte med noen normer for å gjøre kjønn.

Flere av foreldrene uttrykte at de synes rommet for å gjøre kjønn i dagens Norge er trangt. I lys av dette ble det tydelig at en motivasjon for kjønnsbevisst barneoppdragelse er å utvide rommet for hvordan man kan gjøre kjønn. Gjennom narrativet om kjønn som noe som begrenser, ble kjønnsbevisst barneoppdragelse av flere av foreldrene fortalt fram som en måte å gi barna frihet. I lys av den refleksive modernitet, hovedsakelig slik det blir presentert i Giddens (1991), ble det tydelig hvordan foreldrene ikke kan forholde seg passive til samfunnets kjønnsnormer, men at dette er noe de må reflektere over for å kunne gi barna den friheten de ønsker. Spesielt viste dette seg i fortellingene til Loui og Billie, men det var også tydelig at for eksempel Isa og Noa var sterkt motivert av en tanke om frihet for barnet sitt. Videre er det tydelig at den kjønnsbevisste barneoppdragelsen forstås som en pågående læringsprosess hvor foreldrene kontinuerlig må utforske hva man kan gjøre og ikke.

Med bakgrunn i begrepet klasse, slik det blir presentert i Stefansen (2008) og Ambjörnsson (2004) fikk vi også øye på hvordan foreldrene konstruerte seg selv inn i en middelklasseposisjon. Dette ved å knytte sine forståelser til faglighet samt å se på seg selv som aktive og betydningsfulle aktører i utformingen av barnets kjønnsidentitet. I neste kapittel skal jeg undersøke foreldrenes fortellinger om kjønnsbevisst barneoppdragelse i praksis. Der skal vi se hvordan barneoppdragelse omhandler forhandling på flere nivåer der flere ulike parter er involvert, og hvordan dette utspiller seg.

5 – Forhandling av kjønn i barneoppdragelse

Gjennomgående i alle intervjuene stod fortellinger om forhandlinger sentralt. I dette kapitlet skal vi se hvordan ulike typer forhandlinger om kjønn i barneoppdragelse kommer til uttrykk i foreldrenes narrativ. Hvor og med hvem foregår forhandlingene? Hvor finner de støtte og hvor møter foreldrene motstand? I dette kapitlet vil West og Zimmermanns (1987) teorier om det å gjøre kjønn danne bakteppe for analysen. Ifølge dem handler det å gjøre kjønn om komplekse sosiale, interaksjonelle og mikropolitiske aktiviteter. Kjønn forstås videre som en situert handling som foregår med andres tilstedeværelse, der vi i tillegg til å gjøre eget kjønn også forventes å respondere på andres gjøring av kjønn gjennom å anerkjenne eller sanksjonere (West & Zimmermann, 1987, s. 126). En inngang til å forstå kjønn på denne måten åpner opp for at det er noe som kan forhandles.

5.1 Forhandling i parforholdet

I de fleste intervjuene fortelles det fram narrativer om forhandling i parforholdet. I disse forhandlingene er det tydelig at det er viktig for foreldrene å være enige om hvordan de skal gjøre barneoppdragelsen kjønnsbevisst og at dette ikke alltid er så enkelt og derfor krever forhandlinger. Isa og Noa var ett av de parene som fortalte om hvordan de forhandlet og snakket om kjønn før de skulle bli foreldre. Deres erfaringer som skeive preget i stor grad hvordan de hadde forhandlet seg fram til hvordan gjøre de det kalte en kjønns mangfoldig barneoppdragelse. På spørsmål om hvilke tanker de hadde om kjønn før barnet ble født svarte de dette:

Isa: ... Vi hadde vel en idé om at vi ikke visste hvem vi fikk da.

Noa: Altså før vi fikk barn så diskuterte vi jo også hvordan vi kom til å, eller ville forholde oss til kjønn med barnet. Jeg hadde nok ganske tydelig et ønske om at vi skulle prøve en så tilnærma kjønnsnøytral eller kjønns mangfoldig oppdragelse som mulig. Så har vi jo tenkt mye om, som skeive folk så lever vi jo i en verden hvor vi altså, vi blir jo utsatt eller lever med minoritetsstress fordi at vi er den vi er ... Det er også noen diskusjoner vi tenker at det er viktig at barnet, at å utsettes for det uten at han må det ... I hvilke rom kan vi gi han uten å på en måte påføre han en annerledeshet han kanskje ikke kjenner seg igjen i.

Isa: Ja et eksempel på det vil jo for eksempel være å oppdra han som hen og sånn da, det er jo noe barnehagen og de andre barna vil merke og de andre rundt, som han antakelig vil være ganske alene om.

Det som muliggjør en forhandling om hvordan de skal forholde seg til kjønn i barneoppdragelsen viser seg i det Isa sier om at de "ikke visste hvem" de fikk, noe som tyder på at de ikke forstår kjønn som determinert ut fra kropp og fastlagt. Det vitner også om at de forstår barneoppdragelsen som en gjennomgående læringsprosess der de må gjøre endringer og ta valg samtidig som de lærer sitt eget barn å kjenne. I forhandlingene finner de støtte i hverandre, og vi ser hvordan de forestiller seg at de vil kunne møte motstand utenfor husets fire vegger.

Noas ønske om at de skulle "prøve en så tilnærma kjønnsnøytral eller kjønns mangfoldig oppdragelse som mulig" viser likevel at det eksisterer et avvik mellom det foreldrene så for seg at de skulle kunne utrette og det som faktisk er mulig. Dette vitner om at den

kjønns mangfoldige barneoppdragelsen er utfordrende å få til, og dermed kan man si at den bryter med noen normer om hvordan kjønn skal gjøres i barneoppdragelsen. Fortellingen til Isa og Noa bygger på deres erfaringer som skeive og de ønsker ikke at barnet skal oppleve "minoritetsstress" slik de selv gjør. Dette tydeliggjøres i forhandlingen om valg av pronomen, hvor Isa og Noa landet på at hen-pronomenet ville kunne bidra til en større annerledeshet enn de ønsker å påføre barnet. I lys av West og Zimmermann (1987, s. 126), blir det dermed tydelig hvordan Isa og Noa trekker på en forståelse om at gjøring av kjønn innebærer andres tilstedeværelse. Fortellingen viser hvordan Isa og Noa navigerer i samfunnets normer for hva som aksepteres og ikke når det kommer til kjønn i barneoppdragelsen, og viser hvor utfordrende det kan være å bryte med normer.

En fortelling som belyser forhandlinger i parforholdet på en litt annen måte, fikk jeg fra Alex. Intervjuet med Alex foregikk på campus på dagtid, og bar preg av en lett og ledig tone. Alex har høy utdanning, bor i en større norsk by og er gift med Milo som også er intervjuet til denne masteroppgaven. De ble intervjuet hver for seg. De har en datter på tre år og skal snart bli foreldre til to gutter. Alex fortalte meg at han egentlig ikke hadde tenkt så mye over dette med kjønn før han møtte Milo, og at det var hun som hadde fått ham til å tenke gjennom tematikken. Alex mente likevel at han og Milo er nokså samstemte når det kommer til hvordan de ønsker å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse. På spørsmål om han hadde noen tanker om kjønn før datteren ble født var han litt usikker. Jeg omformulerte meg og spurte om han og ektefellen hadde diskutert noe omkring hva de ville gjøre eller ikke gjøre med tanke på kjønn og barneoppdragelse. Alex svarte som følger:

Alex: ... Det er jo ikke sånn at vi har veldig motstridende syn på verken barneoppdragelse eller kjønnsroller eller noe sånt, men hun har vært veldig mye mer på det at vi må faktisk passe på at vi fortsetter å holde på sånn vi gjør, at vi ikke faller inn i noe mønster ... altså det er jo noen ord som jeg bruker innimellom som hun mener jeg skal slutte med. Jeg sier jo barnepike for eksempel ... det er jo bare et begrep det er ikke egentlig kjønns, eller det er jo egentlig kjønnsrelatert, men jeg bruker det ikke kjønnsrelatert og det er jo litt sånn som hun prøver å pirke på meg, så ler vi litt også sier jeg at jeg kaller pappa for barnepike.

Det framstår som viktig for Alex at han og Milo er enige i måten de oppdrar barna, og at et slikt oppdragelsesprosjekt krever sammenheng og enighet i parforholdet. Forhandlingene i parforholdet er essensielle for å oppnå enighet om hvordan gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse. I forhandlingene kan de finne støtte i hverandre og komme fram til hva som passer sin familie best. Når Alex sier at de må passe på at de "ikke faller inn i noe mønster" tyder det på at det å være kjønnsbevisst kan være utfordrende, og hvordan de skal gjøre barneoppdragelsen kjønnsbevisst er en stadig læringsprosess. Forhandlingene i parforholdet blir en støtte og en rettesnor som skal passe på at foreldrene ikke havner ut av den kjønnsbevisste tanken. Som West & Zimmermann (1987, s. 129) skriver er kjønn et produkt av sosiale gjøringene. Å være kjønnsbevisste foreldre kan dermed handle om å forhandle seg fram og øve på å aktivt bryte ned eller endre de sosiale gjøringene som skaper kjønn. Det mønstret Alex snakker om kan både dreie seg om det å ikke dele oppgavene i hjemmet kjønnsstereotypisk, slik at de fortsetter å vise for barna at organiseringen av et hjem ikke trenger å baseres på kjønn. Det kan òg dreie seg om å ha en bevissthet omkring hvordan de møter barna, slik

at ikke sønnene møter andre forventninger enn datteren. Forhandlingene legger til grunn forståelse av at kjønn er roller som vi blir sosialisert inn i (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 65), hvor Alex ser på seg og sin partner som aktive aktører som har innflytelse på denne sosialiseringprosessen.

På samme tid som fortellingen handler om forhandling i parforholdet ser vi også at Alex gjør en forhandling med seg selv. Han uttrykker først at barnepike ikke er et kjønnord for så å si at det er det. Dette er et tydelig eksempel på hvordan den kjønnsbevisste barneoppdragelsen er en stadig læringsprosess hvor man også må forhandle med sin egen forståelse av kjønn. Alex' fortelling gir oss dermed innblikk i hvor komplisert arbeidet med å bevisstgjøre seg selv er. Både fortellingen til Isa og Noa og Alex sentrerer seg rundt språklige problemstillinger. Både pronomen og hvilke ord man bruker om noe er ganske enkle problemstillinger å snakke om. Årsaken til at mine intervjupersoner trekker fram språk som eksempel kan være fordi det er noe konkret å snakke om, og også lettere å ha en påvirkning på. Rahilly (2022) fant også i sin studie på foreldre som gjør, det hun kaller, *gender open-parenting* at språk og pronomen var viktig. Hun fant at foreldrene eksempelvis hadde tatt aktive grep som å bruke kjønnsnøytrale pronomen på barna og at de også vekslet mellom å gi karakterene i eventyr kjønnsnøytrale og kjønnede pronomen når de leste for sine barn.

5.2 Forhandlinger med det autonome barnet

Foreldrene var jevnt over opptatt av barns medbestemmelse og la vekt på barna som autonome personer. En av foreldrene som virket særlig opptatt av dette var Milo. Som sagt er hun gift med Alex og bor i en større norsk by. Hun har høy utdanning og har en datter på tre år og ventet på intervjutidspunktet to gutter. Intervjuet med Milo foregikk på campus på dagtid. Milo virket særlig opptatt av at ytre representasjon har noe å si for hvordan spesielt voksne møter barn. Hun fortalte at hun selv var glad i å bruke kjoler, men ønsket at datteren ikke skulle bruke det så mye. Likevel trakk Milo fram at det var viktig for henne at datteren skal få velge ut klær selv:

Milo: Samtidig som hun skal få lov til å velge, jeg er opptatt av det og, barns medvirkning. At hun skal få velge selv ... At nå var jeg i butikken, jeg får velge et plagg til bursdagen min og tar et rosa tyllskjørt så skal hun få ha det og.

Milo viser her til et tenkt scenario hvor datteren velger kjønnsstereotype klær. For Milo blir det i et slikt scenario viktigere å la barnet kjenne på autonomi og medbestemmelse enn at klesvalget skal være kjønnsbevisst. Dette viser også at Milo ikke forstår barnet som en passiv mottaker av sosialisering. Hun ser på barnet som en aktiv part når det kommer til å forhandle barneoppdragelse. Gjennom å sentrere fortellingen rundt barnets medvirkning konstruerer Milo seg selv som en som ser barnet som subjekt og skriver seg dermed inn i diskursen om de moderne forhandlingsfamiliene (Nielsen, 2003, s. 86; Glaser, 2008, s. 12; Frønes, 2011, s. 76). Milos fortelling om det forhandlende barnet gir et innblikk i hvor utfordrende det kan være å endre kjønnsnormer. Den viser til et dilemma hvor Milo velger at barnets medbestemmelse er viktigere.

Milos fortelling om det rosa tyllskjørtet sier oss noe om hva hun ser på som stereotyper og kan også gi et innblikk i hva Milo opplever at foreldre, men også handelsstanden eller populærkultur tilbyr unge jenter. Slik kan vi se at forhandlingen med barnet er preget av Milos forståelse av flere enn seg selv som aktive aktører som har innvirkning på barnets

sosialisering mot kjønnsrollene. I dette tilfellet kan vi si at Milo møter motstand fra den sosiale verdens innvirkning på barnet. Noe som tydeliggjør at barneoppdragelse ikke kun er et privat prosjekt, men også et sosialt prosjekt. Forhandlingene med det autonome barnet er en utfordrende forhandlingssituasjon å være i, og foreldrene må anerkjenne at deres gjennomslagskraft for en kjønnsbevisst barneoppdragelse er mindre enn de i utgangspunktet ønsket. Vi kan finne lignende erfaringer både hos Orenstein (2011) og Spears Brown (2014), som skriver om egne erfaringer med kjønnsbevisst barneoppdragelse. De erfarer hvordan døtrene tenderer å velge stereotyper, og hvordan det å gi plass til barnets medbestemmelse utfordrer den kjønnsbevisste barneoppdragelsen.

Et annet eksempel som viser en forhandling med det autonome barnet, er å finne i intervjuet med Sina og Mika. Sina og Mika er et skeivt par som er bosatt i en større norsk by. De er foreldre til en jente på tre år. Begge har bakgrunn fra andre land i Europa og har høyere utdanning. Intervjuet med Sina og Mika foregikk hjemme hos dem. Jeg opplevde stemningen underveis i intervjuet som god, og både Mika og Sina ga utfyllende svar og diskuterte underveis med hverandre. Jeg opplevde at de var komfortable med å uttrykke sine meninger og erfaringer. Dog opplevde jeg kanskje at intervjuet ble avsluttet noe brått ettersom barnet begynte å bli urolig, det virket som om dette stresset foreldrene litt. De sa flere ganger at de håpet at hun ikke forstyrret lydopptaket mitt. I intervjuet med dem snakket jeg gjentagende om kjønnsbevisst barneoppdragelse som et valg. Sina virket omsider litt oppgitt og kommenterte på dette:

Sina: ... Det er ikke sånn at jeg har valgt noe, det er ikke slik at jeg har full kontroll over det hun gjør, blir eller uttrykker. Jeg gjør ingenting ut fra et valg, det er mer som en konstant forhandling mellom alle oss ... Det er veldig vanskelig å overbevise henne om å kle på seg noe hun ikke vil, det er umulig, så hun har mer autonomi (enn at jeg bare kan velge for henne) ...

...

Mika: Vi er veldig bevisst alt, og vi gjør vårt beste, men vi ser at vi ikke har full kontroll, hun er en autonom person ...

Sina og Mika forstår barnet som en aktiv part i forhandlingene hvor de ser barnet som en selvstendig aktør. En forståelse av barnet som aktør hviler på at barn og unge til enhver tid vil forsøke å påvirke sitt eget liv, identitet og utvikling (Glaser, 2008, s. 126-127). Dette synet på barn setter foreldrene i en mindre aktiv forhandlerrolle. Når Sina peker på at "*det er veldig vanskelig å overbevise henne om å kle på seg noe hun ikke vil*" konstruerer hun seg videre inn i det Frønes (2011, s. 77-78) beskriver som forhandlende familier. Han beskriver at forhandlende familier ser barnet som et selvstendig subjekt som kan ta egne valg, der forhandlingene med barnet foregår på en demokratisk måte. I forhandlingene med det autonome barnet gir foreldrene plass til barnet slik at hun kan ta selvstendige valg. Selv om foreldre kan oppleve dette som en utfordring blir det ikke deres rolle å forhandle seg fram til enighet, men heller være en støtte for barnet i dets valg. Slik snakker de om seg selv både som normbrytende når det kommer til kjønn, samtidig som de konstruerer seg selv som noen som følger normen for den moderne forhandlingsfamilien. Sina og Mikas fortelling om forhandling med det autonome barnet viser på samme måte som Milos hvordan den kjønnsbevisste barneoppdragelsen får mindre betydning i møte med barnets medbestemmelse.

5.3 Forhandlinger med familien: "og den kampen er jeg ikke villig til å ta heller"

Selv om foreldrene så mange muligheter i normbryting, var det også intervjupersoner som så en begrensning i hvor langt de var villige til å gå. Da jeg transkriberte intervjumaterialet la jeg tidlig merke til at mange av intervjupersonene snakket om å 'ta den kampen', hvorpå det fulgte fortellinger som involverte øvrig familie. Ofte ble fortellingene sentret omkring besteforeldre, og intervjupersonene snakket om at de tror det er et generasjonsskille i hvordan man forstår kjønn. Fellestrekket ved fortellingene var at foreldrene tidlig forsøkte å forklare at de ønsket å tone ned kjønningen av barnet, men som oftest til ingen nytte. De ga etter hvert opp fordi de ønsker å bevare en god relasjon med familien. Billie var en av dem som la særlig vekt på at hun synes det er viktig at barnet har et godt forhold til besteforeldrene sine, og at hun derfor ikke lenger prioriterte å diskutere ting hun tidligere hadde sett på som viktig. Det var da jeg ba Billie oppsummere intervjuet at hun fortalte:

Billie: ...jeg ønsker å bygge en god relasjon med, med besteforeldre, og da blir på en måte det ting som blir nedprioritert da hvor jeg tenker noen tanker, men det blir ikke det viktigste å hevde der og da ... hvis jeg da velger å stå opp for noe også vet jeg at det vil ikke få noen annen effekt enn at det blir litt sånn dårlig stemning her og nå og de synes at jeg er litt sær og litt vrang og ... en sånn type tematikk da har fått mye mindre aktiv gjennomslagskraft enn hva jeg så for meg ... hvor det tidligere var noe jeg var opptatt av ... også er realiteten i de relasjonene så, så får man på en måte velge litt sine kamper ... så da tror jeg at det blir mer at man inntar en holdning selv også kanskje det eventuelt smitter og at det gir et nytt blikk på hvordan vi velger å tenke på ting eller det må mer bli sånn enn at det er noe som blir en sånn kampsak som jeg skal argumentere for, for det har det ikke blitt, og den kampen er jeg ikke villig til å ta heller.

På samme måte som Noa snakker også Billie fram en fortelling som er preget av avvik mellom forventinger og hva som faktisk er mulig å gjennomføre. Noe som underbygger at foreldrene møter motstand i sitt forsøk på en kjønnsbevisst barneoppdragelse. I Billies fortelling kommer motstanden fra øvrig familie, hvor forhandlingene med dem ikke fører noen hensiktsmessig vei. Mangelen på støtte i familien er noe som vanskeliggjør det Billie kaller den normbrytende oppdragerstilen og får innvirkning på i hvor stor grad Billie får gjennomslag for sine ønsker. Når Billie forteller om dette som en slags kamp, blir det tydelig at det for Billie er viktigere å spare krefter til situasjoner der hun vet det er mulighet for å få støtte for den normkritiske barneoppdragelsen. Dette viser at den normbrytende barneoppdragelsen er en læringsprosess hvor foreldrene stadig lærer hvor, med hvem og hvordan de kan få støtte eller ikke. Motstanden Billie møter sier noe om hvor vanskelig det kan være å utfordre kjønnsnormer. Gjennom hennes fortelling får vi innblikk i hvordan Billie har måttet ta et vanskelig valg. Hun har måttet velge mellom det å bevare en god relasjon til familien eller å distansere seg fra dem for å bedre kunne gjennomføre en normkritisk oppdragelse. Hun har valgt at et godt forhold med familien er viktigere. Hennes dilemma sier noe om hvor sterkt kjønnede normer styrer måten vi gjør kjønn i familier. I lys av hvordan West og Zimmermann (1987) snakker om å gjøre kjønn som en situert handling som foregår med andres tilstedeværelse, blir det gjennom Billies fortelling tydelig hvordan barneoppdragelse også er en situert handling som

foregår med andres tilstedeværelse. Barneoppdragelsen er dermed ikke kun et privat prosjekt, men også et sosialt prosjekt.

5.4 Forhandling med den sosiale arena

Ettersom alle foreldrene hadde barn som gikk i barnehage eller skole kom det flere ulike fortellinger om det jeg har valgt å kalle forhandlinger med den sosiale arena. Her var det både fortellinger om motstand og støtte. Jeg vil først trekke fram en fortelling fra intervjuet med Sina og Mika. I deres fortelling får vi innblikk i hvordan en forhandling kan se ut når foreldre og barnehage er samstemte om kjønn i barneoppdragelsen. Da jeg spurte Sina og Mika om datteren gikk i barnehage svarte de ja og ga tydelig uttrykk for at de hadde gode erfaringer med barnehagen. De beskrev datteren som en aktiv person, og at de i barnehagen hadde lagt merke til hvordan hun blir oppmuntret til å være den aktive personen hun er.

Sina: De er veldig feministorienterte vil jeg si og jeg tror det er av betydning at en av barnehagelærerne også er, bor med en kvinne og at et annet barn i barnehagen også har to mødre og det er en veldig mangfoldig gruppe, det er aleneforeldre og alt, internasjonale foreldre.

Mika: Vi hadde et møte i barnehagen ... Denne pedagogen fortalte oss at de vet at (barnet) er veldig aktivt og de sa at det faktisk er noe de liker veldig godt. Hun sa at det er sånn de gjerne vil oppdra jentene, jentene bør ha en sterkere stemme og de bør ta plass, og hun brukte de ordene og jeg bare ja nå snakker vi!

Vi ler.

Mika: ... Så jeg liker at de har det perspektivet på barneoppdragelse, det gjør oss komfortable for det er akkurat det vi vil at barnet skal være også. Da er vi liksom på den samme siden.

...

Sina: Jeg vet ikke om det er unntaket eller om det er det vanlige ... Vi har hørt fra andre at dette er veldig uvanlig, at vår barnehage er en veldig mangfoldig barnehage ...

Sina og Mikas fortelling handler om hvordan forhandlingene om kjønn med barnehagen kan se ut, der de opplever å få støtte fra barnehagen. I møte med personalet fra barnehagen opplever Sina og Mika at personalet uttrykker en mening de er enige i og oppdager at de og barnehagen har sammenfallende verdier. Gjennom å snakke om barnehagen som feministorienterte konstruerer også Sina og Mika en identitet som feminister, og dermed som noen som er opptatt av betydningen av kjønn. Eksempelvis gir de uttrykk for tydelige feministiske verdier som at jenter skal ta plass. Til sammenligning med for eksempel Billies fortelling om familiekampen, ser vi hvordan støtten Sina og Mika opplever i barnehagen gjør at de føler seg komfortable med å forhandle om kjønn. I motsetning til Billie står ikke Sina og Mika i dette tilfellet overfor et dilemma hvor de må ta vanskelige valg om hva som er viktigst for dem. De peker også på at barnehagen består av en mangfoldig foreldregruppe og viser til at det også er skeive ansatte i barnehagen. Dette tyder på at økt mangfold kan være en faktor som gjør det lettere å forhandle om kjønn, og at det økte mangfoldet på en generell basis bidrar til en bevisstgjøring omkring etablerte normer.

I fortellingen til Ellis og Robin får vi høre en litt annen historie. Jeg spurte dem om hvilken rolle de tenker at kjønn spiller inn i barndommen. De hadde snakket litt om at

kjønn er noe man hele tiden må ta stilling til, da det kom fram at de opplevde at deres barn, i motsetning til barnet til Sina og Mika, ikke ble oppmuntret til å være den aktive personen som hun ifølge foreldrene er:

Robin: ... *Men så er jo vi bare en arena da så jeg hører det blir jo bare mer og mer på flere arenaer og jeg hører for eksempel (at det eldste barnet) kan bli møtt i barnehagen, for hun liker å prate og er ganske bestemt og liker å styre litt da, og da har jeg tenkt noen ganger at hun hadde blitt møtt annerledes av barnehagepersonellet for eksempel (dersom hun var gutt).*

Elisabeth: *Tenker du da at hun liksom hadde blitt møtt sånn positivt og at man hadde liksom bygget litt opp under?*

Robin: *Ja mer positivt ja, ja for det blir liksom hugget litt.*

...

Ellis: *Ja spesielt hun eldre (ansatte) som har kommet og sagt til oss at ... Hun er vel litt utprøvende nå for tiden er hun ikke det? Fordi hun ikke vil gjøre det som hun ansatte vil at hun skal gjøre da ... Og det kan man jo lure på om en guttemamma hadde fått beskjed om.*

Ellis og Robins fortelling handler i motsetning til Sina og Mikas fortelling om at barnehagen er et sted de finner motstand heller enn støtte. Dermed vil terskelen for å gå inn i forhandlinger med barnehagen være større for Robin og Ellis. Ved at Ellis lurte på om "en guttemamma hadde fått beskjed om" det samme kan vi få tilgang til å se at barnets kjønn trolig kan ha betydning på hva man må forhandle om med den sosiale arena. Å gjøre kjønn handler også om å sanksjonere andres gjøring av kjønn (West og Zimmermann, 1987, s. 129), der det er ment å 'hjelpe' barnet på plass i sin kjønnsrolle (Connell, 2003/2002, s. 104). I lys av fortellingen til Robin og Ellis får vi tilgang til hvordan dette manifesterer seg i praksis. Kjønn og sosialisering henger tett sammen, hvor normer og forventninger sentrere seg omkring kjønn (Solbrække & Aarseth, 2006; s. 65, Connell, 2002, s. 103-104). I fortellingen eksisterer det et misforhold mellom det noen av de ansatte i barnehagen mener er passende for en jente og det Robin og Ellis mener. De observerer at både barnet og de selv blir møtt med sanksjoner på bakgrunn av hvordan barnet gjør sitt kjønn. Gjennom fortellingen om motstand i barnehagen møter de mennesker med andre verdier enn seg selv, noe som bidrar til å gjøre den kjønnsbevisste barneoppdragelsen utfordrende.

I sitatet fra intervjuet er det videre tydelig hvordan Robin og Ellis bruker hverandre for å snakke om denne hendelsen på. Seg imellom forhandler de om kjønn og finner støtte i hverandre. De er enige om at dette ikke er slik de ønsker at datteren skal bli møtt. Videre må de forhandle om dette er noe de ønsker å gå inn i forhandling med barnehagen om, eller om de på andre måter kan 'veie opp' for det datteren møtes med i barnehagen. De må på lignende vis som Billie reflektere om hvorvidt dette er en kamp de er villige til å ta.

Fordi Sol har barn som både har vært i barnehage og i skoleløpet vil jeg til slutt trekke fram hennes fortelling. Den viser hvordan hun i forhandlingene med barnehagen etter hvert fikk støtte, mens hun i møte med skolen opplevde mer motstand. Jeg spurte Sol om hun kunne gi meg noen eksempler på utfordringer de hadde møtt på i forbindelse med for eksempel skole eller barnehage og hun svarte:

Sol: ... Da han eldste gikk i første klasse ... kom glad og fornøyd og hadde på rosa bukse da for det var favorittfargen hans og sånn. Hvor da første dagen han hadde den på kom det en andreklassing og sa hæ? Har du rosa bukse, det er jo jente, du har på jentebukse. Hvor han da umiddelbart sluttet å gå med favorittfargen sin på skolen, og ville ikke det liksom i det hele tatt. Hvor vi da tok det opp med skolen, hvor de sa at ja vi snakker om dette i klassen og jeg husker vi sendte mail til rektor om at kunne ikke de delta på kurs (om kjønn- og seksualitetsmangfold) da ... Om skolen hadde lyst? At jo, jo det kunne de nå hadde hun lest seg opp på det så nå var de liksom, men uten at de tok det noe videre og uten at hun skjønte at hele skolen må få den kunnskapen da, så jeg føler at det hele tiden har vært, i møte med nye instanser, at man må ta den der kampen på nytt. Barnehagen viste, eller de ble helt fantastisk etter hvert, de begynte å jobbe normkreativt etter hvert, men skolen der var det mer motstand.

I Sol sin fortelling kan vi se eksempler på hvordan både barnehage og skole er arenaer for forhandling av kjønn. Fortellingen til Sol gir også et godt innblikk i hvordan barn forhandler kjønn. Fortellingen kan trekke paralleller til hva både Nielsen og Rudberg (1988), og Thorne (1993) fant ut da de studerte hvordan barn seg imellom prøver ut og forhandler kjønnsnormer. Gjennom Sols fortelling av sønnens opplevelse med sanksjonering fra et annet barn kan vi se hvordan sanksjoneringen fra jevnaldrende er viktig, og dermed hvordan barn i ung alder overvåker sin egen og andres måte å gjøre kjønn på (West & Zimmermann, 1987, s. 146). Gjøringen av kjønn virker dermed som en forhandlingsmessig prosess der flere arenaer og faktorer er i spill. Dette gir et bilde av at det å være kjønnsbevisst omhandler en læringsprosess der foreldrene gjennom barnas gjøring av kjønn lærer å forstå med hvem og hvor det er mulig å forhandle om kjønn.

Barnehagefortellingen til Sol viser hvordan den sosiale arena kan vise støtte til foreldre som gjør en kjønnsbevisst barneoppdragelse. De ansatte i barnehagen viste vilje til å lære om og reflektere over kjønn, og endret sin pedagogikk for å bli mer oppmerksom på kjønn. Foreldre som gjør en kjønnsbevisst barneoppdragelse, har gjennom forhandling av kjønn en inngang til å skape endring. Fortellingen fra skolen er derimot et eksempel på hvordan foreldrene blir møtt med motstand i form av at kjønn praksis ikke er et tema som tas på alvor. Sol viser at hun tar barnets medvirkning på alvor når hun går inn i forhandlinger når barnet plutselig ikke ønsker å gå i en farge han egentlig liker. Hun skriver seg dermed inn i en forhandlende familie, som er opptatt av barnas medvirkning og at de skal læres opp til å bli en kritisk stemme i forhandlingene (Glaser, 2008, s. 127). At dette fortelles fram ved bruk av ordet *kamp* kan imidlertid si oss noe om hvor utfordrende det kan være å stå i en slik situasjon, og også hvor utfordrende det er å gjøre behovet for en kjønnsbevisst barneoppdragelse forståelig for andre. Både i møte med barnehagen og skolen var det Sol som selv måtte ta initiativ til økt kunnskap omkring det Sol kaller normkreativitet. Foreldre som gjør en form for kjønnsbevisst barneoppdragelse i dagens Norge, er i mindretall og det kan dermed oppleves som at dette er noe de står ganske alene om å gjøre. I likhet med de andre fortellingene underbygger også Sols fortelling at kjønnsbevisst barneoppdragelse er noe som en stadig må forhandle om på flere ulike plan, hvor man i varierende grad opplever støtte eller motstand.

5.5 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg med utgangspunkt i foreldrenes fortellinger om forhandlinger sett på hvordan forhandlinger gjøres mellom ulike parter på flere arenaer. Blant annet viser det seg at barneoppdragelsen forstås som en kontinuerlig forhandlingsprosess der både paret, barnet, øvrig familie og den sosiale arena som barnehage og skole deltar. Når det kommer til forhandlingene innad i parforholdet var spesielt fortellingen til Alex preget av at enighet er noe som er viktig i parforholdet. I lys av West & Zimmermann (1987, s. 129) ble det tydelig hvordan forhandlingene i parforholdet kan hjelpe foreldrene til å diskutere seg fram til hvordan de kan bryte ned og endre de sosiale gjøringene som skaper kjønn.

Isa og Noa hadde seg imellom vært innom ulike strategier for å gjøre en mest mulig kjønns mangfoldig barneoppdragelse. Vi kunne se at fortellingen deres var preget av deres erfaringer som skeive ved at de eksempelvis vil unngå å oppdra barnet på en måte som gjør at han ville bli veldig annerledes. Både hos Isa og Noa og Billie ble det gitt uttrykk for at det eksisterer et avvik mellom det foreldrene hadde tenkt de skulle få til og hva de faktisk får til. Spesielt Billie uttrykte at hun har erfart at kjønnsbevisst barneoppdragelse slik hun så for seg, er utfordrende å få til i praksis. Hun stod overfor et vanskelig valg der forholdet til familien fikk større betydning enn den normkritiske barneoppdragelsen.

Som spesielt Milos fortelling viste oss, er barnet i stor grad en aktiv part i forhandlinger om kjønn i barneoppdragelsen. Det var tydelig at foreldrene er barnesentrerte og vektlegger barnets medvirkning i stor grad. Ved bruk av teorier om den moderne forhandlingsfamilien ble det tydelig at både Milo, og Sina og Mika gjennom å snakke om barnet som autonomt skrev seg inn i rollen som forhandlende foreldre.

I lys av West og Zimmermanns (1987) teorier om å gjøre kjønn ble det tydelig hvordan kjønn er et produkt av sosiale gjøringar hvor spesielt andres sanksjonering spiller en viktig rolle. For eksempel så vi dette i fortellingen til Robin og Ellis som var frustrert fordi de opplevde at den bestemte datteren ble forsøkt dempet av ansatte i barnehagen. Fortellingen til Sol ga derimot et godt innblikk i hvordan forhandlingen med barnehagen var preget av støtte, og også hvordan kjønnsbevisste foreldre kan bidra til endring. I neste kapittel skal vi se nærmere på hvordan foreldrene selv forstår kjønn.

6 – Kjønnbevisste foreldres forståelse av kjønn

Fram til nå har vi sett hvilke motivasjoner foreldrene har for å gjøre en kjønnbevisst barneoppdragelse og hvilken mening de legger i det å gjøre en kjønnbevisst barneoppdragelse. Vi har også sett hvordan foreldrene på flere ulike arenaer og med flere ulike parter forhandler om kjønnbevisst barneoppdragelse. Selv om jeg tidligere har vært inne på hvordan foreldrene forstår kjønn, skal jeg i dette kapittelet gå enda dypere inn i hvordan kjønnforståelser fortelles fram i foreldrenes narrativ.

I det følgende vil jeg med utgangspunkt i West og Zimmermanns (1987) teori om å gjøre kjønn, samt Anthony Giddens (1991) teorier om den refleksive modernitet analysere fram hvilke forståelser av kjønn som kommer til uttrykk i foreldrenes narrativ. I delkapittel 6.3 har jeg benyttet meg av Connells teorier om kjønn som en hierarkisk struktur for å belyse hvordan en feminin ambivalens kommer til syne i foreldrenes fortellinger. Ved bruk av disse tre inngangene til å forstå kjønn er det mulig å få fram hvordan kjønn som et komplekst fenomen virker sammen med barneoppdragelse.

6.1 Fortellinger om å vite barnets kjønn: "Er det jente eller gutt?"

Dette med kjønne forventninger var noe som gikk igjen i alle intervjuene. Fortellinger om forventningene var ofte knyttet til tiden før intervjupersonene skulle bli foreldre, og fortellingene utspilte seg på ulike måter. Intervjuet med Sol er ett eksempel jeg ønsker å trekke fram i analysen, da det viser til hvordan Sol selv peker på hvordan hun gjennom tiden som forelder har blitt mer kjønnbevisst. Hun var tydelig på at kjønne forventninger er uheldige, men at de også kan være vanskelig å være seg bevisst som forelder. I intervjuet kom vi inn på fenomenet *gender reveal* og snakket litt om dette, før Sol selv snakket seg inn i en fortelling som omhandlet det å vite barnets kjønn før fødsel:

Sol: Jeg tenker sånn nå er jeg en sånn kjempekjønnbevisst person, men jeg var også veldig interessert i å få vite hvilket kjønn det var. Så tenkte jeg med meg selv at 'åja, men det handler om at jeg får vite noe mer om dette barnet for da blir det litt mer konkret for meg', men det er jo garantert masse sånne kjønnforventninger som ligger lagra inni hele systemet liksom. Enten man vil det eller ikke.

Gjennom å snakke om "kjønnforventninger som ligger lagra inni hele systemet" får vi innblikk i at kjønn for Sol virker å være komplekst, hvor også egne kjønne forventninger kan være vanskelig å være seg bevisst. Dette er i tråd med den forståelsen av kjønn som West og Zimmermann (1987, s. 126) presenterer, hvor kjønn forstås som komplekse sosiale, interaksjonelle og mikropolitiske aktiviteter. For dem fungerer kjønn som et ideologisk redskap som produserer, reproducerer og legitimerer valg basert på kjønnskategori (West & Zimmermann, 1987, s. 147). Å vite kjønn før fødsel framstår i lys av dette som 'naturlig' for å få en viss type informasjon forankret i kjønn. Sol tar oss gjennom en reise der hun sier at *nå* er hun en kjønnbevisst person, noe som vitner om at hun ser på seg selv som mindre bevisst tidligere. I fortellingen jobber hun med å forklare hvorfor det var viktig å vite kjønn før fødsel, og innrømmer at det kan ha ligget ubevisste forventninger til grunn. I lys av Giddens (1991, s. 217) kan vi forstå hvordan Sol i en vedvarende reflektiv prosess ser seg selv i retrospekt og fram til den kjønnbevisste personen hun i dag er. Sols fortelling kan gi et innblikk i hvordan

kjønnsbevisst barneoppdragelse er en prosess der en kontinuerlig må begrunne og reflektere over sine valg. Gjennom å reflektere over hvordan hun selv forholder seg til kjønn i barneoppdragelsen konstruerer hun seg selv som en kjønnsbevisst person, hvor hun tar i bruk de diskursene som hun har tilgjengelig for hvordan hun kan snakke om hva kjønn er. Gjennom dette blir det tydelig at Sol ikke forstår kjønn som noe fast og kun knyttet til biologi.

En som også snakket om at hun gjerne ville vite mer om barnet som kommer var Milo. På samme måte som Sol, må også Milo jobbe med å begrunne hvorfor hun ønsket å vite kjønn før fødsel. Fordi Milo har en datter fra før av og nå ventet to gutter, lurte jeg på om hun kunne tenke på om hun hadde noen andre tanker om kjønn denne gangen enn da hun først ble mor. På dette svarte Milo:

Milo: Ja, jeg gjør meg noen tanker for at jeg ville vite kjønn på grunn av navn, så sånn sett så har jeg tenkt kjønn i graviditeten, men jeg var veldig sånn på at det hadde ikke noe å si hvem det var som kom, men jeg merker jo på omverdenen at det har veldig mye å si for alle andre at kjønn er det første spørsmålet gjerne også etter ultralyd. Så det er ikke 'så alt bra ut? Er barnet friskt?' Det er, 'er det jente eller gutt?' For at, at jeg tror kanskje folk har på en måte en, man vil på en måte ikke sette det i bås, men få så mye opplysninger som mulig og da er kjønn veldig viktig for folk da merket jeg jo, og jeg visste det jo, så jeg følte nesten at jeg måtte forsvare det, at jeg ville vise at jeg er bevisst. Jeg ville si at det handla om navn at det er derfor jeg sjekka hvilket kjønn det er, det handler ikke om at jeg kommer til å være annerledes som mor til en jente enn en gutt da, så det forklarte jeg gjerne i svangerskapet.

På samme måte som Sol er det gjennom Milos fortelling tydelig hvordan hun jobber med å forklare seg selv til omverdenen. Det er viktig for Milo å vise, gjennom de valgene hun tar i forbindelse med barneoppdragelse, at hun er bevisst. I lys av Giddens (1991, s. 75) kan vi se hvordan Milo jobber med å skape et selv som en kjønnsbevisst person i en refleksiv prosess der hva vi gjør ut av oss selv har stor betydning for vår identitet. Dette blir tydelig ved at hun forteller om at dette var noe hun forklarte gjennom svangerskapet og er noe hun ytterligere forklarer og reflekterer over for meg i intervjuet. En del av det å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse handler dermed om å gjenta for seg selv at man er bevisst kjønn gjennom stadig å tematisere de valgene man tar i barneoppdragelsen knyttet til kjønn. Milo sentrerer sin fortelling rundt dette med forventninger. Hun peker dermed på at det å gjøre kjønn handler om å lage forskjeller mellom kvinner og menn, noe som er forenelig med West og Zimmermanns (1987, s. 137) teorier. West og Zimmermann (1987, s. 142) mener barn tidlig oppfatter andres forventninger til dem og tidlig blir en del av en selvregulerende prosess for å styrke sin identitet som jente eller gutt. Dette underbygges ved at hun snakker om seg selv både i retrospekt ved å uttrykke "*det hadde ikke noe å si hvem det var som kom*". Altså hun ville ikke at kjønn skulle ha betydning for hvordan hun møter sitt eget barn. Videre tenker hun på framtiden og sier at "*det handler ikke om at jeg kommer til å være annerledes som mor til en jente enn en gutt*". For Milo er det viktig å manifestere for seg selv og andre at hun skal jobbe for å være seg bevisst kjønne forventninger, og ikke la de forme måten hun er mor på.

6.2 Et kjønnsblikk på framtid og fortid

I likhet med Milo snakket også Isa og Noa gjentakende om 'hvem' barnet er. I denne delen av oppgaven skal vi se på hvordan fortellinger om 'hvem' barnet er utspiller seg i etterkant av at barnet har blitt født, og hvilke forståelser av kjønn som viser seg gjennom dette. Jeg lurte på om Isa og Noa hadde tenkt på mulige framtidige utfordringer ved det å holde på de de hadde kalt en kjønns mangfoldig barneoppdragelse da de fortalte dette:

Elisabeth: Hvordan tenker dere det blir når barnet begynner på skolen? Har dere liksom tenkt, tenkt noe på det enda, det er jo en stund til.

Isa: Ja det kommer vel litt an på hvem det viser seg at (barnet) kommer til å være tenker jeg da, det kommer vel til å gå fint.

Noa: Altså vi er jo forberedt på at vi sannsynligvis kommer til å få et barn som blir aktivt kjønna av omgivelsene hele livet da, det er jo sånn verden ser ut.

Fortellingen viser at foreldrene ikke har en forhåndstenkt strategi på hvordan de skal gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse. De ser på oppdragelsen som en dynamisk prosess som utvikles i tråd med barnets identitet og det som foregår på den sosiale arena, altså i samfunnet. Gjennom deres fortelling får vi innblikk i hvordan de er fleksible med tanke på barneoppdragelsen og også er fleksible når det kommer til hva kjønn er og kan være. Dette betyr at Isa og Noa ikke forstår kjønn som noe fast. Deres forståelse av kjønn er forenlig med Giddens (1991, s. 63) som ser kjønn som noe en må lære og jobbe med i en kontinuerlig prosess. Ens refleksivitet tillater i det moderne samfunn å åpne opp forståelsen for kategorier som kjønn, heller enn å se dem som faste, uforanderlige kategorier (Giddens, 1991, s. 74). "*Hvem det viser seg at (barnet) kommer til å være*" har noe å si for hvordan barneoppdragelsen gjøres, og den må tilpasse seg etter barnet.

Noa følger opp Isa og peker på hvordan man i samfunnet aktivt kjønner hverandre, noe som legger til grunn en forståelse av kjønn som noe som oppstår og videreføres i sosiale relasjoner. Dette er forenlig med en forståelse av kjønn som sosiale gjøringer, og er i tråd med hvordan West & Zimmermann (1987, s. 129) presenterer kjønn. Ifølge dem skapes og gjøres kjønn i samspill mellom mennesker. Kjønn forstås for Isa og Noa som noe relasjonelt, der kjønningen som Noa snakker om går ut på at barnet vil oppleve hvordan hans gjøring av kjønn enten vil bli anerkjent eller sanksjonert (West & Zimmermann, 1987, s. 129). På den måten peker hen på hvordan kjønn fungerer som et kraftfullt ideologisk redskap som produserer og reproducerer kjønn gjennom sosiale gjøringer (West & Zimmermann, 1987, s. 146-147). En forståelse forankret i dette gir også et innblikk i hvordan det å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse kan oppleves å gjøre en maktesløs som forelder. Ettersom kjønn er så etablert i samfunnet er det en utfordrende oppgave å forsøke å endre kjønnsnormer.

En annen intervjuperson som snakket om hvordan kjønningen i samfunnet fungerer var Loui. Mens Isa og Noas barn var to år på intervjutidspunktet er barnet til Loui i midten av tenårene, og vi kan dermed få et innblikk i hva det kjønnete samfunnet vi lever i har hatt å si for den kjønnsbevisste barneoppdragelsen. Loui var den intervjupersonen som var mest bestemt på hva kjønn betyr. Gjentatte ganger forklarte Loui om hvordan Loui mener at kjønn både begrenser og undertrykker oss mennesker på ulike vis. Som vi så i kapittel 4, kalte Loui barneoppdragelsen for et dekonstruktivt pedagogisk prosjekt. Loui var også den eneste av intervjupersonene som snakket om å fjerne kjønn. Loui uttrykte blant annet at samfunnet tillegger kjønn for mye mening, noe som bidrar til å begrense

og undertrykke individet, og derfor er en unødvendig måte å kategorisere mennesker. I den avsluttende delen av intervjuet spurte jeg Loui om det var noen spørsmål jeg ikke hadde stilt som Loui kanskje selv ville stilt. Hvorpå Loui svarte:

Loui: Nei jeg hadde jo spurt noe som har det vært mobbing og sånn, men det har jeg jo vært innom ... hadde nok vært annerledes hvis hun hadde vært et mer sosialt menneske i utgangspunktet ... for da hadde hun hatt så mye venner, og vennskap i barndommen er ofte veldig kjønna på en måte som kunne ha blitt trøblete på en annen måte kanskje.

Loui knytter mulige utfordringer til å gjennomføre en kjønnsbevisst barneoppdragelse til hvordan barnet er som person. Gjennom fortellingen om vennskap i barndommen viser Loui til en forståelse av kjønn som noe som produseres, reproduseres og opprettholdes i sosiale interaksjoner, noe som er i tråd med West og Zimmermanns forståelse av kjønn (1987, s. 129) hvor gjøring av kjønn også handler om å sanksjonere andre. Loui trekker videre på det West og Zimmermann (1987, s. 142) skriver om at barn tidlig blir en del av en selvregulerende prosess for å styrke sin identitet som jente eller gutt, hvor de overvåker sin egen og andres måte å gjøre kjønn på. Ved at barnet ikke har vært så sosialt ser dermed Loui at Loui har hatt større innflytelse på barnets opplevelse eller forståelse av kjønn, enn hvis barnet skulle vært sterkt påvirket av sine jevnaldrende. Loui peker dermed på hvordan barn forhandler kjønn seg imellom. Her kan vi også se tilbake til kapittel 1 og forskningen til både Nielsen og Rudberg (1987) og Thorne (1993) som fant at barn utforsker kjønn seg imellom og dermed er høyst aktive i utformingen av sin kjønnsidentitet.

6.3 Feminin ambivalens: "Vi er ikke allergiske mot rosa, men vi har ikke lyst på rosa unger"

I denne delen av kapittelet skal vi se nærmere på hvordan foreldrene forteller om det typisk maskuline og det typisk feminine, og hvilke forståelser av kjønn som kommer til uttrykk i disse fortellingene. I June Stathams (1986) studie av britiske foreldre som mente de gjør en ikke-sexistisk oppdragelse fant også hun at foreldrene reflekterte rundt det feminine lavere status i samfunnet. Her trakk de fram at det var mer utfordrende å gjøre en ikke-sexistisk oppdragelse med sønnene, ettersom det ikke er like akseptabelt for gutter å ha feminine egenskaper som det er for jenter å inneha maskuline egenskaper (Statham, 1986, s. 179). De fleste av mine intervjupersoner er riktignok foreldre til jenter, og jeg merket meg at de aller fleste snakket med en form for ambivalens når det kom til det feminine. Foreldrenes fortellinger gir oss et innblikk i hvor komplekst kjønn er og hvor utfordrende det er å være kjønnsbevisst. En av fortellingene der dette kom til uttrykk var å finne i intervjuet med Robin og Ellis. Vi snakket om ytre representasjon da Ellis påpekte hva datteren hadde på seg:

Ellis: Men ja nå er hun jo kledd i blått og vi får jo masse kommentarer på at ja da barna var små at det var gutter.

...

Robin: Ja, de tar, hvis de skal ta en sjans så spør de bare om det er en gutt. Jeg vet ikke om det er mindre fallhøyde hvis de spør om det er en gutt.

Ellis: *Ja og grunnen til at vi for eksempel, jeg synes blått er veldig fint på barna ... og knæsj rosa da og det også har de. Så vi er ikke allergiske mot rosa, men vi har ikke lyst på rosa unger.*

Samtalen med Ellis og Robin er bygget opp av deres forståelse av kjønn. Å ikke ville ha rosa unger viser til en forståelse i tråd med West og Zimmermann (1987) om at kjønn ikke er determinert ut fra kropp og fastlagt, men heller noe som gjøres. I deres fortelling om å kle barna i blått får vi også tilgang til å forstå kjønnshierarki i samfunnet. At Robin uttrykker "jeg vet ikke om det er mindre fallhøyde hvis de spør om det er en gutt" viser til en diskurs som plasserer jenter lavere i hierarkiet enn gutter, dette peker for eksempel Connell (1995, s. 73-74) på som patriarkatet, som omhandler maktreasjoner der kvinner alltid er underlegne menn (Connell, 1995, s. 71). For Connell omhandler kjønn i stor grad hvordan kjønnsrelasjoner er strukturert gjennom maktforskjeller mellom og blant menn og kvinner (Masserschmidt & Messner, 2018, s. 37-38). Ved å anta at barna er gutter heller enn å anta at barna er jenter, unngår folk å havne i en felle der de eventuelt kan risikere å plassere en gutt lavere i hierarkiet enn han er.

Samtalen dreier seg videre inn på det å følge barnas interesser, noe både Robin og Ellis presiserer er viktig for dem. Etterfulgt av dette følger en fortelling om hvor det å leke ute er noe de ønsker å oppmuntre barna til:

Ellis: *Vi skal ikke sitte inne og perle (ler litt), vi skal være ute og leke ja.*

Elisabeth: *Mm, er det greit å perle innimellom da?*

Robin: *Ja, (humrer) det er rom for det.*

...

Ellis: *Jada og jeg kjøpte kjole til (det eldste barnet) i går, den hadde lommer da.*

Vi ler.

Ellis: *Så vi er ikke allergiske mot verken det ene eller det andre, men det ja.*

Som vi så i kapittel 4 forteller Robin om sine feminine sider som noe svært positivt, det kommer likevel en feminin ambivalens til uttrykk i Robin og Ellis fortelling. På samme tid er de også opptatt av å fortelle om at det typisk feminine også er greit. Som Ellis uttrykker er de altså "ikke allergisk mot verken det ene eller det andre, men ja". Samtidig som det virker som om det feminine tillegges mindre verdi kan det også virke som om Ellis og Robin er opptatt av en balanse. For dem er det viktig å tilby barna ulike klær og måter å leke på heller enn at barnas kjønn skal legge føring for hvilke aktiviteter familien skal finne på. Fortellingen deres er et godt eksempel på den kompleksiteten kjønn, og dermed også kjønnsbevisst barneoppdragelse inneholder. Den viser hvor vanskelig det er å løsrive seg fra de strukturene og diskursene som eksisterer i vårt samfunn.

Også i intervjuet med Sina og Mika ser vi hvordan uroen for det feminine kommer til uttrykk, men på en litt annen måte. Som vi så i kapittel 5 var Sina og Mika svært fornøyd med barnehagen de bruker. Likevel kom det senere i intervjuet fram en hendelse som hadde fått dem til å stusse, og Mika og Sina diskuterte lenge hva dette egentlig handlet om:

Mika: *Men en dag kom hun hjem fra barnehagen med rød neglelakk ... og vi var ikke veldig glade for det, men det er okei, kanskje hun ville ha det. Det må ikke*

ha vært fordi hun er jente, men fordi hun ville ha det fordi barnehagelærerne kanskje har det ... så vi er åpne for at hun utforsker ting som ofte er assosiert med både gutter og jenter. Vi kan ikke være sånn at nei det er jentete, for hva er jentete? Alt er konstruert så vi lot det med neglelakken gå, for det er jo også gøy! Det er farger, hvem vil ikke ha det sant? Hun er et barn.

Sina: Ja, men jeg vet ikke om det kommer fra hennes egen interesse eller om hun får positiv tilbakemelding fra barnehagelærerne og det er derfor hun utvikler at å det er så bra, det er bra at jeg gjør dette, så jeg vet ikke om det er det ene eller det andre.

Neglelakkfortellingen til Sina og Mika gir oss et tydelig innblikk i hvordan det eksisterer en slags ambivalens hos foreldrene når det kommer til å gi plass til det feminine. Sina og Mika gjør i denne fortellingen en grundig refleksjon omkring symbolske distinksjoner av kjønn, der de stiller seg kritisk til om dette med neglelakken handler om at barn liker farger eller om dette handler om hvordan hun blir møtt av de voksne. På samme tid som de ikke ønsker å begrense henne i å utforske typisk feminine ting er de heller ikke så begeistret for at hun kom hjem med neglelakk. Noe som viser til en forståelse av kjønn som en hierarkisk struktur som der det maskuline er ansett for mer verdt (jamfør Connell, 1987, s. 183). Forholdet mellom femininitet og maskulinitet er ifølge Connell (1987, s. 183) basert på et strukturelt faktum om den globale dominans av menn over kvinner, der dominansen for eksempel viser seg gjennom hvordan kvinner over tid har blitt portrettert som objekter (Connell, 1987, s. 113). Uroen for det feminine kan dermed ligge i en frykt for at datteren blir objektifisert ved å gjøre typiske feminine ting som å 'pynte' seg med neglelakk.

Mika snakker om kjønn som konstruert og stiller spørsmål ved hva som egentlig kan regnes for å være 'jentete'. Noe som innebærer en forståelse av at det ikke er tingene i seg selv som er et problem, men meningen vi legger i det. Som Connell (1995, s. 73) påpeker vil det i ett og samme samfunn eksistere ulike diskurser om hva som er maskulint og feminint, og dette vil endre seg over tid. Sina følger opp Mika og peker på et skille mellom det å være interessert i å bruke neglelakk selv og hvordan de voksne i barnehagen kan ha gitt henne anerkjennelse for å ha på neglelakk, noe som vil kunne oppmuntrer og påvirke datteren til å ville ha på neglelakk flere ganger. Her peker Sina på en forståelse av kjønn som det West & Zimmermann (1987) forklarer som en situert handling som foregår med andres tilstedeværelse, hvor gutter og jenter blir anerkjent for ulike ting, og dermed også hvordan det å gjøre kjønn bidrar til å produsere og reproducere ulikheter mellom menn og kvinner.

Både Ellis og Robin og Sina og Mika har døtre. Alex har også en datter, men på intervjudtidspunktet ventet han to sønner. Gjennom å trekke fram Alex sin fortelling kan vi få et annet aspekt ved ubehaget for det feminine. Alex ga i intervjuet uttrykk for at det å utfordre rammene for hvordan man kan gjøre kjønn hadde vært lett med datteren. Han og Milo hadde i stor grad opplevd støtte fra venner og familie, og jeg lurte på om han tenkte det ville bli mer utfordrende nå som de ventet en gutt og spurte ham om dette:

Elisabeth: Mm, men tror du liksom det å utvide de rammene for kjønn kan være mer utfordrende når du nå venter sønner? Enn det har vært med datteren din.

Alex: Nei, bare altså det er den klesbiten som jo er, som vi snakka jo faktisk om det, men så slo det oss at en del av de klærne vi la bort var jo klær vi nesten ikke

hadde brukt fordi vi synes det var litt for jentete for (datteren) altså det var liksom litt for 'dollete' og det passer ikke hun som person ... så det er jo veldig enkelt at en liksom havner i en sånn tar seg, møter seg sjøl litt i døra da på noe sånt. Så det er jo litt interessant at det er det som ofte anses som kjønnsnøytralt, kjønnskreativt eller hvert fall kjønnsnøytralt bikker jo over i mer retning av det som er mer tradisjonelt mannlig. Det er bestandig hvis man skal nøytralisere så skal damene bli mer som mannen tradisjonelt og ikke andre veien, så det er klart der ligger det jo noe, det å være kjønnsnøytral som gutt er jo kanskje å være gutt, mens det å være kjønnsnøytral som jente blir liksom å være litt mer guttete, og det er jo bestandig, guttejente har jo vært liksom en hedersbetegnelse og man har ikke hørt det andre veien ...

Alex reflekterer her rundt hvilke tanker som har dukket opp når han og Milo har gått gjennom klær og tatt en vurdering på om sønnene kan arve noe av datteren. I en kjønnsbevisst barneoppdragelse er dermed det å arve klær på tvers av kjønn mulig, men det finnes likevel noen grenser. Det kommer i denne fortellingen til uttrykk at veldig 'jentete' klær ikke er passende for en gutt, her sier Alex noe interessant, nemlig at denne typen klær heller ikke har passet datterens personlighet. Noe som viser til en forståelse av at klær er en del av sosiale gjøringar hvor personlighet har betydning for hvordan foreldrene tenker at barna kan bli presentert. I Ambjörnssens (2011, s. 21) forskning på småbarnsforeldres forhold til fargen rosa fant også hun at foreldrene syns det er lettere å kle datteren i nøytrale eller mer guttete klær enn å kle guttene i for eksempel rosa. Ved å peke på at termen "*guttejente har jo vært liksom en hedersbetegnelse og man har ikke hørt det andre veien*" gir Alex sin fortelling en inngang til å se hvordan det maskuline fortsatt anses for å være bedre enn det feminine i dagens Norge. Alex viser dermed en forståelse av kjønn som er forenelig med Connell (1995) som mener at kjønn er hierarkisk strukturert og tar utgangspunkt i at kvinner er underlegne menn. Forholdet mellom maskulinitet og femininitet tar utgangspunkt i dette (Connell, 1987, s. 183) og derfor blir det som Alex påpeker kanskje mer godkjent fra samfunnet å gjøre jenter mer 'guttete' i en kjønnsbevisst barneoppdragelse, mens det å gjøre gutter mer 'jentete' ikke blir like godkjent, noe som fører til at sønnene til Alex ikke kan arve alt datteren har brukt.

Det at terskelen for at gutter kan være feminine er lavere enn terskelen for at jenter kan være maskuline fant også Kane (2006) i sin forskning om foreldres syn på barnas kjønnede atferd. Hun fant at de fleste av foreldrene var positive i datterens bryting med kjønnsnormer, mens et større antall av foreldrene var negative dersom sønnen brøt med normer for maskulinitet (Kane, 2006, s. 157). Som nevnt reflekterte også foreldrene i Statham (1986, s. 179) sin studie dette, hvor de sa det var vanskelig å gjøre en ikke-sexistisk oppdragelse når det er mindre akseptert for gutter å inneha feminine egenskaper. Foreldre som gjør en kjønnsbevisst barneoppdragelse, opplever å stå i et spenningsfelt mellom å være påvirket av diskursen om det maskuline som noe nøytralt og høyere i hierarkiet, og et ønske om å løsrive seg fra den. Slik Alex forteller er det vanskelig å unngå at en innimellom "*møter seg sjøl litt i døra*".

6.4 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett hvordan foreldrene forstår kjønn. Fortellingene viser at det er en konstruktivistisk forståelse foreldrene primært legger til grunn når de snakker fram fortellingene sine om kjønnsbevisst barneoppdragelse. Oppsummert kan vi si at de fleste

av foreldrene snakker seg inn i måter å forstå kjønn som er forenlig med West og Zimmermanns (1978) teorier om å gjøre kjønn, som er i tråd med en nyere kjønnsforståelse innenfor kjønnsforskningen som også har nådd et større publikum de senere årene. Spesielt var dette med kjønn som sosiale gjøringer gjennom andres anerkjennelse og sanksjonering sentralt i foreldrenes fortellinger. I fortellingen til både Isa og Noa, og Loui var det tydelig hvordan foreldrene trakk på hvordan dette influerte muligheten til å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse. På samme måte så vi også hvordan Sina og Mika snakket seg inn i en forståelse av kjønn som det West & Zimmermann (1987) forklarer som en situert handling, som går ut på at gutter og jenter blir anerkjent for ulike ting, noe som bidrar til å produsere og reprodusere ulikheter mellom menn og kvinner. Samtidig ble det i lys av Giddens' (1991) refleksive modernitet tydelig at foreldrene forstår kjønn som noe en aktivt må lære og jobbe med. Det ble også klart hvordan de skapte seg selv som kjønnsbevisste i en vedvarende reflektiv prosess. Dette kom kanskje tydeligst fram i Sol og Milos fortellinger om å forklare hvorfor de ønsket å vite barnets kjønn før fødsel.

I tillegg så vi også hvordan en uro for det feminine kom til uttrykk i foreldrenes fortellinger. Ved hjelp av Connells teorier om maskulinitet og femininitet kom det tydelig fram hvordan foreldrene snakker fram et narrativ om kjønn som en hierarkisk struktur. Spesielt ga fortellingen til Alex oss et innblikk i at det er komplisert å forholde seg bevisst til hvordan kjønn som noe hierarkisk påvirker hvordan man gjør den kjønnsbevisste barneoppdragelsen. I fortellingen til Robin og Ellis var det tydelig at de var opptatt av å tilby barna både typisk feminine og typisk maskuline ting, samtidig som deres narrativ reflekterer verdien plassert hos det tradisjonelt maskuline.

7 - Oppsummering og avsluttende refleksjon

Problemstillingen jeg skulle besvare i denne masteroppgaven var:

Hvordan kan kjønnsbevisst barneoppdragelse i dagens Norge gjøres, og hva forteller dette om kjønnede forventninger og foreldrenes handlingsrom når det gjelder å utvide dette?

Til å belyse problemstillingen har jeg gjennomført intervju med til sammen elleve foreldre som mener de gjør en form for kjønnsbevisst barneoppdragelse. Intervjuene omhandlet hva kjønnsbevisst barneoppdragelse er for foreldrene, hvordan de gjør det, hvor de møter støtte og motstand, og hva de legger i selve begrepet kjønn. Intervjumaterialet ble organisert med inspirasjon fra tematisk analyse, for så å bli tolket ved bruk av narrativ analyse. I det følgende vil jeg oppsummere og reflektere over studiens mest sentrale funn. Avslutningsvis vil jeg peke på hvordan mitt forskingsprosjekt kan danne grunnlag for videre forskning på foreldreskap og kjønn.

7.1 Sentrale funn

I analysen av foreldrenes motivasjoner for å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse var det tydelig at flere av foreldrene selv hadde erfart å bryte med normer om kjønn eller seksualitet. Det var stor variasjon i foreldrenes opplevelser, men det var gjennomgående at dette hadde preget et ønske om at det skal bli lettere å være den som bryter med normer. Ved hjelp av Butlers (2007/1990) heteroseksuelle matrise ble det tydelig at heteronormen fortsatt står sterkt i dagens Norge. Kjønnsbevisst barneoppdragelse ble sett på som en måte å åpne opp rommet for å gjøre kjønn, og foreldrene snakket om det som en måte å gi barna frihet til å være seg selv. I lys av den refleksive modernitet og Giddens (1991) ble det tydelig hvordan kjønnsbevisst barneoppdragelse har blitt et viktig aspekt ved hva det betyr å være et 'moderne' eller 'progressivt' menneske. Hvis vi lever i en form for refleksiv modernitet, later det til at det å tenke på identitet har blitt et viktig aspekt ved barneoppdragelsen, spesielt i middelklassefamilier. For foreldrene jeg har intervjuet er det essensielt at kjønn er noe en må reflektere over og ta stilling til. Kjønnsbevisst barneoppdragelse ble i forlengelsen av dette forstått som en måte å forsøke å gi barna autonomi og en måte å lære dem å bli selvstendig reflekterende personer som heller ikke skal ta for eksempel kjønn for gitt. I et klasseperspektiv ble det også tydelig hvordan foreldrene sentrerte sine fortellinger rundt egen faglig interesse og konstruerte et selv som en del av middelklassen.

Kjønnsbevisst barneoppdragelse handler i stor grad om å forhandle om hvordan kjønn forstås og hvilke forventninger som heftes til ulike kjønn. Fortellingene om forhandlinger tydeliggjorde hvordan det å gjøre kjønn (West & Zimmermann, 1987) manifesterer seg i praksis. Forhandlingene foregikk både i parforholdet, med barna, med øvrig familie, samt barnehage og skole. Gjennom diskusjoner i parforholdet så vi at foreldrene vektla enighet omkring barneoppdragelsen som viktig. Vi så at Billie opplevde at normkritisk barneoppdragelsen ikke var forenelig med å ha et godt forhold til barnets besteforeldre, og hvordan hun stod overfor et vanskelig valg der hun verdsatte forholdet med familien høyere enn den normkritiske barneoppdragelsen. Når det kom til forhandlinger med

barna var disse preget av at barna ble sett på som selvstendige aktører med evne til å ta egne valg og deres medbestemmelse ble ilagt større vekt enn det å være kjønnsbevisst. Måten foreldrene snakket om barns medbestemmelse var med på å konstruere et selv som forhandlende familier. I fortellingene fra barnehage og skole så vi at foreldrene opplevde både støtte og motstand. På tross av at Sol selv måtte ta initiativ til økt bevissthet omkring kjønn så vi at hun i barnehagen bidro til endring, mens hun på skolen møtte liten forståelse for hvorfor det var viktig å være seg bevisst kjønn i arbeidet med barn.

I siste analysekapittel fikk vi innblikk i hvordan foreldrene forstår kjønn. I størst grad viste det seg at kjønn forstås som noe konstruert, der foreldrene la spesielt vekt på at kjønn er noe som gjøres i relasjoner som er i tråd med West og Zimmermanns (1987) forståelser av kjønn. I lys av Giddens (1991) ble det tydelig hvordan det å være seg bevisst kjønn er noe som må jobbes med i en vedvarende refleksiv prosess. Dette ga også innblikk i at foreldrene ikke forstår kjønn som noe fast, men som noe en både må lære om og kontinuerlig jobbe med. Videre fant jeg også at kjønnsbevisste foreldre, selv om de legger stor vekt på frihet og barnets utvikling, virker å knytte denne friheten til det maskuline. Videre forskning kunne sett nærmere på hvor utbredt verdsettingen av maskulinitet er i det norske samfunn. Foreldrene virker dog å være seg bevisst at det feminine ofte ilegges lavere verdi enn det maskuline, og i lys av Connell (1987 & 1995) ble det tydelig hvordan kjønn forstås som en hierarkisk struktur. Foreldrene ønsket å tilby barna både det feminine og det maskuline, fordi det å tilby barna ulike klær og måter å leke på framfor å la seg føre av barnas kjønn virket å være viktig. Samtidig som de også trakk fram at dersom kjønn er konstruert kan man i bunn og grunn ikke definere noe som jentete eller ei, fordi det er meningen vi legger i det som har betydning. Dette kan vitne om at foreldrene på samme tid ønsker å endre meningen vi legger i det typisk feminine.

7.2 Veien videre

Man kan aldri vite hvor pendelen svinger, som nevnt innledningsvis er synet på både kjønn og barneoppdragelse stadig i endring. Basert på denne oppgavens funn, mener jeg det likevel er god grunn til å anta at interessen for kjønnsbevisst barneoppdragelse trolig vil øke. På bakgrunn av dette tenker jeg det vil bli nødvendig å forske mer på tema. Per i dag mener jeg vi har manglende kunnskap på tema, noe som også har preget denne forskningen. Da jeg gikk i gang med forskningen fant jeg fort ut at det eksisterer flere begreper for å betegne denne formen for barneoppdragelse. Å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse er heller ikke noe fast eller statistisk fenomen, og som flere av intervjupersonene nevnte inneholder det mye mer enn bare det å være seg bevisst på kjønn. Å gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse i dagens Norge handler i stor grad om å forhandle seg fram til hva som er mulig å gjøre. Kjønnsbevisst barneoppdragelse virker å være vanskelig å gjennomføre først og fremst fordi kjønnete strukturer fortsatt er sterkt etablert i samfunnet vårt. Spesielt når det kommer til familiestrukturer.

Mine intervjuer var rike og inneholdt dype refleksjoner omkring kjønn. Likevel ble hverdagsfortellingene i stor grad preget av språk og andre håndfaste ting som klær og leker. Jeg tror både jeg og intervjupersonene mine er enige når jeg sier at kjønnsbevisst barneoppdragelse handler om mer enn det, og at vi må ned på et dypere nivå for å forstå hva dette egentlig dreier seg om. En mulig forklaring til at fortellingene likevel ble sentrert rundt konkrete ting er fordi jeg tror det er utfordrende å få tak i hva som

egentlig må til for å kunne gjøre en kjønnsbevisst barneoppdragelse. Jeg tror det er utfordrende å få konsensus om hvor stor betydning kjønn har, og hva det gjør med oss. For å få andre til å forstå tror jeg disse foreldrene har lært seg til at de må forhandle om konkrete ting som klær og leker, og derfor blir fortellingene deres preget av dette. Billie var en av de som ga uttrykk for at hun syns det var vanskelig å få andre til å forstå hvorfor hun ønsket å være seg bevisst på kjønn gjennom barneoppdragelsen. Hun sa det ikke nyttet å snakke med andre på en dypere måte om kjønn, og at hun heller i konkrete tilfeller kunne forsøke å få folk til å reflektere over hvorfor de gjorde eller sa akkurat det.

De siste årene har det i Norge blitt økt oppmerksomhet på kjønns mangfold, og mine analyser viser at foreldres erfaringer og tanker omkring kjønnsbevisst barneoppdragelse kan bidra til økt kunnskap om kjønne forventninger og foreldrenes handlingsrom når det gjelder å utvide kjønnsnormer. Fortrinnsvis kan deres erfaringer være nyttige for de av oss som jobber med barn, slik at de kan bruke denne kunnskapen når de skal samarbeide med foreldre i arbeidet for å legge til rette for økt kjønns mangfold. I løpet av intervjuene snakket flere om erfaringer med nettopp skole og barnehage. Selv om noen av foreldrene var fornøyde med barnehagens måte å forholde seg til kjønn, var det tydelig at ønsket om kjønnsbevissthet måtte komme fra foreldrene selv for at barnehagen eller skolen skulle jobbe med det. Det så vi for eksempel i intervjuet med Sol i kapittel 4.

Foreldrene i studien til Statham (1986), Risman og Myers (1997), Travers (2018) og Rahilly (2022) hadde middelklassebakgrunn. Selv om jeg ser på foreldrene jeg har intervjuet som ulike har de alle høy utdanning, bor i urbane strøk og tilhører middelklassen. Man kan derfor lure på om kjønnsbevisst barneoppdragelse er et middelklassefenomen. Til videre studier kunne det derfor være interessant å gjennomføre intervju med foreldre i andre samfunnslag, og med en bredere geografisk variasjon. Hovedvekten av mine intervjupersoner er også født og oppvokst i Norge, og i videre forskning vil jeg dermed anbefale en mer variert etnisk sammensetning av intervjupersoner. I tillegg hadde de aller fleste av foreldrene i min studie små barn under fire år. Alle, bortsett fra Sol og Isa og Noa, hadde døtre. Utenom Alex og Milo som ventet to sønner, hadde ingen av foreldrene både gutt og jente. Til videre studier kan det derfor være nyttig å intervju foreldre som har barn i en mer varierende alder og med en bredere sammensetning av barnas kjønn. Inkludert flere foreldre som oppdrar barnet fri for, eller med kjønnsnøytrale pronomen. I min studie var det bare Loui som hadde gjort dette. Jeg tror at mer fokus, og ikke minst forskning, på kjønnsbevisst barneoppdragelse kan bidra til å løfte forståelsen omkring hva dette fenomenet egentlig dreier seg om og hva som må til for at det skal være gjennomførbart.

8 – Litteraturliste

- Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasitjejer*. Ordfront Förlag.
- Ambjörnsson, F. (2011). *Rosa – den farliga färgen*. Ordfront Förlag.
- Bakke, R. N. A. (2021, 12. november). Utredning om et tredje juridisk kjønn har startet. *Blikk*. <https://blikk.no/anette-trettebergstuen-cis-ikke-binaer/utredning-om-et-tredje-juridisk-kjonn-har-startet/209114>
- Breen, M. (2014). *Født feminist. Hele Norge baker ikke*. Gyldendal.
- Brown, C. S. (2014). *Parenting Beyond Pink and Blue: How to Raise Your Kids Free of Gender Stereotypes*. Ten Speed Press.
- Bolsø, A. (2010) *Folk flest er skeive – queer teori og politikk*. Forlaget Manifest.
- Bondevik, H. & Rustad, L. (2006). Humanvitenskapelig kjønnsforskning. I J. Lorentzen & W. Mühleisen (Red.), *Kjønnsforskning – en grunnbok* (s. 42-62). Universitetsforlaget.
- Butler, J. (2007). *Genus trubbel. Feminism och identitetens subversion*. (Suzanne Almquist, Overs.). Daidalos. (Opprinnelig utgitt 1990).
- Butler, J. (2020). Kjønn og performativitet: Kroppslige inskripsjoner, performative subversjoner (L. Holm-Hansen, Overs.). *Kjønn, performativitet og sårbarhet*. Cappelen Damm. (Opprinnelig utgitt 1990).
- Bylund, L. (2022). Klesbransjen må skjerpe seg. Jeg vil ha kjole med dinosaurer på! *Adressa, Midtnorsk debatt*: <https://www.adressa.no/midtnorskdebatt/i/Mo344o/klesbransjen-maa-skjerpe-seg-jeg-vil-ha-kjole-med-dinosaurer-paa>
- Bø, I. (2014). *Kjønnsblind, kjønnsnøytral eller kjønnsbevisst?* Universitetsforlaget.
- Carstensen, K. (2016). Narrative fortællinger om moderskab – små fortellinger situert mellom kanoniske narrativer og individuell hverdagspraksis. I I. G. Bo, A-D. Christensen & T. L. Thomsen (Red.), *Narrativ forskning. Tilgange og metoder* (s. 221-238). Hans Reitzels forlag.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and Power*. Polity Press.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities* (2. utg.). University of California Press.
- Connell, R. W. (2003). *Om genus*. (C. Hjuksröm, Overs.). Daidalos. (Opprinnelig utgitt 2002).
- Dahl, S. (2012). Sensitive tema og hårsåre informanter som metodologiske utfordringer i kvalitativ forskning. *Sosiologisk tidsskrift* 20(1), 7-26. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2012-01-02>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal akademisk.
- Frønes, I. (2011). *Moderne barndom* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press.
- Glaser, V. (2008). Individualisering av barnet – nye tider og nye krav til foreldreskap. I V. Glaser & J. Bølstad (Red.), *Moderne oppvekst. Nye tider – nye krav* (s. 122-132). Universitetsforlaget.
- Green, F. J. & Friedman, M. (2013). *Chasing Rainbows: Exploring Gender Fluid Parenting Practices*. Dementer Press.
- Henkel, K. & Tomičić, M. (2011). *Gi barna 100 muligheter i stedet for 2*. (J. Eide, Overs.). *Pedagogisk forum*. (Opprinnelig utgitt 2009).

- Holthe, V. G. (2003). Rettighetsbarnet. Brytninger og tvetydigheter i kulturens barndomsforståelse. I S. Sagberg & K. Steinsholt (Red.), *Konstruksjoner av barn og barndom* (s. 101-116). Universitetsforlaget.
- Hougaard, B. (2008). Curling – en model for forælderrollen i dag og i fremtiden?. I V. Glaser & J. Bølstad (Red.), *Moderne oppvekst. Nye tider – nye krav* (s. 78-96). Universitetsforlaget.
- Ingerid, H. (2018, 5. november). *Humaniora, samfunnsfag, jus og teologi*. De nasjonale forskningsetiske komiteene.
<https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/innforing/hum-sam/>
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Johnsen, Ø. G. (2022, 29. september). La barna kle seg som de selv vil. *Adressa, Midtnorsk debatt*: <https://www.adressa.no/midtnorskdebatt/i/eJP3mR/la-barna-kle-seg-som-de-selv-vil>
- Kane, E. W. (2006). «No Way My Boys Are Going to be like That!» Parents' Responsens to Children's Gender Nonconformity. *Gender and Society*, (20)2, 149-176.
<https://www.jstor.org/stable/27640879>
- Karlsson, I. & Simonsson, M. (2008). Preschool Work Teams' View of Ways of Working with Gender-Parents' Involvement. *Early Childhood Education Journal*, 36, 171-177.
- Kristensen, G. K. & Ravn. (2015). The voices heard and the voices silenced: recruitment processes in qualitative interview studies. *Qualitative Research*, 15(6). 722-737. <https://doi.org/10.1177/1468794114567496>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Lorber, J. (1994). *Paradoxes of Gender*. Yale University Press.
- Lorentzen, J. (2006). Forskning på menn og maskuliniteter. I J. Lorentzen & W. Mühleisen (Red.), *Kjønnsforskning – en grunnbok* (s. 121-135). Universitetsforlaget.
- Martin, K. A (2005). William Wants a Doll. Can He Have One? Feminists, Child Care Advisors, and Gender-Neutral Child Rearing. *Gender and Society*, 19(4), 456-479. <https://www.jstor.org/stable/30044612>
- McRobbie, A. (2002). Post-feminism and Populare Culture. *Feminist media studies*, (4)3, 255-264. <https://doi.org/10.1080/1468077042000309937>
- Meland, A. T. & Kaltvedt, E. H. (2019). Tracking gender in kindergarden. *Early Child Development and Care*, 189(1), 94-103.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1302945>
- Messerschmidt, J. W. & Messner, M. A. (2018). Hegemonic, Nonhegemonic, and New Masculinities. I J. W. Messerschmidt, P. Y. Martin, M. A. Messner & R. W. Connell (Red.), *Gender Reckonings* (s. 35-56). New York University Press.
- Mills, S. (2003). *Michel Foucault*. Routledge.
- Nesvold, A., Sjurseike, R. & Wadel, C.C. (2014). Å bruke nettdebatter som kilde i forskning. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 55(1), 107-120.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-291X-2014-01-07>
- Nielsen, H. B. & Rudberg, M. (1989). *Historien om jenter og gutter. Kjønns sosialisering i et utviklingsperspektiv*. Universitetsforlaget.
- Nielsen, M. L. (2003). Barnet som forhandlingspartner. I S. Sagberg & K. Steinsholt (Red.), *Konstruksjoner av barn og barndom* (s. 81-100). Universitetsforlaget.

- NOU 2019:3. (2019). *Nye sjanser – bedre læring – Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-3/id2627718/?ch=1>
- NOU 2019:19. (2019). *Jenterom, gutterom og mulighetsrom: Likestillingsutfordringer blant barn*. Kultur- og likestillingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-19/id2677658/?ch=1>
- Orenstein, P. (2011). *Cinderella Ate My Daughter*. Harper Paperback.
- Phoenix, A. (2016). Narrativ praksis og identitetskonstruksjoner. I I. G. Bo, A-D. Christensen & T. L. Thomsen (Red.), *Narrativ forskning. Tilgange og metoder* (s. 57-82). Hans Reitzels forlag.
- Pilcher, J. & Whelehan, I. (2016). *Key Concepts in Gender Studies* (2. utg.). SAGE Publications, Limited.
- Rahilly, E. (2022). "Well Duh, That's How You Raise a Kid": Gender-Open Parenting in a (Non)Binary World. *LGBTQ+ Family: An Interdisciplinary Journal*, 18(3), 262-280.
<https://doi.org/10.1080/27703371.2022.2089309>
- Risman, B. J. & Myers, K. (1997). As the Twig Is Bent: Children Reared in Feminist Household. *Qualitative Sociology*, 20(2), 229-252.
- Savage, M. (2022, 3. oktober). The parents raising their children without gender. *BBC, Family Tree*. <https://www.bbc.com/worklife/article/20220929-the-parents-raising-their-children-without-gender>
- Schjelderup, A. (2015). *Danning gjennom omsorg, lek og læring i barnehagen*. Kommuneforlaget.
- Shutts, K., Kenward, B., Falk, H. & Ivegran, A. (2017). Early preschool environments and gender: Effects of gender pedagogy in Sweden. *Journal of Experimental Child Psychology*, (162), 1-17. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2017.04.014>
- Solbrække, K. N. & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapens forståelser av kjønn. I J. Lorentzen & W. Mühleisen (Red.), *Kjønnforskning – en grunnbok* (s. 63-76). Universitetsforlaget.
- Språkrådet. (2023, 14. mai). *Hen*. Hentet 15. mai 2023 fra <https://www.sprakradet.no/svardatabase/sporsmal-og-svar/hen/>
- Statham, J. (1986). *Daughters and Sons. Experiences of non-sexist childraising*. Basil Blackwell.
- Staunæs, D. & Søndergaard, D. M. (2005). Intervju i en tangotid. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv* (s. 49-72). Hans Reitzels Forlag.
- Stefansen, K. (2008). Et uendelig ansvar. Om foreldreskap i middelklassen. I B. P. Bø & B. C. R. Olsen (Red.), *Utfordrende foreldreskap – Under ulike livsbetegnelser og tradisjoner* (s. 27-49). Gyldendal Akademisk.
- Sullivan, N. (2003). *A Critical Introduction to Queer Theory*. Edinburgh University Press.
- Sørensen, S. Ø. (2018). Women to the rescue? Gender, power and idealism in the third sector. I A. Bolsø, S. Svendsen & S. Ø. Sørensen (Red.), *Bodies, symbols and Organizational Practice* (167-186). Routledge.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Thomsen, T. L., Bo, I. G. & Christensen, A-D. (2016). Narrativ forskning: Tilgange og metoder. I I. G. Bo, A-D. Christensen & T. L. Thomsen (Red.), *Narrativ forskning. Tilgange og metoder* (s. 13-33). Hans Reitzels forlag.
- Thorne, B. (1993). *Gender Play. Girls and Boys in School*. Open University Press.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal.

- Travers, A. (2018). *The Trans Generation: How Trans Kids (and Their Parents) Are Creating a Gender Revolution*. New York University Press.
- West, C. & Zimmermann, D. H (1987). Doing Gender. *Gender & Society* 1,(2), 125-151. <https://doi.org/10.1177/0891243287001002002>

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Innledning

Takk for at du/dere ønsket å stille til intervju for mitt masteroppgaveprosjekt. Formålet med dette intervjuet er å undersøke hvorfor du/dere konsekvent har forsøkt å utfordre kjønnsnormer gjennom din/deres barneoppdragelse, og hvilke opplevelser dere har med det. I begrepet kjønnskreativ innebærer det at man på en eller annen måte har tatt et bevisst valg om å utvide/utfordre måten å gjøre kjønn på. Det er flere ulike grunner til hvorfor jeg ønsker å forske på dette. En av årsakene er at barn så ofte brukes som argument for at man ikke skal være åpen for kjønns mangfold og for eks. innføre en tredje kjønnskategori. Mange av skeptikerne mener vi med dette forvirrer barna, og jeg har derfor lyst til å gi en stemme til foreldre som heller prøver å utvide måten å gjøre kjønn på og deres tanker om dette. Jeg ønsker å ta opp intervjuet med båndopptaker som tilhører min undervisningsinstitusjon NTNU Trondheim, dette vil bli slettet senest 20. mai 2024. Du/dere vil bli anonymisert i oppgaven slik at ingen kan gjenkjenne deg/dere. Jeg kommer til å sende deg/dere det jeg har skrevet om deg/dere før jeg leverer inn oppgaven slik at du/dere kan komme med innvendinger dersom du/dere skulle ha det. Du/dere kan når som helst trekke deg/dere fra deltakelsen. Intervjuet går ut på at jeg stiller deg/dere noen spørsmål knyttet til valg av dannelses og hvilke tanker du/dere har rundt valget og respons fra andre. Intervjuet kommer til å ta omtrent 45-60 min.

Intervjuspørsmål

Tema 1 – Familien

For å få et inntrykk av hvem familien er, kan du/dere beskrive familien din/deres?

Hvilke tanker knyttet til kjønn hadde du/dere om å få barn før du/dere fikk barn?

- Diskusjon med partner/venner/familie.
- Noe du/dere så andre gjorde som du/dere selv ønsket/ikke ønsket.
- Forberedelser: ultralyd, klargjøre rom, *babyshower* -> spørsmål om gaver.
- Var det noen spesifikke kjønnsnormer du/dere spesielt tenkte du/dere ønsket å utfordre?

Tema 2 – Kjønn

Hva legger du/dere i begrepet kjønn(skreativ)?

- Kan du/dere beskrive hva dere ser på som tradisjonelle kjønnsroller?
- Hvilken rolle tenker du/dere at kjønn spiller inn i barndommen?

Kan du/dere huske en gang du/dere på en eller annen måte brøt med samfunnets forventninger til kjønn og fortelle litt om dette?

- På hvilken måte tror du/dere denne/disse erfaringen(e) har hatt noe å si for din/deres valg av dannelses?

Hva tenker du/dere selv at dere gjør annerledes i forhold til familie/venner som ikke har tatt et aktivt valg om kjønnskreativ dannelses?

- Har familien eks. tatt et valg om kjønnsnøytrale pronomen? Hva kaller barna foreldrene?
- Klær og leker – oppfordring/regulering av lek.

- Hvilke strategier for å håndtere kjønnsnormer ute i samfunnet har du/dere tatt i bruk/forsøkt å lære barnet/barna?

Hva tenker dere er positivt med en kjønnet bevissthet rundt dannelse?

- Positive opplevelser?
- Tenker du/dere det kan gå for langt? Når har det gått for langt?

Tema 3 – Møte med samfunnet

Hadde du/dere noen tanker om hvilke utfordringer du/dere kunne/kan møte på utenfor husets fire vegger?

- Har du/dere møtt på noen av disse utfordringene eller noen andre utfordringer dere ikke tenkte på på forhånd?
- Er det noe som har overrasket deg/dere?

Hvilken respons har du/dere opplevd å få fra familie og venner?

- Diskuterte du/dere dette med dem før barnet kom, hvordan gikk det?
- Hvordan tenker du/dere at de har synes det har vært å forholde seg til deres valg?
- Eksemplifiser hvis behov.

Hadde du/dere noen tanker om hvordan det ville bli da barnet skulle begynne i barnehagen/skolen?

- Hvordan opplevde du/dere at familien ble møtt da barnet skulle starte i barnehage/skolen?
- Utfordringer knyttet til måten de gjorde kjønn versus hvordan familien gjør kjønn?

Har du/dere hatt noen erfaringer i møte med andre instanser? Hvis ja, hvilke, og kan du/dere fortelle litt om de ulike erfaringene?

Avslutning

Har du/dere lyst til å oppsummere kort hva dere tenker er det viktigste vi har snakket om i dag? Er det noe mer du/dere vil legge til? Kan jeg kontakte deg/dere igjen dersom det skulle bli aktuelt? Er det noe mer du/dere ønsker å spørre meg om i forhold til behandling av det vi har snakket om i intervjuet? Tusen takk for at du/dere hadde lyst til å stille opp!

Vedlegg 2 – Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet " Kjønnskreativ oppdragelse"

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hvorfor og hvordan gjøre kjønnskreativ oppdragelse. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Mitt navn er Elisabeth Prytz Stai, jeg er 27 år gammel og kommer fra Lørenskog. Jeg studerer master i likestilling og mangfold, et studie som ligger under institutt for tverrfaglige kulturstudier på NTNU Trondheim. I forbindelse med skriving av min masteroppgave med tema "kjønnskreativ oppdragelse" ønsker jeg å gjennomføre anonyme intervjuer med foreldre som har tatt et aktivt valg i forhold til kjønn og barneoppdragelse.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne henvendelsen fordi du oppfyller kriteriene for å være deltaker i denne studien. Kriteriene er at du må være forelder som bevisst har hatt tanker om kjønn og oppdragelse før du fikk barn, og ha forsøkt å gjøre en kjønnskreativ oppdragelse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet innebærer det et intervju på omtrent 45 minutter. I intervjuet vil vi snakke om blant annet foreldrenes tanker knyttet til kjønnskreativ oppdragelse.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan oppbevares og brukes dine opplysninger?

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du vil bli anonymisert.

Hva skjer med opplysningene når vi avslutter forskningsprosjektet?

Alle opplysninger om deg vil bli slettet senest 20.05.2024.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi
- av opplysningene,

- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med

Meg, Elisabeth Prytz Stai:

E-postadresse: elisaps@stud.ntnu.no

Telefon: 91 76 75 61

Eller min veileder Guro Korsnes Kristensen:

E-postadresse guro.kristensen@ntnu.no Telefon: 9072 88 41

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Guro Korsnes Kristensen (Veileder)	Elisabeth Prytz Stai (Student)
---------------------------------------	-----------------------------------

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet kjønnskreativ oppdragelse og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

() å delta i intervju

() at det tas opptak med båndopptaker av intervjuet

() at det tas skriftlige notater av intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

